

Sveučilište u Zagrebu

FILOZOFSKI FAKULTET

Kornelija Pinter

**PROSTOR U JEZIKU - SEMANTIČKO
POLJE VODE U PJESNIŠTVU DELIMIRA
REŠICKOG**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2018.

University of Zagreb

FACULTY OF PHILOSOPHY

Kornelija Pinter

**SPACE IN LANGUAGE - SEMANTIC
FIELD OF WATER IN DELIMIR
REŠICKI'S POETRY**

DOCTORAL THESIS

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu

FILOZOFSKI FAKULTET

Kornelija Pinter

**PROSTOR U JEZIKU - SEMANTIČKO
POLJE VODE U PJESNIŠTVU DELIMIRA
REŠICKOG**

DOKTORSKI RAD

Mentor:

prof. dr. sc. Ivo Pranjković

Zagreb, 2018.

University of Zagreb

FACULTY OF PHILOSOPHY

Kornelija Pinter

**SPACE IN LANGUAGE - SEMANTIC
FIELD OF WATER IN DELIMIR
REŠICKI'S POETRY**

DOCTORAL THESIS

Supervisor:

Ivo Pranjković, PhD, Full Professor

Zagreb, 2018.

Zahvale i posvete

Posebnu zahvalnost za brojne korisne i temeljite sugestije želim izraziti kolegama dr.sc. Josipu Lasiću i dr.sc. Ivi Nazalević Čučević. Uz njihovu ljubav, zapažanja i poticaj uobličila sam svoje ideje i istraživanja u tekst.

Hvala mome sinu Borowitu na ljubavi, istančanom jezičnom osjećaju, strpljenju i razumijevanju.

Ovaj rad posvećujem prerano preminulom profesoru dr.sc. Ivanu Ivasu koji me je u dodiplomskom studiranju poticao na istraživanje.

Podatci o mentoru

Ivo Pranjković rođen je 17. kolovoza 1947. godine u Kotor Varošu u BiH. Franjevačku klasičnu gimnaziju pohađao je u Visokom. Studij jugoslavenskih jezika i književnosti te komparativne književnosti završio je 1973. godine.

Od jeseni 1974. godine na Katedri za hrvatski standardni jezik, najprije je lektor, zatim asistent, docent, izvanredni profesor, a od 1996. godine redoviti profesor. Magistrirao je radom *Koordinacija u hrvatskom književnom jeziku* (1978), doktorirao disertacijom *Sintaktička jukstapozicija u hrvatskom književnom jeziku* (1982). Predaje najčešće hrvatsku sintaksu i poglavlja iz povijesti hrvatskoga standardnoga jezika. Predaje na poslijediplomskim studijima kroatistike u Zagrebu, Rijeci i Osijeku te na poslijediplomskim studijima lingvistike u Zagrebu i Sarajevu.

Od 1984. do 1986. godine lektor je na Sveučilištu u Bochumu (Njemačka). Držao je raznovrsna predavanja na sveučilištima u Oslu, Aarhusu, Leipzigu, Berlinu, Parizu, Beču, Grazu, Klagenfurtu, Trstu, Budimpešti, Szombathelyu, Pečuhu, Ljubljani, Sarajevu, Mostaru, Tuzli, Beogradu, Novom Sadu, Cetinju i drugdje. Sudjelovao je na velikom broju znanstvenih skupova u zemlji i inozemstvu. Član je Međunarodnoga slavističkog komiteta, Hrvatskoga filološkog društva, Matice hrvatske, HKD Napredak i Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije – Visoko. Tematske su cjeline njegove znanstvene djelatnosti sintaksa hrvatskoga standardnog jezika, povijest hrvatskoga jezika i jezikoslovlja, jezik franjevacu Bosne Srebrene, normativistička problematika i stilistika. Objavio je dosada dvadesetak autorskih knjiga te nekoliko stotina raznolikih znanstvenih i stručnih radova. Veći je broj knjiga uredio ili priredio za tisak.

Odabrana bibliografija:

Koordinacija u hrvatskom književnom jeziku, Zagreb, 1984.

August Musić, Zagreb, 1989.

Hrvatska skladnja. Rasprave iz sintakse hrvatskoga standardnog jezika, Zagreb, ¹1993,
²2002.

Kronika hrvatskoga jezikoslovlja, Zagreb, 1993.

Adolfo Veber Tkalčević, Zagreb, 1993.

Sintaksa hrvatskoga jezika i povijest hrvatskoga jezika u XIX. stoljeću, udžbenik i vježbenica za 3. razred gimnazije, Zagreb, 1995.

Turopoljski vjekopisi (suautor), Velika Gorica, 1996.

Jezikoslovna sporenja, Zagreb, 1997.

Lingvistički komentari, Rijeka, 1997.

Hrvatski jezik 3, udžbenik i vježbenica za 3. razred gimnazije, Zagreb, 1998. (više izdanja)

Hrvatski jezik i franjevci Bosne Srebrene, Zagreb, 2000.

Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave, Zagreb, 2001.

Hrvatski enciklopedijski rječnik (s Vladimirom Anićem, Dunjom Brozović Rončević, Ivom Goldsteinom, Slavkom Goldsteinom, Ljiljanom Jojić i Rankom Matasovićem), Zagreb, 2002.

Jezik i beletristika, Zagreb, ¹2003, ²2005.

Priručnik za nastavnike uz udžbenike hrvatskoga jezika za gimnazije (s Josipom Silićem, Markom Samardžijom i Marinom Čubrić), Zagreb, 2004.

Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta (s Josipom Silićem), Zagreb, ¹2005, ²2007.

Filološki vjekopisi, Zagreb, 2007.

Sučeljavanja. Polemički dueli oko hrvatskoga jezika i pravopisa, Zagreb, 2008.

Franjevačko spisateljstvo na hrvatskome jeziku, Zagreb, 2008.

Ogledi o jezičnoj pravilnosti, Zagreb, 2010.

Gramatička značenja, Zagreb, 2013.

Gramatika u riječima i riječi u gramatici, Zagreb, 2016.

Sažetak na hrvatskome jeziku

U radu se analiziraju izrazi iz semantičkoga polja vode u pjesništvu Delimira Rešickog. Analizi prethodi pregled dosadašnjih znanstvenih pristupa prostoru kao uvjetu jezičnoj strukturi iz perspektiva lingvistike i fonostilistike. U uvodnome dijelu iznosi se problematika preciznoga određivanja pojma prostora, njegove neodređenosti i metaforičnosti. Suodnos tijela, jezika i prostora, relevantan u različitim teorijskim pristupima (spaciocepcija, kognitivna lingvistika, lokalistička teorija padeža i dr.) u radu će biti prikazani analizom vodnoga leksika koji visokom frekventnošću vodnih riječi ističu bioidentitet životnoga prostora kojeg pjesnik Delimir Rešicki osjetilnošću tijela preispisuje jezikom. Središnji dio rada čini popis vodnoga leksika ekscerpiranog iz pjesničkoga opusa Delimira Rešickog te klasifikacija oslonjena na dosadašnja semantička istraživanja hidronimnih apelativa u hrvatskome jeziku.

U analitičkom dijelu rada nastojat će se popisanim te iz lingvističke i fonetske perspektive analiziranim izrazima iz semantičkoga polja vode poduprijeti teza o uvjetovanosti jezika životnim prostorom te naglasiti integriranost konkretnoga geografskog prostora Panonije u poetički identitet teksta. Panonija je u Rešickijevu tekstu prisutna svojom kompletnom geološkom identitetnošću, uključujući i geološku prošlost kada je voda bila njezin primarni identifikacijski označitelj. Visoka frekventnost vodnih imenica (koje u općem leksiku funkcioniraju kao zemljopisno nazivlje) u pjesničkome opusu Delimira Rešickog pokazuje reflektiranja prostornih fenomena, bilo onih neposredno postojećih bilo memorijski upisanih u konstituciju panonskoga prostora. Leksičkom i semantičkom analizom otkriva se obilato korištenje riječi iz semantičkoga polja vode, te ga je moguće podijeliti prema nekoliko kriterija: prema vrsti riječi, prema semantičkim gnijezdima (zemljopisno nazivlje vezano uz more, protočne vode, zbirališta vode, agregatna stanja vode, oborinske vode, tjelesne vode, flora i fauna vezana uz vodu i dr.) te prema semantičkim parametrima važnim za analizu prostornih odnosa u sintaksi. Gramatička analiza pokazala je, u podjeli vodnoga leksika prema kategoriji riječi, prevlast imenica u odnosu na pridjeve, glagole i priloge. Padežna podjela vodnih imenica koje se nalaze u prijedložno-padežnim izrazima s prostornim značenjem pokazuje očekivanu prevlast genitiva u odnosu na druge prostorne padeže (lokativ, akuzativ, instrumental i dativ). Najbrojniji primjeri vodnih imenica iz semantičkoga gnijezda *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora* u sastavu prijedložno-padežnih izraza su u genitivu. Imenice u sastavu prijedložno-padežnih izraza iz toga gnijezda pokazuju najveću brojnost u prostornom odnosu intralokativnosti te supralokativnost.

Fonostilistička je analiza pokazala kako leksički materijal Rešickijevog pjesničkog opusa u zatvorenom prostoru pjesme upućuje, preko postupaka gradnje pjesničkoga prostora i ključnih uloga vodnoga leksika, na isti princip izgradnje pjesničkoga i stvarnog prostora. I pjesnički i stvarni prostor rezultati su međudjelovanja, doživljajno afektivnim vezama s mjestom te geografski osviještenog preispisivanja prostorne stvarnosti.

Vodni leksik u pjesništvu Delimira Rešickog valentnošću i visokom frekventnošću ističe jezično-prostornu identitetnost i konstantnost: vodu kao tematsko-motivsko obilježje književnih tekstova panonskoga prostora i obilježje bioidentiteta Panonije.

Rezultati četiriju analiza potvrdili su našu pretpostavku o mogućnosti i važnosti uvođenja kategorije prostora i umreženje geografije u interdisciplinarna istraživanja. Čitanje krajolika kao prvo ljudsko čitanje te krajolici kao prvi ljudski tekstovi otvara spoznaje o neprestanoj korespondenciji između krajolika i rukopisa te postaju izazov lingvističkoj analizi, posebice onoj koja je zaokupljena prostornim relacijama u jeziku.

Ključne riječi: prostor, vodni leksik, semantika vodnih prostora, prijedložno-padežni izrazi, prostorni odnosi, prostor pjesme, Delimir Rešicki, panonizam, spaciocepcija, Panonija

Sažetak na engleskome jeziku

The dissertation analyzes the expressions from the semantic field of water in the poem of Delimir Rešicki. The analysis is preceded by a review of the existing scientific approaches to space as a condition for linguistic structure from the perspectives of linguistics and phonostilistics. The introductory part deals with the issues of the precise definition of space, its indeterminacy and metaphoricity. Correlation of body, language and space, relevant in different theoretical approaches (spacioception, cognitive linguistics, localistic theory of case, etc.) in the dissertation will be presented by the analysis of water lexics that emphasize the bioidentity of the living space that poet Delimir Rešicki rewrites with body sensitivity, by the high frequency of water words. The central part of the dissertation consists of a list of water lexics extracted from the poetic opus of Delimir Rešicki and the classification based on the existing semantic researches of the hydronymic appellatives in the Croatian language.

In the analytical part of the dissertation, listed and from the linguistic and phonetic perspectives analyzed terms from the semantic field of water, support the thesis on the conditionality of language on the living space and emphasize the integrity of the particular geographical area of Pannonia in the poetic identity of the text. In Rešicki's text, Pannonia is present with its complete geological identity, including the geological past when the water was its primary identifier. The high frequency of water nouns (which in the general lexic function as geographic terms) in Delimir Rešicki's poetry opus shows the reflection of spatial phenomena, those which directly exist or the ones which are memorized in the constitution of the Pannonian space. The lexical and semantic analysis reveals the abundant use of the word from the semantic field of water and can be divided according to several criteria: by type of word, by the semantic nests (geographic terminology related to the sea, flowing waters, water aggregates, water substances, precipitation water, body water, flora and fauna related to water etc.) and by the semantic parameters which are important for the analysis of spatial relations in the syntax.

Grammatical analysis has shown, in the division of water lexic by the category of words, the predominance of the nouns in relation to the adjectives, verbs and adverbs. The case division of the water nouns found in the preposition-case expression with spatial meaning shows the expected dominance of the genitive in relation to other spatial cases locative, accusative, instrumental and dative. The most numerous examples of water nouns from the semantic nest *The geographic terminology related to the sea, the underwater* which are part of the preposition-case expressions are in the genitive. The analysis that divides the

water nouns which are part of preposition-case expressions according to spatial relationships shows the largest number of examples from the semantic nest *Geographical terminology related to the sea, underwater and the touch of land and sea*. The nouns which are part of the preposition-case expressions from that nest show the greatest number in the spatial relationship of intraloctability and supraloctability.

Phonostilistical analysis has shown that the lexical material of Rešicki's poetic opus in the inner space of the poem points through the procedures of poetic space construction and the key roles of water lexic in that same principle of building poetic and real space. Both the poetic and real space are the results of interactions, experiencing-affective relationships with the place, and geographically conscious review of spatial reality.

The water lexic in Delimir Rešicki's poems with high valence and high frequency emphasizes linguistic-spatial identity and constantity: water as a thematic-motive feature of the literary texts of Pannonian space and a characteristic of the bioidentity of Pannonia.

The results of four analyzes confirm our assumption of the possibility and importance of introducing space categories and networking of geography into interdisciplinary researches. Reading the landscape as the first human reading and the landscapes as the first human texts open the cognitions of the constant correspondence between the landscapes and manuscripts and become a challenge to the linguistic analysis, especially the one that is occupied by the spatial relations in the language.

Keywords: space, water lexic, semantic analysis of water lexic, preposition-case, spatial relationships, space of the poem, Delimir Rešicki, panonnism, spatioception, Panonia

SADRŽAJ

1.	Uvod	1
1.1.	Uvodne napomene	1
1.2.	Metodologija i slijed istraživanja	1
1.3.	Struktura rada	2
1.4.	Ciljevi rada	4
2.	Prostor u jeziku	5
2.1.	Gramatički opis prostora	5
2.2.	Prostor u vremenu kroz prizmu anarhoprimitivističke kritika jezika	12
2.3.	Tijelo, prostor, jezik	15
2.4.	Zaokret ka prostoru	17
2.5.	Voda u Panonizmu	23
2.5.1.	Hidrobiografija prostora Panonije	24
2.5.2.	Panonsko more	25
2.5.3.	Rijeke Panonske nizine	26
2.5.4.	Baranja – dio pravog panonskog prostora Hrvatske	27
2.6.	Panonija i Delimir Rešicki	28
2.7.	Prostorna gramatika	29
2.8.	Prostor pjesme	32
3.	Leksik vodnih prostora	34
3.1.	Ekscerpirani vodni leksik s opisom:	34
3.2.	Zaključno o leksičkoj analizi	55
4.	Semantika vodnih prostora	56
4.1.	Semantička konceptualizacija pojma „voda“	56
4.2.	Semantičke skupine vodnih leksema	57
4.3.	Semantička gnijezda vodnih leksema	57
4.4.	Leksemska skupina Zemljopisna vodna nazivlja	58
4.4.1.	Poredak leksemske skupine <i>Zemljopisna vodna nazivlja</i>	59
4.4.1.1.	Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora	59
4.4.1.2.	Protočne vode	64
4.4.1.3.	Zbirališta vode	65
4.5.	Leksemska skupina <i>Ostali vodni leksemi</i>	67
4.5.1.	Poredak leksemske skupine <i>Ostali vodni leksemi</i>	68
4.5.1.1.	Voda	69
4.5.1.2.	Agregatna stanja vode	70
4.5.1.3.	Oborinske vode	71
4.5.1.4.	Tjelesne vode	74
4.5.1.4.1.	Psihofiziološke pojave ili potrebe	75
4.5.1.4.2.	Bolesti	75
4.5.1.4.3.	Izlučine	75
4.5.1.4.4.	Dijelovi tijela	76
4.5.1.5.	Semantičko gnijezdo koje okuplja naprave, objekte ili predmete, osobe, prostore i djelatnosti vezane uz pojam „voda“	77
4.5.1.5.1.	Naprave, objekti ili predmeti	77
4.5.1.5.2.	Osobe	80
4.5.1.5.3.	Prostori	81
4.5.1.5.4.	Djelatnosti	81
4.5.1.6.	Flora	82
4.5.1.7.	Fauna	82
4.5.1.8.	Hidronimi (i toponimi)	84
4.5.1.9.	Leksemi iz dvaju ili više gnijezda	86

4.6.	Zaključno o semantičkoj analizi	89
5.	Gramatika vodnih prostora	90
5.1.	Prostorna značenja vodnoga leksika	90
5.1.1.	Podjela vodnoga leksika prema kategoriji riječi	90
5.1.2.	Podjela vodnih imenica iz skupine Zemljopisno vodno nazivlje prema kategoriji roda.....	91
5.1.3.	Podjela vodnih imenica iz skupine Zemljopisno vodno nazivlje prema kategoriji broja.....	92
5.2.	Gramatičko izražavanje prostora	92
5.2.1.	Izražavanje prostornih značenja prijedložno-padežnim izrazima	93
5.2.2.	Prostorni prijedlozi	96
5.2.3.	Prostorni padeži i njihovi prijedlozi.....	100
5.3.	Vodne imenice u prijedložno-padežnome izrazu	101
5.3.1.	Genitiv	102
5.3.1.1.	Prijedlozi s genitivom.....	103
5.3.2.	Dativ	108
5.3.2.1.	Prijedlozi s dativom.....	108
5.3.3.	Akuzativ.....	109
5.3.3.1.	Prijedlozi s akuzativom	110
5.3.4.	Lokativ.....	112
5.3.4.1.	Prijedlozi s lokativom.....	112
5.3.5.	Instrumental	114
5.3.5.1.	Prijedlozi s instrumentalom	114
5.4.	Podjela prijedložno- padežnih izraza, koji sadrže vodne imenice, prema prostornim odnosima ...	115
5.4.1.	Prelokativnost	117
5.4.2.	Supralokativnost	117
5.4.3.	Sublokativnost	118
5.4.4.	Intralokativnost	119
5.4.5.	Adlokativnost.....	120
5.4.6.	Ultralokativnost	121
5.4.7.	Lateralna lokativnost	121
5.4.8.	Prolokativnost	121
5.4.9.	Cirkumlokativnost	122
5.4.10.	Translokativnost	122
5.4.11.	Interlokativnost	122
5.4.12.	Direktivna lokativnost	122
5.4.13.	Ablokativnost.....	123
5.5.	Zaključno o gramatičkoj analizi	124
6.	Vodni prostori unutar prostora pjesme	125
6.1.	Fonetska analiza pjesništva Delimira Rešickog	125
6.1.1.	Odražavanja i ponavljanja	126
6.1.2.	Sažimanja.....	132
6.2.	Zaključno o fonetskoj analizi	135
7.	Zaključak	136
8.	Bibliografija.....	139

1. Uvod

1.1. Uvodne napomene

Odnos jezika i prostora pobuđivao je pozornost i zaokupljao interese tijekom čitave povijesti ljudskoga bavljenja jezikom ne samo teoretičare jezika, osobito one koji su za polazište svoga jezičnoga opisa uzimali značenje, nego čitavu znanstvenu zajednicu. Odnos jezika i prostora nastavak je promišljanja o odnosu čovjeka i prostora, stoga ne čudi činjenica da je gotovo u svakom jeziku pitanje odnosa jezika i prostora konkretizirano na svim razinama jezičnoga opisa.

Teorijski koncept rada odredilo je nekoliko pristupa prostoru: utjecaj prostora na strukturu jezika te gramatičko izražavanje prostora u jeziku; prijenos prostora tjelesnim i osjetilnim iskustvom u jezik; iščitavanje prostornih dimenzija u tekstu uključivanjem geografskoga znanja; pjesnički i stvarni prostor kao rezultat međudjelovanja doživljajnih veza s mjestom te geografski osviješteno preispisivanja prostorne stvarnosti.

1.2. Metodologija i slijed istraživanja

Rad će se temeljiti na leksičko-semantičkoj klasifikaciji vodnoga leksika ekscerpiranog iz pjesničkoga opusa Delimira Rešickog. Lingvistička analiza vodnoga leksika izraze će podijeliti prema nekoliko kriterija: 1. abecedni pregled imenskih, glagolskih, pridjevskih i priložnih leksema koji sadržajem ulaze u semantičko polje pojma „voda“ te njihove definicije preuzete s Hrvatskog jezičnog portala (hjp.znanje.hr); 2. podjela vodnih imenica prema semantičkim skupinama i semantičkim gnijezdima; 3. podjela vodnih imenica koje su u sastavu prijedložno-padežnih izraza prema padežu i prema prostornim odnosima.

Lingvistička analiza, preko brojnosti i kumulacije vodnih izraza ekscerpiranih iz sedam zbirki pjesama Delimira Rešickog, bit će podijeljena u tri cjeline: Leksik vodnih prostora, Semantika vodnih prostora, Gramatika vodnih prostora te posljednja, fonetska analiza, Vodni prostor unutar prostora pjesme. Fonetska analiza pjesništva Delimira Rešickog pokušat će pokazati kako treba krenuti od semantičke vrijednosti teksta te da glasovi mogu doprinijeti impresivnijem izražavanju određenog sadržaja, odnosno da se u poeziji zvuk i sadržaj aktivno

i simultano izgrađuju. Fonostilističkom metodom analize pjesničkoga teksta otkrit će se nova značenja, pokazujući valentnost i povezivost vodnih riječi sa stvarnim kontekstima bilo onim neposredno postojećim bilo memorijski upisanim u konstituciju panonskoga prostora.

Nove značenjske veze vodnih riječi unutar prostora pjesničkih tekstova dovest će u vezu pristupe: leksički, semantički, gramatički i fonetski temeljene na prostornoj uvjetovanosti jezika.

Rezultati svih četiriju analiza nastojat će potvrditi našu pretpostavku o važnosti uvođenja pojma spacijalnosti i umreženja geografije u interdisciplinarna istraživanja kako bi se precizno odredio pojam prostora u književnom tekstu, rasterativši ga njegove dosadašnje neutvrđenosti i samorazumljivosti.

1.3. Struktura rada

Rad je podijeljen na šest cjelina:

a) Prostor u jeziku

Prva cjelina predstavlja teorijska uporišta te dosadašnja istraživanja vezana uz temu rada. Ova cjelina obuhvaća nekoliko različitih pristupa prostoru prikazanih u sljedećim razdjelima: *Gramatički opis prostora* u kojemu se daju lingvistički prikazi utjecaja prostora na strukturu jezika te načini kako prostorna značenja iščitavati u jeziku; *Prostor u vremenu kroz prizmu anarhoprimitivističke kritike jezika* daje prikaz veze među dvjema kategorijama (prostor i vrijeme) te njihov suodnos u različitim kulturama, različitim poimanjima svijeta i različitog stupnja vezanosti uz prirodu i civilizaciju; *Tijelo, prostor, jezik* razdjel je u kojemu se ističe tijelo kao utočište identiteta preko kojega upoznajemo naše mogućnosti, pozicioniramo se u prostoru te uspostavljamo realcije s drugim prostorima i u njima prisutnim pojavama, uspostavljamo svoje primarno ja; u razdjelu *Zaokret ka prostoru* prikazuje se važnost međupovezanosti književnoga teksta i načina razmišljanja o mjestu/prostoru te nužnost upliva (kulture) geografije u interdisciplinarna čitanja književnih tekstova; *Panonizam* je razdjel u kojemu se поближе određuje mjesto u hrvatskoj književnosti kojemu pripada Delimir Rešicki s obzirom na tematsko-motivsku dominantu panonističkih tekstova; *Hidrobiografija prostora Panonije* daje geografski opis te povijesni i hidrološki opis u podrazdjelima *Panonsko more*, *Rijeke panonske nizine*, *Baranja – dio pravog panonskog prostora Hrvatske* te pojašnjava vezu vodnih prostora i zemljopisnih vodnih riječi koje su

okosnica leksičkog, semantičkog, gramatičkog i fonostilističkog opisa prostornih značenja u pjesništvu Delimira Rešickog; *Panonija i Delimir Rešicki* bibliografski je i književnokritičarski prikaz autora čiji pjesnički opus čini korpus u ovome radu; u *Prostornoj gramatici* pojašnjava se koncept Gramatike prostora koja preko prostornosti izjednačuje gramatiku verbalnoga jezika s percepcijom događaja; *Prostor pjesme* daje kratak prikaz teorijskoga pristupa razvijenoga u okviru fonetike koji preko višedimenzionalnosti pjesničkoga znaka analizira poetske tekstove uočavajući u njima postupke gradnje plošnosti/prostornosti/spacijalnosti.

b) Leksik vodnih prostora

U drugoj cjelini *Leksik vodnih prostora* daje se prikaz i opis ekscerpiranog leksika iz sedam pjesničkih zbirki Delimira Rešickog. Abecednim pregledom obuhvaćaju se imenski, glagolski, pridjevski i priložni leksemi koji ulaze u semantičko polje pojma „voda“. Svaki leksem definiran je preuzetom definicijom iz Hrvatskoga jezičnog portala te opisan podatkom o mjestu pojavljivanja pokratom zbirke pjesama i brojem stranice na kojoj se nalazi.

c) Semantika vodnih prostora

U trećoj cjelini *Semantika vodnih prostora* daje se podjela imenskih leksema iz semantičkog polja vode na semantičke skupine i semantička gnijezda. Svaka leksemska skupina podijeljena na semantička gnijezda te sadrži abecedni poredak leksema. Svaki leksem ima podatak o mjestu pojavljivanja uz pripadajući stihovni kontekst.

d) Gramatika vodnih prostora

Četvrta cjelina *Gramatika vodnih prostora* obuhvaća nekoliko gramatičkih podjela vodnog leksika iz skupine koja obuhvaća zemljopisna vodna nazivlja. Potom slijedi podjela vodnih imenica, koje su u sastavu prijedložno-padežnih izraza koji izražavaju prostor, prema padežu i prema prostornim odnosima.

e) Vodni prostori unutar prostora pjesme

Peta cjelina, *Vodni prostori unutar prostora pjesme* daje prikaz fonetske analize pjesništva kroz koju se nastoji istražiti način i funkciju sudjelovanja vodnoga leksika u postupcima izgradnje prostora pjesme.

f) Zaključak

U šestoj se cjelini na temelju četiriju analiza donosi se zaključak o značajkama svake od njih.

1.4. Ciljevi rada

Cilj je rada sustavno i cjelovito predstaviti, opisati i protumačiti leksičku brojnost izraza iz semantičkoga polja vode u pjesništvu Delimira Rešickog te iz lingvističke i fonetske perspektive poduprijeti tezu o uvjetovanosti jezika životnim prostorom i integriranost konkretnoga geografskog prostora Panonije u poetički identitet teksta.

Jezik je uvjetovan životnim prostorom, a ta se uvjetovanost potvrđuje brojnošću izraza iz semantičkoga polja vode kao integriranost prostora Panonije u poetički identitet pjesništva Delimira Rešickog koji pripada najmlađemu podkorpusu panonističkoga pjesništva – *neopanonizmu*.

Visokom frekventnošću vodnih imenica (koje u općem leksiku funkcioniraju kao geografski termini) u pjesničkome opusu Delimira Rešickog nastojat će se pokazati reflektiranja prostornih fenomena, bilo onih neposredno postojećih bilo memorijski upisanih u prostornu konstituciju panonskoga prostora. Suodnos tijela, jezika i prostora u radu će biti prikazani analizom leksika koji visokom frekventnošću vodnih riječi ističu bioidentitet životnoga prostora pjesnika Delimira Rešickog.

Leksičkom i semantičkom analizom otkrit će se obilatost riječi iz semantičkoga polja vode, te će ga biti moguće podijeliti prema nekoliko kriterija: prema vrsti riječi, prema semantičkim gnijezdima te prema semantičkim parametrima važnima za analizu prostornih odnosa u sintaksi. Gramatička analiza obuhvatit će podjelu prijedložno–padežnih izraza prema različitim prostornim odnosima. Fonostilističkom analizom ta se obilatost potvrđuje i pojačava uspostavljanjem novih značenja temeljenih na materijalnoj sličnosti i blizini označitelja.

U pjesništvu Delimira Rešickog pokazat će se valentnost i visoka frekventnost vodnog leksika koja ističe jezično-prostornu identitetnost i konstantnost: vodu kao tematsko-motivsko obilježje književnih tekstova panonskoga prostora i obilježje bioidentiteta Panonije.

Cilj je svih četiriju analiza potvrditi naše pretpostavke o utjecaju prostora na strukturu jezika te važnost umreženja geografije u interdisciplinarna istraživanja.

2. Prostor u jeziku

Teorijska uporišta rada te dosadašnja istraživanja vezana uz temu rada bit će predstavljeni u sljedećih nekoliko razdjela.

2.1. Gramatički opis prostora

U ovome razdjelu istaknut ćemo važnost prostornoga utjecaja na gramatičku strukturu jezika. Predrag Piper u knjizi *Jezik i prostor* upućuje na suodnos čovjek – jezik – prostor: „Problem prirode odnosa između jezika i prostora deo je problematike odnosa između čoveka i prostora.“ (Piper 2001: 11). Govoreći o tome kako potvrdu za dokazivanje tog suodnosa treba tražiti u „jezičkim činjenicama“ i „zaključcima koji proističu iz njihove analize“, Piper ističe važnost promatranja iz šire perspektive: „Postoji, ipak, komplementarno stanovište: poznato je, naime, da sve ono što nalazimo u jeziku ne pripada samo jeziku i da se zato pojedine zakonitosti njegovog funkcionisanja mogu posmatrati kao manifestacije opštijih zakonitosti u čovekovom univerzumu“ (Ibid, str. 16.).

Istraživanja Z.S.Gunaeva (1977) daju podatke o dagestanskim jezicima čiji govornici žive na strmim padinama planina te pokazuju kako se geografija odrazila u gramatičkoj strukturi jezika, odnosno „...da je prirodna sredina, naročito u ranom periodu razvitka jezika, mogla igrati određenu ulogu ne samo u razvitku leksike, nego i pojedinih elemenata gramatičkog sistema.“ (Gunaev 1977: 126). U dagestanskim jezicima zamjenice, pridjevi i prilozima svojom raznolikošću morfologije daju sliku prostora i prostorne orijentacije u kojemu nastaju. Gunaev ističe kako je dugotrajan proces apstrahiranja geografskih osobitosti utjecao na formiranje gramatičkoga sustava dagestanskih jezika. Istražujući dagestanske jezike, posebice lakski jezik, Gunaev nalazi vezu između planinskoga prostora Dagestana i složenoga sustava pokaznih zamjenica. One izražavaju osobitosti toga prostora i ljudskoga snalaženja u njemu preko raznolikosti izražavanja prostorne orijentacije u odnosu na horizontalnu i vertikalnu površinu.

U petočlanom sustavu pokaznih zamjenica lakskog jezika može se izdvojiti grupa zamjenica koje ukazuju na stupanj udaljenosti predmeta (lica), koji se nalazi upravo na horizontalnoj površini u odnosu na nivo mjesta gdje se nalazi govornik: ba „ovaj“ (u sferi

govornika), *my* „taj“ (u sferi sugovornika, čiji se nivo nalaženja obično podudara sa nivoom mjesta gdje se nalazi govornik), *ta* „taj“ (izvan sfere, kako govornika, tako i sugovornika, ali na približno podjednaku nivou mjesta gdje se nalaze). Za izražavanje prostorne orijentacije po vertikali, postoji druga grupa u koju spadaju zamjenice koje se razlikuju po nivou mjesta nalaženja određenog predmeta ili lica, u odnosu na nivo mjesta gdje se nalazi govornik: *kla* „taj“ (iznad nivoa mjesta gdje se nalazi govornik); *va* „ovaj“ - *ta* „taj“ (na istom nivou sa mjestom gdje se nalazi govornik); *ra* „taj“ (ispod nivoa mjesta gdje se nalazi govornik).

Slična slika zapaža se u laskom jeziku i kod osobnih zamjenica 3. lica, koje su etimološki povezane sa pokaznim zamjenicama, čime se, očigledno, i objašnjava njihova potpuna homonimičnost. Ali, za razliku od pokaznih zamjenica, one se suprotstavljaju osobnoj zamjenici 1. lica i stvaraju s njom sljedeće binarne opozicije (usp. Gunaev 1977: 128):

Tablica 1. Osobne i pokazne zamjenice u laskom jeziku u 3. licu jd. i mn.

jednina	<i>kla</i> „on“	<i>na</i> „ja“ - <i>ta</i> „on“	<i>ra</i> „on“
množina	<i>klay</i> „oni“	<i>žu</i> „my“ - <i>тай</i> „oni“	<i>gay</i> „oni“

Morfemi, koji ukazuju na prostornu orijentaciju po trima nivoima, prožimaju čitav složeni sustav deklinacije tih zamjenica. Radi ilustracije dajemo neke od njihovih padežnih oblika (usp. Gunaev 1977: 128):

Tablica 2. Deklinacija osobnih i pokaznih zamjenica u 3. l.jd.

nom.	<i>ta</i> , <i>kla</i> , <i>ra</i> „on“
gen.	<i>танал</i> , <i>кланал</i> , <i>ганал</i> „njega“
dat.	<i>танан</i> , <i>кланан</i> , <i>ганан</i> „njemu“
otd.	<i>танаща</i> , <i>кланаща</i> , <i>ганаща</i> „od njega“
sojed.	<i>танащал</i> , <i>кланащал</i> , <i>ганащал</i> „s njim“
pok.	<i>таначла</i> , <i>кланачла</i> , <i>ганачла</i> „kod njega“
ish.	<i>таначлату</i> , <i>кланачлату</i> , <i>ганачлату</i> „od njega“
sbl.	<i>таначлан</i> , <i>кланачлан</i> , <i>ганачлан</i> „k njemu“
zast.	<i>танахлу</i> , <i>кланахлу</i> , <i>ганахлу</i> „za njega“

Pokazatelje prostorne orijentacije možemo naći i kod kvalitativno-pokaznih zamjenica: такса, кІакса, гакса „toliko, koliko taj“. Diferencirani znakovi koji čine gramatička značenja prostornog odnosa u njima jesu binarne opozicije između njih i zamjenice вакса, „toliko, koliko ovaj“: вакса - такса, вакса - кІакса, вакса - гакса.

Značajno je da se tipovi pokazivanja prostorne orijentacije po trima nivoima u laskom jeziku ne ograničavaju u sferi zamjenica, nego se proširuju i na druge vrste riječi istog korijena. Promjene u oblasti zamjenica tiču se i drugih elemenata gramatičkog sustava, posebno nekih priloga i pridjeva. Npr., za tumačenje značenja ruskog priloga „tamo“ koristi se jedan od sljedećih oblika odgovarajućeg laskog priloga koji imaju diferencirana, uopćena gramatička značenja: тикку „tamo“ (na nivou mjesta nalaženja govornika), кІикку „tamo“ (iznad nivoa mjesta nalaženja govornika), гикку „tamo“ (ispod nivoa mjesta nalaženja govornika).

Na sličan način označene su pridjevske zamjenice, koje također otkrivaju diferenciranu prostornu orijentaciju: тукунса, кІукунса, гукунса „takav kao taj“. Ističe se da postojanje opisanih gramatičkih oblika u laskom jeziku, koji imaju diferencirana značenja prostornog odnosa, nisu slučajna, već služe ostvarivanju određenih komunikacijskih zadataka.

Gunaev na temelju spomenutih primjera gramatičkog izražavanja prostornih odnosa u laskom jeziku zaključuje kako su osnovni faktori za razvitak takvih jezičnih sredstava „...specifični realni uvjeti života govornika tog jezika, upravo razbacanost naseljenih punktova po padinama strmih planina i terasasti razmještaj kuća u ograđenim prostorima.“ (Gunaev 1977: 129.). O utjecaju prostornih i geografskih osobitosti na formiranje gramatičkih osobitosti jezika Gunaev zaključuje: „Neprestana vidna percepcija takve geografske sredine doprinjela je razvitku gramatičke apstrakcije na planu diferenciranosti prostorne orijentacije i pojave odgovarajućih kategorijskih oblika. Takva pretpostavka u potpunom je skladu s poznatim općelingvističkim postavkama o utjecaju izvanjezičnih faktora na strukturu jezika.“ (Ibid, str. 130).

Ruski filolog A.F.Giljferding istražujući jezike govornika prostora Bosne, Hercegovine i Stare Srbije došao je do zanimljivih podataka o glagolima kretanja. Istražujući Hercegovinu Giljferding je zabilježio: „Pred očima je stalno isti hercegovački pejzaž; desno i lijevo, naprijed i pozadi goli krš, ponegdije obrastao žbunjem. Na vrhovima krša stotine orlova viju svoja gnijezda, dok ti putem gaziš samo po kamenu. Nije stoga nikakvo čudo sto se ove specifičnosti ogledaju i u jeziku.“ (Giljferding 1972: 38). Giljferding objašnjava kako u svim

slavenskim jezicima postoje glagoli sa značenjem „ići“, „hodati“ koji su nastali od praslavenskih glagola *iti, *hoditi i glagoli sa značenjem „puzati“ ili „pentrati se“ koji imaju porijeklo u staroslavenskim glagolima *lězti, *laziti te kako se u jeziku govornika hercegovačkoga brdskoga prostora primjećuje prevlast drugih glagola („puzati“, „pentrati se“) na račun prvih („ići“, „hodati“) te objašnjava: “U Hercegovini je glagol „ići pješice“ gotovo iščezao iz upotrebe. Zamjenjuju ga izrazi „verati se,, , „penjati se“ pošto se tamo čovjek, išao pješke ili na konju, ne može kretati normalno, bez veranja s brda na brdo i pentranja s kamena na kamen. Hercegovci su u tolikoj mjeri navikli na takav način kretanja da riječ "pentrati se" upotrebljavaju i za ono što se ne može "pentrati". Oni na primjer govore da "vjetar dolazi sa sjevera ili juga", da "rijeka izlazi ispod te i te planine", da su "tome i tome dolazile knjige“ (tj. pisma) iz Crne Gore i sl. Tako je veliki uticaj prirode na jezik“ (Ibid.).

Prema istraživanju J. Obrenovića (1983) koja navodi Piper postoji utjecaj nadmorske visine na akustičke parametre vokala stanovnika koji od rođenja žive na nadmorskoj visini oko 1600m: „On se manifestuje u delimičnim izmenama spektralne strukture vokala, njihovog intenziteta i trajanja u poređenju sa izgovorom ljudi koji žive na 400m nadmorske visine, što je uslovljeno razlikom u atmosferskom pritisku i količinom kiseonika u vazduhu, dakle ima fiziološko objašnjenje.“ (usp. Piper 2001: 10).

Piper također ističe kako su za shvaćanje utjecaja prostora na strukturu jezika korisna istraživanja na područjima neuroznanosti i psihologije koja ćemo istaći u nekoliko bitnih činjenica: 1. ljudska potreba za autolokalizacijom očituje se u postojanju centra za ravnotežu kao osnova percepcije prostora; ukoliko dođe do gubitka prostorne lokalizacije u čovjeku se javlja anksioznost (npr. u slučaju potresa) te s tim u vezi, slučaj nemogućnosti autolokalizacije ili socijalne lokalizacije (čovjek ima potrebu lokalizirati se u društvenoj zajednici „fiksirati svoje socijalne koordinate“) usporediv je sa gubitkom fizičke ravnoteže, a gubitak mjesta u društvenoj zajednici, isključivanje iz zajednice, oblik je najteže kazne u mnogim kulturama (usp. Ibid, str. 19.); 2. danas je, u odnosu na prethodno spomenutu, prihvatljivija koncepcija neurofiziološke osnove percepcije prostora prema kojoj percepciju prostora osigurava složena struktura živčanih veza objedinjujući više analizatora u jedan sustav (Ibid, str. 17.) te da postoje dva neurološka mehanizma od kojih je u nadležnosti jednog vanjski, konkretno-prostorni svijet, dok je u nadležnosti drugog unutrašnji, logički svijet; 3. psihologijska istraživanja o strukturi mišljenja i prirodi percepcije pokazuju kako konkretno-prostorna značenja i oblici njihovog izražavanja prethode i (strukturno uvjetuju) mnoge apstraktnije jezične sadržaje i njihove oblike (usp. Ibid, str. 18.).

Branimir Belaj u radu *Prostorna značenja na razini složene rečenice* (2009) ističe činjenicu kako se prostorom bavilo i u okviru formalnih i u okviru funkcionalnih pristupa gramatici. Belaj napominje kako je pitanje odnosa jezika i prostora ustvari nastavak pitanja odnosa čovjeka i prostora ističući suodnos jezičnih kategorija i kategorija prostora kao najvažnije aspekte ljudskoga iskustva, mišljenja i spoznaja. Također objašnjava kako primat prostora preko činjenice da je on temeljna ljudska kognitivna domena, iskustvena baza i neizostavni dio svakodnevnoga života te mu upravo to omogućuje da služi kao podloga svim apstraktnijim vidovima kategorizacije.

Odnos jezika i prostora može se pratiti kroz proteklih pedesetak godina te je vidljiv u lingvističkim teorijama koje „zastupaju tezu o prostornoj uvjetovanosti jezika te o prostornoj naravi primarno neprostornih izraza poznate su pod nazivom lokalističke teorije ili teorije lokalizma“ (usp. Pranjković 2013: 50-59). U kognitivnoj lingvistici izražavanje prostornih odnosa u jeziku jedno su od središnjih područja istraživanja te predstavljaju konstantu već tridesetak godina u okviru kognitivne gramatike koja se pojavila pod nazivom prostorna gramatika. U analizi prostornih odnosa u jeziku kognitivna gramatika posebnu pozornost posvećuje prostornim prijedlozima, česticama i glagolskim prefiksima (npr. Matas Ivanković 2009, 2016; Pranjković 2001, 2013; Belaj 2004, 2008, 2009).

Ivo Pranjković prostornim se značenjima bavio na svim jezičnim razinama. U radu *Domašaji i ograničenja lokalističke teorije padeža* (2010) Pranjković se osvrnuo na izražavanje prostora padežnim oblicima te zaključio kako značenje prostornih relacija nije izravno vezano za morfologiju padeža „ponajprije zato što se za opće značenje padeža kao morfološke činjenice, bar u indoeuropskim jezicima, može ustvrditi da je apstraktnije od prostornoga“ (Pranjković 2010: 59). Pranjković govori o tome kako se prostorna značenja u hrvatskome jeziku rijetko izražavaju izravno padežnim oblicima, a da i onda kad se izražavaju, pretpostavljaju svojevrstu objektivizaciju prostora kao okolnosne oznake (adverbijala), npr. *šeću parkom*. Tu je riječ o „prostornoj imenici“ (*park*), o glagolu kretanja (*šetati*) gdje sam oblik *parkom* u instrumentalu „ne označuje prostor u većoj mjeri nego što bi ga označavao u primjerima tipa *Zadovoljni smo parkom*. Prostorno značenje, naime, i u primjerima ovoga tipa ima sama imenica, a ne oblik (instrumental) u kojemu se ta imenica nalazi“ (Pranjković Ibid, str. 59.). U takvim se izričajima prostor konceptualizira kao predmet (objekt), „kao predmet uključen u radnju“, a ne (samo) kao „okolnost glagolske radnje“. Pranjković ističe kako je najčešće i najtipičnije da se prostorna značenja izražavaju prijedložno-padežnim izrazima, i to zato što takvi izrazi, sadrže sva tri primarna elementa koja

u pravilu pretpostavljaju prostorna značenja, a to su objekt lokalizacije, lokalizator i tzv. konkretizator.

Govoreći o izražavanju prostora Pranjković ističe: „Kategorija prostora nije se u jezicima morfologizirala, što znači da te kategorije nema (kao posebne gramatičke kategorije) ni na razini oblika riječi ni na razini vrsta riječi, za razliku npr. od kategorija vremena, načina, lica, broja, roda, glagolskoga vida, (ne)određenosti itd.“ (Pranjković 2013: 60). Međutim, ističe se da razlog tomu ne treba tražiti u pretpostavci kako je kategorija prostora manje važna od spomenutih već upravo u suprotnome – prostor je možda najvažnija jezična kategorija uopće. Prostorna se kategorija nije gramatikalizirala jer se neizravno izražava drugim kategorijama¹, posebice kategorijom padeža i kategorijom lica: „Te kategorije naime nužno pretpostavljaju i uključuju prostorne relacije.“ (Pranjković *ibid.*, str. 61.). Pranjković ističe kako se može govoriti o „gramatici prostora“ jer postoje gramatički načini njegova izražavanja od kojih izdvaja morfosintaktički (npr. padežnim oblicima i prijedložno-padežnim izrazima) i sintaktički (rečenicama, složenim rečenicama, međurečeničnim odnosima u tekstu)². Prostorna se značenja izražavaju i tvorbeno, prefiksima kod glagola i imenica, skupinama imenica u kojima se prostor označuje sufiksima, npr. tzv. „mjesnim imenicama“ (npr. sufiksi -ište, -onica) te prefiksarno-sufiksarnom tvorbnom.

Elementarna prostorna značenja mogu se podijeliti na dinamična i statična³. „Dinamički aspekt prostornog odnosa ima svoju osnovnu sintaksičko-semantičku realizaciju u značenjima direktivnost/nedirektivnost (lokativnosti) gde sadržaj direktivnosti čini usmereno kretanje objekta lokalizacije u odnosu na lokalizator.“ (Piper 2001: 68). Direktivna značenja dijele se

¹ „Kategorijom padeža izražavaju se odnosi (vrlo često upravo prostorni) među predmetima, i to ponajprije tako što se pretpostavlja da se objektu lokalizacije utvrđuje mjesto uz pomoć lokalizatora, a mjesto lokalizatora vrlo se često smatra poznatim, uglavnom zahvaljujući govornom činu (to je naime u pravilu predmet koji je u blizini govornika ili sugovornika, odnosno predmet koji je poznat govorniku i sugovorniku, pa je onda poznat, ili se pretpostavlja da je poznat, i prostor na kojem se taj predmet nalazi). Slično je i s kategorijom lica, kojom se označuju sudionici govornoga čina, a oni se uvijek i nužno nalaze u nekom prostoru, označuju i sam prostor, pa je lice u neku ruku »prostor koji govori« odnosno »prostor kojemu se govori.« (Pranjković 2013: 61).

² Slično objašnjenje izricanja prostornih značenja nalazimo i kod Pipera: „Predložki adverbijali (predložko-padežne konstrukcije sa adverbijalnom funkcijom) predstavljaju najrazvijeniji podsistem jezičkih sredstava kojima se izražavaju prostorna značenja u srpskom i drugim slovenskim jezicima. Za razliku od nekih drugih semantičkih kategorija, koje imaju morfologizovano gramatičko jezgro (npr. kategorije broja, lica, vida) semantička kategorija prostora u srpskom jeziku nema razvijen morfološki izraz. Njeni gramatički oblici su morfosintaksički i sintaksički, a izvan gramatike prostorna značenja su ili leksička (pre svega, pridevska, priloška, glagolska), ili tvorbeno (pre svega u okviru glagolske i imeničke prefiksacije ili tvorbene kategorije *nomina loci*, npr. *pro-laziti*, *pre-laziti*; *pro-laz*, *pre-laz*; *igral-ište*, *pri-mor-je* itd.).“ (Piper 2001: 65)

³ Piper ističe ista dva kriterija prostornog odnosa: „Modeli predložko-padežnih konstrukcija sa prostornim značenjem organizovani su u sintaksičko-semantički sistem, u kojemu su dva osnovna kriterijuma *tip dinamičkog / tip statičkog aspekta prostornog odnosa* o kojima konstrukcija referiše. Svaka konstrukcija je na ovaj ili onaj način određena i jednim i drugim kriterijumom. „ (Piper 2001: 68)

na značenje opće direktivnosti ili značenje linije kretanja (perlativnost) i na značenja posebne direktivnosti, a to su značenje udaljavanja (ablativnost) i značenje približavanja (adlativnost), a nedirektivno značenje pretpostavlja statičnost, tj. odsutnost kretanja i/ili odsutnost presupozicije kretanja (lokativ). Osim opozicije direktivnost/nedirektivnost vrlo je česta na djelu i opozicija između unutrašnjega (intralokalizacija) i izvanjskoga (ekstralokalizacija)“ (Pranjkočić 2013: 63). I kod Pipera nalazimo na takvu podjelu: „Statički aspekti prostornog odnosa imaju svoju osnovnu realizaciju u razlikovanju situacija kada je (1) obekat lokalizacije u celini ili delimično u prostoru lokalizatora (neposredna lokalizacija, tj. intralokalizacija) ili kada je on (2) izvan prostora lokalizatora (posredna lokalizacija, tj. ekstralokalizacija).“ (Piper 2001: 69).

Padeži se s obzirom na opoziciju direktivnost/nedirektivnost mogu podijeliti tako što su dativ (negranična direktivnost) i akuzativ (granična direktivnost) direktivni padeži, a lokativ i instrumental nedirektivni padeži, dok je genitiv s obzirom na tu opoziciju neutralan. Genitiv može imati direktivna značenja (ablativnost, adlativnost, perlativnost), a može imati i nedirektivno značenje. (usp. Pranjkočić 2013: 63).

Prostorna se značenja daleko najčešće izražavaju prijedložno-padežnim izrazima koji imaju tri primarna elementa: OL (objekt lokalizacije), L (lokalizator), K (konkretizator). Pranjkočić pojašnjava zašto se prostor rijetko izražava izravno padežnim oblicima te napominje kako se u tome slučaju radi o izražavanju odnosa L (lokalizator) i OL (objekt lokalizacije), ali bez (K) konkretizatora.

U slučajevima izražavanja prostora s besprijedložnim dativom i besprijedložnim akuzativom prostor se „konceptualizira kao objekt, tj. kao svojevrsni predmet radnje glagola kretanja⁴, u konstrukcijama s akuzativom kao izravni, a u konstrukcijama s dativom kao neizravni objekt.“. Kod besprijedložnog instrumentala kojime se izražava prostorno značenje najčešće je riječ o prostornom značenju perlativne naravi, također se pretpostavlja glagol kretanja⁵ (usp. Pranjkočić 2009: 65). Prostorna se značenja označuju i prostornim prilozima

⁴ „Da je doista tako, vidi se i po tome što glagoli s prefiksima *pre-* i *pro-* postaju prijelazni unatoč tome što su (odnosno što ostaju i dalje) glagoli kretanja, kojima inače objektivnost nije svojstvena, a pogotovo nije svojstvena prijelaznost. Prostor u odnosu na te glagole naime nije više okolnost pod kojom se vrši glagolska radnja, nego je predmet uključen u radnju, bliži odnosno dalji objekt. Kod besprijedložnoga instrumentala kojim se izražava prostorno značenje, i to ponajprije prostorno značenje perlativne naravi (npr. *Šeću parkom*), također se pretpostavlja glagol kretanja. Takav se instrumental katkada naziva i prosekutivom. „ (Pranjkočić 2013: 65).

⁵ U najvećem broju slučajeva oni su podrijetlom prijedlozi, pa u sastavu prefiguriranih riječi (posebice glagola) imaju službu koja je slična službi prijedloga, s tim da oni nisu kao prijedlozi usmjereni na konkretizaciju odnosa između dvaju predmeta, nego na modifikaciju značenja glagola (i drugih riječi) kojima se pridodaju, a upravo je prostorna modifikacija temeljna i najčešća. Mnogi se naime prefiksi mogu smatrati u

koji u pravilu imaju značenja ili mjesta ili pravca. Prostorni prilozima mogu biti deiktički ili nedeiktički, zamjenički i nezamjenički. U njihovu konkretnom prostornom značenju velika ih većina označuje orijentacijski aspekt prostorne lokalizacije te ih se može ih podijeliti prema različitim oprekama na: intralokalizacijske/ekstralokalizacijske, frontalnost/“naličnost“, proksimalnost/distalnost i dr.⁶

U prijedložno-padežnim izrazima prostor je primarna kategorija „što između ostalog znači da su pojedinim prijedložno-padežnim izrazima u hrvatskome jeziku, i to u svim kosim padežima (...) prostorna značenja ili polazišna ili posve obična i izrazito frekventna.“ (Pranjčović 2010: 59). Kod prijedložno-padežnih izraza nailazimo na različite opreke koje postoje u prostornim odnosima kao i rezultate njihovih kombinacija. Najuočljivija je opreka stativnost (npr.intralokalizacijska, ekstralokalizacijska) /direktivnost (npr.adlativna, ablativna, perlativna i dr.). O podjelama prijedložno-padežnih izraza detaljnije nalazimo u radovima npr. Matas Ivanković (2009, 2016), Pranjčović (2001), Silić J. - Pranjčović I. (2005), Švačko (1993), Ivić (1983), Šarić (2014), Smajlović (2011) i dr.

2.2. Prostor u vremenu kroz prizmu anarhoprimitivističke kritika jezika

O vremenu, koje je uz prostor temeljna kognitivna domena, raspravlja se i u okvirima kognitivne lingvistike. Često se veza među dvjema kategorijama, objašnjava na način da se vrijeme kao visokoapstraktan fenomen konceptualizira preko prostora kao konkretnije domene.⁷ U nastavku ćemo pokušati približiti stavove anarhoprimitivističkoga filozofa Johna

pravom smislu riječi prostornim prefiksima, kao što su npr. *iz-*, *nad-*, *pod-*, *pre-*, *pred-*, *pri-* i *pro-* i dr. (usp.Pranjčović 2009: 65).

⁶ Više o prostornim prilozima nalazimo u radu Tanje Kuštović *Prilozima za izražavanje prostora* (2009) te u knjizi *Jezik i prostor* Predraga Pipera (2001: 83-91).

⁷ „Veza između vremenskih i prostornih odnosa lingvistima je odavno poznata, a kognitivnoj je lingvistici, u prvom redu teoriji konceptualne metafore i metonimije, posebno zanimljiva jer je ona podloga velikom broju metaforičkih izraza u svim svjetskim jezicima. Vrijeme je uz prostor temeljna kognitivna domena, što ga čini sastavnim dijelom našega svakodnevnoga iskustva, pa iznimno bitna uloga koju ono ima u kognitivnim pristupima jeziku nimalo ne čudi. Razlog tomu treba tražiti u činjenici da vrijeme kao visokoapstraktan fenomen nije samo za sebe podložno percepciji i iskustvu, pa se stoga konceptualizacija vremena odvija preko prostora kao konkretnije domene.“ (Belaj 2009 www.hrvatskiplus.org)

Zerzana o odnosu vremena i prostora kao i njihova različita poimanja i izricanja u kulturama i jezicima svijeta.

John Zerzan drži da je jezik stradao pri ljudskom oblikovanju prirode, a potom promijenjen postao ideologijom koja zatire prirodno i autentično te se otuđenje od prirode događa paralelno s „kvarenjem jezika“:

„Premda se čini da je jezik, u svojem konačnom obliku, bio potpun već u trenutku svojeg nastanka, njegov je napredak obilježen stalnim procesom kvarenja. Oblikovanje prirode, njezino svodenje na pojmove i ekvivalencije, događa se duž crta koje su položili jezični obrasci. Što više mašinerija jezika egzistenciju podvrgava samoj sebi, radeći to opet usporedno s ideologijom, to je skrivenija njezina uloga u reproduciranju društva potlačivanja.“⁸ (Zerzan 2004: 46).

Jezik, umjetnost, mit i religija svojim postankom prije otprilike 30 000 godina postali su, prema Zerzanu, uvjeti društvenoga života te su nametanjem simbolizacija zamijenili nekadašnju kvalitetu života i zaustavili odnos sa zbiljom te zatrlali autentičnost življenja.⁹

I tumačenje koncepta gramatike prostora Mihovila Pansinija preko spaciocepcije (o čemu će biti više riječi u razdjelu Prostorna gramatika), osjetilne percepcije kao i anarhoprimitivistička kritika jezika, ljudski odnos s prirodom drže jednim od temeljnih iskustava ljudskog doživljaja i poimanja svijeta, a prostor jednim od temeljnih intuicija usađenih u našu prirodu.¹⁰

⁸ „Jezik Navajo Indijanaca smatra se "pretjerano doslovnim" jezikom, zbog pristranosti našeg doba prema općenitom i apstraktnom. Podsjeća nas da je u drevno doba vladalo izravno i konkretno; postojalo je "beskrajno obilje izraza za ono što se dodiruje i vidi". Toynbee je uočio "zapanjujuće bogatstvo fleksija" u ranim jezicima i kasniju sklonost prema simplifikaciji jezika odbacivanjem fleksija. Cassirer je primijetio "zadivljujuću raznolikost izraza za pojedine radnje" u jezicima plemena američkih Indijanaca i shvatio da su ti izrazi u međusobnom odnosu supostavljenosti, a ne podvrgnutosti.“ (Zerzan 2004: 46)

⁹ „Krajem paleolitika, kada je smanjivanje udjela glagola u jeziku odražavalo nestanak jedinstvenih i slobodno odabranih činova uslijed podjele rada, jezik još nije bio poznavao glagolska vremena. Premda je stvaranje simboličkog svijeta bio uvjet postojanja vremena, do čvrste diferencijacije glagolskih vremena došlo je tek kada je neolitsko poljodjelstvo zamijenilo lov i skupljanje. No, ako svaki glagol iskazuje i vrijeme, jezik "zahtijeva izražavanje poštovanja prema vremenu čak i onda kada nam vrijeme uopće nije na pameti". Od toga trenutka možemo se pitati, postoji li uopće vrijeme bez gramatike. Jedanput kada je struktura govora uključila vrijeme i stoga postala njime pokretana u svakom svojem izrazu, podjela rada konačno je uništila prethodnu zbilju. Poput Derride, jezik možemo bez oklijevanja nazvati "izvorom povijesti". Jezik je već po sebi potiskivanje pa se tijekom njegova napredovanja potiskivanja samo povećavaju - u obliku ideologije, u obliku rada - i stvaraju povijesno vrijeme. Bez jezika, cjelokupna bi povijest nestala.“ (Zerzan 2008: 54)

„Napredovanje simbolizacije, od simbolizacije riječi, preko simbolizacije slogova, do slova u abecedi, nametalo je sve jači poredak i nadzor. Nadalje, u opredmećenju omogućenome pismom, jezik više nije povezan s govorećim subjektom ili sa zajednicom diskursa, nego stvara autonomno područje u kojemu ni jedan subjekt ne mora biti prisutan.“ (Ibid, str. 55.)

¹⁰ Jedno od takvih tumačenja bilo je ono Benjamina Lee Whorfa koji je tvrdio kako jezik određuje poimanje svijeta te je na toj tezi gradio svoje, često kontroverzne, tvrdnje o odnosu jezika i mišljenja, najpoznatije pod imenom Sapir –Whorfova hipoteza (načelo lingvističke relativnosti). Whorf tvrdi da je kultura velikim dijelom determinirana jezikom, odnosno da samo ako postoji za nešto izraz to nešto može postojati i u stvarnosti, što se ne može izreći jezikom ne može niti postojati u stvarnosti.

B. L. Whorf (1979) proučavao je jezik plemena Hopi, nastanjenoga u nekim dijelovima sjeveroistočne Arizone, jezik koji pripada juto-astečkoj skupini jezika. Iako je kasnijim, ponovljenim antropološkim i lingvističkim istraživanjima (izazvanima Whorfovima zaključcima o hopijskome, na nedovoljno brojnim uzorcima i jednostrano provedenim analizama) opovrgnuta Whorfova teza o hopskome kao bezvremenskom jeziku (prema Whorfu hopijski nema riječi ili gramatičkih konstrukcija putem kojih bi se referiralo na vrijeme) ta je teza dugo vremena bila urbana legenda, spominjana i prenošena u radovima i udžbenicima kao dokaz egzotičnosti drugih, dalekih jezika.

Tek je pojavom knjige Ekkeharta Malotkija (1983) *Hopi Time: A Linguistic Analysis of the Temporal Concepts in the Hopi Language* dobili smo jasniju sliku hopijskoga jezika koji je ponovno opisan, ovoga puta iscrpno prikazujući vokabular i gramatičku strukturu kojima se iskazuju vrijeme i prostor te opisuje doista drugačije poimanje vremena i prostora od onoga kakvo je nama blisko. Naime, u hopskome jeziku najvažnije vremenske jedinice su dan, mjesec i godišnja doba te osim leksičkih odrednica vremena poput *pu-danas*, *taavol-jučer*, *gaaro-sutra* hopski glagoli mogu sufiksom označavati aspekt, način i glagolsko vrijeme, pa sufiks *ni* označava budućnost, dok za prošlost i sadašnjost ne postoje morfološke oznake. Malotki kaže kako hopijski poput mnogih drugih jezika poznaje sustav vremena temeljen na opreci buduće-nebuđuće.

Postoje primjeri među jezicima svijeta koji govore o tome kako je poimanje vremena usko metaforički povezano s poimanjem prostora, npr. ajmarski jezik (jezik koji se govori u peruanskom, čileanskom i bolivijskome dijelu Anda) koji budućnost vide iza, a prošlost ispred sebe: „u skladu sa svojim viđenjem da je prošlost već viđena i doživljena i stoga za nju rabe leksem koji je izveden od imenice „oko“. Nasuprot tomu, budućnost, po njihovu viđenju, ne vidimo i stoga je ona iza nas.“ (Žic Fuchs 2009: 30).

Jezici s kružnim poimanjem vremena, npr. lakotski (sijučka porodica jezika Sjeverne Amerike/jezici Velike Ravnice) ili jezik toba (ili namkvom koji se ubraja u gvajkuranske jezike koji se govore na prostoru Gran Chaca u Južnoj Americi) koje se temelji na vidokrugu govornika, to jest na tome kako se predmeti ili ljudi pojavljuju ili nestaju u vidnom polju, što pokazuje da su prostorne odrednice ujedno i one vremenske. Franz Boas, koji je više desetljeća proučavao indijanske jezike, po leksičko-značenjskoj i gramatičkoj komponenti različite od europskih, isticao je kako u tim jezicima ne postoji jasna razdioba na gramatiku i leksik jer se velik broj leksema ulančava u sklopove koji nisu u skladu s našim poimanjem jezičnih jedinica (Žic Fuchs 2009: 32). Govoreći o nama bliskom linearnom poimanju

vremena, potpuno usklađenom s našim „industrijaliziranim“ pogledom na svijet koji segmentira vrijeme u intervale za rad, za obroke, za spavanje, sve je isplanirano i podložno kalendarskoj segmentaciji dok u nekim drugim kulturama, npr. malagoškoj ili hopskoj oni postoje tek za bilježenje cikličkih izmjena važnih vjerskih svećanih dana, Žic Fuchs zaključuje kako se istaknutost proteže sustavno i kroz gramatičke sustave kao i kroz leksik te je uvijek odraz kulture odnosno svjetonazora.

2.3. Tijelo, prostor, jezik

Odnos tijela i prostora – kojega tijelo registrira osjetilima i kojega doživljava s obzirom na misaone ili fizičke aktivnosti – neizostavno je spomenuti jer je tjelesni osjetilni sustav posrednik čovjekova odnosa s prostorom. U ovome ćemo razdjelu pokušati približiti koje bitne odrednice o odnosu tijela i prostora čine teorijsku okosnicu ovoga rada.

Antonio Damasio, govoreći o ulozi tijela u konceptualizaciji ljudskih doživljaja i stvaranju pretpostavki o svijetu u kojemu čovjek živi, ističe: „Sve što se zbiva u vašem umu, zbiva se u vremenu i prostoru u odnosu na onaj trenutak vremena u kojemu se vaše tijelo nalazi i onaj dio prostora što ga vaše tijelo zauzima.“ (Damasio 2005: 146). Damasio povezuje tjelesnu ukotvljenost u okolinu s načinima mentalne obrade primljenih podataka putem koje nastaje naša slika svijeta te uvodi pojam „perspektive iskustva“ koja sudjeluje u procesu razabiranja i zbiljskih objekata i ideja, konkretnih i apstraktnih. „Iskustvena perspektiva“ je izvor metafore za one organizme koji posjeduju kognitivne sposobnosti: konvencionalno pamćenje, radno pamćenje, jezik i manipulativne sposobnosti koje obuhvaćamo nazivom inteligencija (usp. Ibid.). Drži kako iz iskustvene perspektive, kao domene doslovnog/konkretnog doživljaja svijeta, niču apstraktni i metaforički koncepti njegova razumijevanja, pri tome uvijek vidljivima ostaju tjelesni preduvjeti njihove zadanosti. Stoga bi, prema Damasiju točka gledišta bila suodnos doslovnog i metaforičkog, materijalnog i idejnog viđenja svijeta koji svoje funkcioniranje temelji na pretpostavci o tjelesnoj uvjetovanosti metaforičkih koncepata. Od jednostavnih svakodnevnih komunikacija do složenijih značenjskih formi kao što je književnost, moguće je uvidjeti uvjetovanost formiranja stavova, uvjerenja, ideja, odnosno, uvidjeti odnos konkretnog i metaforičkog u formuliranju ideja. Biti i Kiš (Biti, M., Kiš Marot, D. 2008) napominju kako konceptualizaciji

svijeta i metaforičkom preoblikovanju apstraktnih pojmova treba pristupati preko konceptualizacije dva temeljna koncepta – prostora i vremena.

O vezi jezika tijela i prostora Biti i Kiš govore iz različitih perspektiva, uvijek se vraćajući njihovoj nerazdruživosti.¹¹ Autorice ističu kako se jezik sve više promatra u suodnosu s drugim planovima ljudskoga postojanja kao medij putem kojega se konstruiraju identiteti njegovih govornika te na taj način vodi u nužno interdisciplinarna motrišta.¹² U procesu oblikovanja slike svijeta djelatan je proces povezivanja konkretnog (iskustveno provjerljivog) i apstraktnog, što upućuje na oblikovanje mentalnih konstrukcija apstraktne realnosti preko temeljnog, perceptivno dohvatljivoga: „Konkretizacijom apstraktnih kategorija i njihovim razgraničavanjem na niz prepoznatljivih odsječaka (...) vrijeme i prostor prilagođavamo iskustvima svojih tijela.“ (Biti, Kiš 2008: 19).

U teoriji koju su iznijele Biti i Kiš doznajemo o dva pristupa prostoru (mjestu) i tijelu:

1. Prostor je kategorija u koju ljudsko organiziranje, razumijevanje i inetrvenija zadire određujući mu granice, segmentirajući ga, klasificirajući, uvodeći red i dajući materijalne oznake vlastita postojanja i djelovanja. Dajući mu granice, pokazuje se ljudska potreba za konkretizacijom apstraktne kategorije (bezgraničnosti) u perceptivno dohvatljive odsječke. Razumijevanje spacijalne kognicije moguće je razumijevanjem koncepta *mjesta* koji je određen vlastitim tjelesnim performansama, razlikujući ih prema aktivnostima koje se uz njih vežu (otvoreni, zatvoreni, privatni, javni, urbani, ruralni i dr.). Dakle, mjesto je perceptivno dohvatljiva kategorija prostora nastala „obuzdavanjem apstraktne prostorne kategorije konceptom granice“.

2. Tijelo je prostor koji nam je zadan, prostor u kojemu obitavamo i kojim smo određeni u svojem sveukupnom djelovanju. Tijelo je unaprijed „uređeno“ – genetski determinirano oznakama naše vrste, oznakama spola, rase, kromosomskim vezama koje konstituiraju našu jedinstvenost. Tijelo je prvo utočište identiteta preko kojega upoznajemo naše mogućnosti, pozicioniramo se u prostoru te uspostavljamo relacije s drugim prostorima i u njima prisutnim pojavama, uspostavljamo svoje primarno *ja*.

¹¹ „Djelujući u smjeru objektiviranja, jezik je medij koji nas oslobađa zavisnosti od onog što nam je neposredno dohvatno, izvodeći nas iz prostora za koji smo fizički vezani prema širim horizontima smisla i značenja. Pomoću njega uspostavljamo svijet koji nam se može činiti posve bestjelesnim, no uvijek iz nezaobilaznih temelja svojih tjelesnih iskustava, bila ona i do neprepoznatljivosti preoznačena u apstraktne i bestjelesne“ pojmove.“ (Biti, Kiš 2008: 10).

¹² „Jezik se sve više počinje motriti u interakciji s drugim planovima ljudskog postojanja, kao medij kroz koji se prelamaju i putem kojega se konstruiraju sveukupni društveni odnosi i pitanja identiteta njegovih govornika.“ (Biti, Kiš 2008: 11).

2.4. Zaokret ka prostoru

O prostoru se u hrvatskom književnoteorijskom istraživanju ponajviše pisalo u časopisu *Glasje*. Časopis *Glasje* pokrenuo je upravo s tom namjerom – aktualizirati problematiku prostornosti – najveći promicatelj „zaokreta ka prostoru“ u nas, Stipe Grgas. Časopis *Glasje* izlazio je 10 godina, dvaput godišnje od 1993-2003 godine te se bavio različitim poimanjima koja unutar teorije uvažavaju čimbenik prostora (npr. Otok, broj 7; Teritorijalnost, broj 8; Granice, broj 9; Nacionalni prostor, broj 10; Sveti prostor, broj 11). U broju 6, iz 1996. godine, daje se prijevod članka Michela Foucaulta „O drugim prostorima“ koji je postao ishodištem i poticajem mnogim teoretičarima prostora i geografima, npr. Edwardu Soji (*Postmoderne geografije*, 1989).

Iako je časopis *Glasje* prestao izlaziti 2003. godine, prostor, kao tematska okosnica, nije ostao manje aktualan, štoviše, bio je tema brojnim pisanim radovima, mnogim hrvatskim časopisima i znanstvenim skupovima. Zagrebačka slavistička škola posvetila se tematski prostoru u nekoliko navrata, 2009. godine s temom Prostor u jeziku/književnost i kultura šezdesetih (npr. Pranjkočić, Kuštović, Matas Ivanković, Belaj, Stolac i dr.), 2014. godine s temom Mjesto, granica, identitet, Prostor u hrvatskoj književnosti i kulturi (npr. Brković, Grgas i dr.). 2010. godine, iako tematski nije bila posvećena prostoru već analizi hrvatske lirike, Zagrebačka slavistička škola temom *Muzama iza leđa: Čitanja hrvatske lirike* iznjedrila je mnoge radove koji su se bavili prostorom (npr. Grgas, Drenjančević i dr.). Mnogi kroatistički znanstveni radovi nastajali izvan okvira tematski određenih prostorom, u središtu interesa imaju književnu ili jezičnu reprezentaciju prostora (npr. Vuković 2002, Sorel 2003, Žužul 2011 i dr.). U časopisima Tema (2005) i Kolo (2007) također se tematski posvetilo prostoru.

Zbornik s međunarodnoga skupa Imaginacije prostora: centri i periferije – metropole i provincije u književnostima i kulturama Srednje Europe održanog 2010. godine također za središnju temu ima prostor, npr. Laszlo Bengi, Gabor Bednaics. Spomenuti autori daju teze koje podupiru izglednost shvaćanja međupovezanosti književnoga teksta i načina razmišljanja o prostoru:

„Moderna je poezija bila topografska još od svog nastanka. John Ruskin i njegovi suvremenici mogli su posredovati svoj odnos prema okolišu koji su opisivali. Imenovanje mjesta, postavljanje smjerokaza, preslagivanje detalja prizora u shemu – taj čin mapiranja rabili su poput neke vrste gramatike s pomoću koje su mogli razumjeti sintaksu krajolika. Ta im je

karta omogućila da vide onkraj onoga što je normalni vid propustio uočiti ili gdje se zatvorio sam pred sobom.“ (Bednaics 2010: 106).

Ističući bliskost iskustva stvarnog prostora i doživljaja prostora u književnomu tekstu Bednaics zaključuje: „(...) književnost bi mogla biti mjesto gdje su čitatelji stanovnici staza, raskrižja i smjerokazi koji pripadaju procesu čitanja s pomoću materijalnosti književne inskripcije, a preobrazba ili premiještanje ono je što transcendentalno čini bliskim.“ (ibid, str. 110.). Govoreći o prostornosti u Kosztolanyijevu romanu Bengi kaže: „(...) pripovijedanje može biti smješteno u prolazni položaj između mjesta i prostora, stvarnosti i mašte, geografskoga i apstraktnoga prostora, fizike i matematike, nagovještaja i znakova, to jest, između prostora u književnosti i prostora književnosti. To su pitanja koja potkraj prošloga stoljeća ponovno postaju otvoreni problemi.“ (Bengi 2010: 120).

Stipe Grgas u mnogim svojim radovima, (2003, 2006, 2010, 2014) ističući nužnost implementacije prostora u interdisciplinarna čitanja književnosti, ukazuje i na geografsku dimenziju ljudske egzistencije te nužnost uključivanja geografije u dijalog o prostornosti. Grgas uvodi kulturnu geografiju u interdisciplinarni teorijski dijalog: „Upravo je on svojim nastojanjima isposlovao da se ni kod nas više nitko ne libi kulturnu geografiju uplesti u razgovor o književnosti.“ (Žužul 2011: 342). Grgas nastoji preko uvođenja u „zaokret ka prostoru“ izvući prostor iz sjene samorazumljivosti, „samogposebidanog“ te ističe upravo suprotno – napor opisivanja prostornog i geografskog.

U radu „Bučno nadire prostor sa svih strana“ Grgas ističe napor Škuncina izričaja pri uporabi „geografskog opisa kao takvog“ (Grgas 2010: 61) koristeći se prosudbom H.C.Darbya: „Seriju geografskih činjenica mnogo je teže predočiti nego sekvenciju povijesnih činjenica. Događaji slijede jedan drugi u vremenu na inherentno dramatski način, što čini jukstapoziciju u vremenu lakše predočivom putem pisane riječi, nego jukstapoziciju u prostoru. Geografski opis nužno je mnogo teže s uspjehom ostvariti nego što je to slučaj s povijesnim narativom.“ (Grgas 2010: 61). Na drugom mjestu Grgas ističe isto o prostoru: „kada govorimo o prostoru kao da nije nužno obrazložiti pojam, kao da prostor ne zaslužuje teorijski napor.“¹³

¹³ Iz razgovora M.Mićanovića sa Stipom Grgasom uz članak: Grgas, Stipe, »Bilješka uz prostor«, Tema: časopis za knjigu, III, br. 9-10, Zagreb, 2006., str. 5-18.

Posebno vrijednim, pri teorijskome razjašnjenju „zaokreta ka prostoru“, držimo Grgasov komentar i prikaz dvaju zbornika ¹⁴ s naslovima „Zaokret ka prostoru“ (The Spatial Turn) u njemačkom i američkom izdanju u kojemu napominje nekoliko bitnih odrednica toga „zaokreta“. Naime, Henri Lefebvre (1974) prvi postavlja pitanje o zapostavljenosti prostora na uštrb vremena, a koje nastavlja geograf Edward Soja (npr.1989) dodajući kako u devetnaestom stoljeću nije došlo do prevlasti jedne kategorije (vremena) na štetu druge kategorije (prostora) već je došlo do prevlasti povijesnoga diskursa u tumačenju čovjeka i njegova svijeta. Grgas, dajući prikaze navedenih zbornika, napominje: „Ako se uistinu u razdoblju o kojemu je riječ dogodio poremećaj, onda bismo mogli kazati da se on zbio ne na ontološkoj nego na epistemološkoj ravni. U toj su se transformaciji umanjili i ugledi, ali i relevantnost geografskog znanja.“ (Grgas 2012: 174). Grgas dodatno ističe promjenu koja je zadesila geografiju devetnaestoga stoljeća, nakon što se „geografsko znanje protezalo preko svega što postoji“ (Grgas 2014: 50), riječima Davida Harveya¹⁵: „Znanje se sve više i više profesionalno organiziralo i, kao što to riječ disciplina odveć izravno obznanjuje, bilo kontrolirano i nadzirano čitavim aparatom grupnih identifikacija i evaluacija. Kao zasebna disciplina geografija je potisnuta u neudoban kut.“ (Grgas 2012: 174).

Da bismo dali jasniju sliku „zaokreta ka prostoru“ dat ćemo ukratko teorijska viđenja prostora nekih od najvažnijih zagovaratelja uvažavanja prostora te geografije kao „uvjeta mogućnosti“ istraživanja prostora.

Krenut ćemo od Lefebvrea, za kojega je (društveni) prostor (društveni) proizvod (Lefebvre 1991: 30). Lefebvre je u knjizi *La production de l'espace* objavljenoj 1974. godine prikazao razliku između socijalnog i fizičkog/prirodnog prostora koji su u neraskidivoj vezi, međutim naglašava da prirodni prostor uvijek iznova nestaje te danas ima karakter pozadinske slike na koju se ljudi podsjećaju ne nalazeći ih u svojoj praksi te ih ispunjavaju maštom. Pomak koji je on učinio u dotadašnjemu pristupu prostoru jest podjela na fizički, mentalni i društveni prostor te isticanje da se oni „preklapaju“ te ih nije moguće opisati ako ih promatramo izolirano. Lefebvre postavlja konceptualnu trijadu utemeljenu na marksističkome konceptu proizvodnje (usp. Lefebvre 1991: 38) te navodi kako se prostor stvara preko tri dijalektički povezane dimenzije: 1. prostorna praksa (spatial practice), odnosno kroz

¹⁴ Barney Warf, Santa Arias (ur.), *The Spatial Turn: Interdisciplinary Perspectives*, Routledge, Abingdon–New York 2009.; Jörg Döring, Tri- stan Thielmann (ur.), *Spatial Turn. Das Raumparadigma in den Kultur und Sozialwissenschaften*, 2. nepromijenjeno izdanje, transcript Verlag, Bielefeld 2008.

¹⁵ Osim u prikazu dvaju zbornika, isticanje mijene statusa geografije u devetnaestom stoljeću nalazimo i u Grgasovu radu „O hrvatskome spacijalnom imaginariju“, Mjesto, granica, identitet, Prostor u hrvatskoj književnoj kulturi, zbornik radova Zagrebačke slavističke škole, Zagreb, 2014.

produkciju i reprodukciju prostora, posebno kroz aktivnost doživljaja utjelovljena uska veza svakodnevne stvarnosti i urbane stvarnosti, pa se može shvatiti kao materijalna stvarnost 2. reprezentacije prostora (representations of space), odnosno kroz prostor koji je kognitivno razvijen, konceptualiziran, kojima se služe umjetnici i znanstvenici pri identifikaciji življenoga i percipiranoga s koncipiranim (npr. pomoću arhitekata i planera), 3. prostori reprezentacije (representational space) odnosno izravno življen prostor koji se posreduje sa svojim kompleksnim simbolizacijama, a opisuju ga stanovnici, umjetnici, pisci i filozofi.

U tekstu, predlošku predavanja iz 1967. godine, „O drugim prostorima“ Michaela Foucaulta, mnogi autori nalaze uporište pri bavljenju (re)konceptualizacijom prostora. Foucault razrađuje pojam „heterotopija“ koji definira kao mjesto koje istovremeno materijalno i iluzijsko. Foucault dijeli heterotopije na dvije glavne skupine, heterotopiju krize i heterotopiju devijacije. Heterotopija krize postoji u takozvanim primitivnim društvima, a podrazumijeva mjesta povlaštena ili sveta ili zabranjena rezervirana za pojedince koji su u odnosu na društvo u kojemu žive i za okoliš koji nastavaju u stanju krize (žene s mjesečnicom, adolescenti, trudnice, starci itd.). Heterotopije devijacije su mjesta u koja su smješteni pojedinci devijantnoga ponašanja u odnosu na sredinu u kojoj žive ili na normu koja je ondje postavljena. To su npr. odmarališta, duševne bolnice, zatvori, starački domovi (oni su na granici između heterotopija krize i heterotopija devijacije jer je starost i kriza i devijacija u našem društvu gdje dokolica predstavlja jednu vrstu devijacije). Foucault na kraju rada daje primjer broda „heterotopija par excellence“ jer je „plutajući komad prostora, mjesto bez mjesta koje postoji samo po sebi, koje je u sebe zatvoreno, ali istodobno predano beskrajnom mora...“ jer „u civilizacijama bez brodova snovi presuše, špijunaža zamijeni pustolovinu, a policija gusare.“ (usp. Foucault 1996: 14).

Kao što je već istaknuto, Grgas je zagovaratelj uključenja geografije u interdisciplinarni dijalog o prostoru te uključenje geografije smatra nužnim zbog, parafrazirajući naslov Grgasova teksta, „buke kojom pitanja o prostoru nadiru sa svih strana“. Grgas okuplja stavove različitih teoretičara u početne točke: prostor je u temelju ljudskoga iskustva, stoga se ne može izuzeti; prostorne kategorije nužne su pri razumijevanju vlastite smještenosti jer smo geografska bića. Međutim, ističe i problem (geografskog) opisa/predočavanja prostora u književnim tekstovima koji nastaje iz činjenice da se „u prostoru može kretati u svim smjerovima“, doživljavajući prostor kao „nepredočivi kaos“ kojemu se vrijeme suprotstavlja svojom usustavljenošću i dramatskom urednošću (Grgas 2010: 61). Ipak, u radu „Bučno

nadire prostor sa svih strana“ Grgas daje moguću aparaturu iščitavanja „zemljopisnoga ishodišta“ na primjeru pjesničkoga izričaja Adriane Škunca.

Geograf Edward Soja, samozvani „evangelist prostora“ (usp. Grgas 2014: 50), preko uvida Lefebvrea i Foucaulta otvorio je svojim poimanjem prostora dijalog između geografije i socijalne teorije. On problem vidi u historicističkom poimanju prostora, odnosno predlaže promjenu ontoloških temelja na kojima počiva društvena znanost i humanistika od kraja 19.st te ističe kako je kategorija vremena bila privilegirana nad kategorijom prostora. Soja daje koncept sociospacijalne dijalektike te nastavlja Foucaultov „drugi prostor“ (ističući kako fizički, mentalni i društveni prostor nisu automni već u uzajamnoj vezi) dajući novi pojam – *Trećeprstor*. Tako Prvoprostor upućuje na objektivni, fizički ili realni prostor i podrazumijeva izravno prostorno iskustvo, Drugoprostor znači subjektivni, mentalni ili imaginarni prostor te uključuje reprezentacije prostora, konstrukcije, kognitivne procese i načine konstrukcije, Trećeprstor je društveni, življeni prostor i rezultat dualnosti prvih dvaju prostora, odnosno „u isti je mah realan, imaginaran, ali i više od toga“ (usp. Brković 2013: 120).

Na pitanje što je prostor, odnosno je li prostor apsolutni, relativni ili relacijski pojam britanski socijalni geograf David Harvey odgovara „...ne postoji filozofski odgovor koji bi proizlazio iz same prirode prostora, nego on može biti, ovisno o okolnostima, jedno od toga ili istodobno sve.“ (Brković 2013: 121). Harvey također kaže kako se prostor ne može razumjeti neovisno o vremenu, pa je zapravo riječ o prostorovremenu, dajući primjer udaljenosti među točkama na karti koja, ako je fizičkim razmakom najkraća ne znači da je najkraća s obzirom na vrijeme, trošak i potrošnju energije. (usp. Brković 2013: 122).

Na tragu poimanja prostora kako ga tumače Lefebvre, Soja, Foucault bile su neke književnoteorijske rasprave nastale i prije prostornoga obrata. Bahtin je u radu „Oblici vremena i kronotopa u romanu: ogledi iz istorijske poetike“ napisanom 1937-1938, a objavljenom tek 1973, uveo pojam *kronotop* (vremenoprostor) koji definira kao „suštinsku uzajamnu vezu vremenskih i prostornih odnosa“ (Bahtin 1989: 193). Bahtin je upozorio na uzajamnost i dijalog između stvarnosti prikazane u djelu koja obogaćuje stvarni svijet ulazeći unj, tako i stvarni svijet posredstvom autorova stvaranja i čitateljeva obnavljanja također sudjeluje u stvaranju svijeta teksta.

Jurij Lotman (2001) preko semiotičkoga pristupa daje nove uvide o problematici književnoga prostora. Lotman se poziva na topološko poimanje prostora te ljudsku osobitost

vizualne percepciju svijeta preko koje se i posve neprostorni, apstraktni pojmovi percipiraju prostorno te tvrdi kako su prostorni modeli nositelji neprostornih kulturnih značenja. Kao konstantu pri artikuliranju prostornih obilježja možemo imati samo topološki shvaćene prostorne odnose koji u književnosti imaju najvažnije obilježje – granicu.

Gaston Bachelard u knjizi *Poetika prostora* (2000) usredotočuje se na pjesničku sliku u njenu izvoru koja proizlazi iz imaginacije. Njegova prostorna analiza temelji se na poimanju imaginarnog prostora kao doživljenog, odnosno percipiranog prostora. Bachelard rasvjetljuje poznati prostor, voljeni prostor, čovjeku blizak prostor tj. „sliku sretnog prostora“ (Bachelard 2000: 22). Na tragu takvog tumačenja prostora u svojem je radu *Prostor/mjesto* i Phil Hubbard nastojao, iz pozicije urbane socijalne geografije, ukazati na razliku između *prostora* i *mjesta*: “ humanistička su gledišta premjestila žarište analitičke pozornosti humane geografije s društvenog prostora na mjesto u kojemu se živi, nastojeći zamijeniti „bezljudne“ geografije pozitivističke prostorne znanosti pristupom zasnovanim na alternativnim filozofijama – osobito na egzistencijalizmu i fenomenologiji“ (Hubbard 2008: 73). Hubbard spominje djelo *Prostor i mjesto* iz 1977.g. autora Yi-Fu Tuana koji se usredotočuje na iskustvena svojstva prostora te se smatra zaslužnim za uvođenje humanističkih ideja o mjestu u geografske studije. Tuan smatra kako se mjesto stvara i održava kroz „polja brižnosti“ koja nastaju iz emocionalne privrženosti ljudi. Hubbard zaključuje rad poimanjem mjesta i prostora kao međuodnosa koji se tvori i prerađuje „kroz mreže koje uključuju ljude, jezike, prakse i reprezentacije“ te su mjesto i prostor „nešto što neprestano nastaje, što je u tijeku“ pa zato ne treba pitati „što oni jesu, nego što čine“ (Hubbard 2008: 78).

Spomenuti radovi, kao i mnogi drugi raznoliki pristupi prostoru, ne mogu dati odgovor na pitanja, što je prostor? što je mjesto? što je prostor u književnome djelu? obzirom je (prostor) u stalnom nastajanju te, kao što je govoreći o naravi prostora napomenuo E. Soja, – „radikalno otvorena kategorija“. Pitanja o prostoru ostaju izazovi najrazličitijim istraživanjima jer odgovori na njih uključuju nužnu interdisciplinarnost, transdisciplinarnost, suradljivost.

2.5. Voda u Panonizmu

U *Panonizmu I* i *Panonizmu II*, dvoknjižju autora Gorana Rema i Sanje Jukić, daje se pregled stilskih i stilističkih postupaka autora od 15.st. do danas koji tematsko-motivskim odrednicama pripadaju prostoru Panonije. Riječ je o dvoknjižju koje želi osvijestiti vezu teksta i prostora – prostora Panonije, koji svojom „geogenezom, posebice količinom vlage kao posljedicom kompleksnih geoloških mijena“, ima preslik u tekstovima. Rem i Jukić iščitavaju stilske različitosti i istosti u poetikama autora od Janusa Pannoniusa do Satana Panonskoga. Istosti koje dijele autori okupljeni u dvoknjižju Panonizma mogu se svesti na dva motiva – zemlju i vodu. Voda se etimološki može iščitati i iz imena *Panonija*:

„Uz zemlju, voda je, kako se napomenulo, druga relevantna motivska točka panonizma, čija simbolika pronalazi uporište u geoidentitetnoj zbilji panonskoga prostora, što potvrđuju i neka etimološka tumačenja imena Panonije. Naime, smatra se da ime Panonije ima podrijetlo u ilirskome jeziku, iz praindoeuropskoga korijena *pen*, koji se koristio u riječima *močvara*, *voda*, *mokro*.“ (Jukić/Rem 2014: 31).

Pjesnik koji je uz vlastito ime, Ivan Česmički, koristio i ono antroponimsko, Janus Pannonius (1434-1472), autor je pjesme po kojoj je nastala prva dijakronijska panorama slavnskoga pjesništva s izborom pjesama autora od XV.st. do 1980.g. – *Slava Panonije*, autora Vladimira Rema. V.Rem predlaže mogući pristup pisanju povijesti slavnske književnosti kakav, tridesetak godina nakon, izlazi u koautorstvu Jukić-Rem. Iz Pannonijusove poezije, ističu Rem/Jukić, moguće je razlučiti nekoliko temeljnih motiva na koje će se nastavljati poezije kasnijih književno-povijesnih perioda: „Prije svega, riječ je toponimskim označiteljima Panonija, Drava, Dunav, Sava kojima subjekt sebe, ali i motive prirode, locira u panonski prostor¹⁶: magle, proljetne nabujale rijeke, močvarno tlo, kiše“ (Rem/Jukić 2014: 56-58).

Mnogi su autori panonizma kao stalni topos imali vodu: „Antropološki prostor Relkovićevega života određen dvjema rijekama kao pozitivistička informacija, dijaloški sučeljeni likovi njegova spjeva Satir i sadržaj, okvir su u kojem se kreće Relkovićevega egzistencijski i fiksijski panonizam.“ (Rem/Jukić 2014: 67) ili kod Slavka Mađera poplava kao prepoznatljivi topos panonizma: „Poplava, kao stalni topos panonizma začet u svojoj

¹⁶ „Ta motivika koja pedologijski i klimatologijski identificira konkretnu geografiju panonskoga prostora, iz doslovne razine prelazi u alegorijsku brojnim prostorno-vremenskim događajnim motivskim ekstenzijama. Tako panonski prostor prerasta u prostor svijeta prelijevanjem vode rijeka u vode mora, općim propadanjem, refunkcionalizacijom ili zamjenom prirodnih staništa biljnih i životinjskih vrsta, preorijentacijom mikroprostora, odnosno prostora pojedinačnoga, u makroprostor, prostor općega“ (Jukić/ Rem 2014: 58).

hiperboličnoj semantičnosti još kod Pannoniusa, u Mađera je upotrijebljena kao bolest zemlje, zapravo kao simbolička supstancija smrti kojoj subjekt predaje svoju životnu energiju, transformirajući se u zrak.“ (Rem/Jukić 2014: 266).

S obzirom na tematsko - motivsku dominantu poetskih tekstova Rem/Jukić nalaze devet načina oblikovanja panonizma: 1. pejzažni; 2. geološki; 3. hidrološki (voda kao dio geološke strukture i meteorološka pojava); 4. aerološki; 5. toposni; 6. arhitekturni; 7. običajni; 8. povijesni; 9. ratni (usp. Rem/Jukić 2014: 450).

Kanonizacija panonizma, kao stilske strategije, ima za predstavnika poeziju Janusa Pannoniusa. Pannonius predstavlja „tematsko-stilski uzorak pjesničkoga pisma temeljen na neposrednoj geografiji, geologiji i biologiji panonskoga prostora koji se kroz književnu povijest pokazao općeprihvaćenim prototekstom“ te se, ovisno o „duhu vremena“, o književno-povijesnim i društvenim okolnostima modificirao“ (Rem/Jukić 2014: 440). Navodi se osam prepoznatljivih sastavnica panonističkoga prototeksta: 1. toponimsko označavanje; 2. toposi zemlje i vode; 3. vodni podtoposi; 4. zemljini podtoposi; 5. mitološke semantizacije panonističkih toposa; 6. toposi stabla; 7. topos bijelog platna; 8. topos sela.

Geomorfologija je, mogli bismo zaključiti, bila najutjecajniji sudionik formiranja panonizma na tematsko-motivskome te leksičko-semantičkome planu.¹⁷

2.5.1. Hidrobiografija prostora Panonije

Istočni dio Hrvatske oblikovale su rijeke Dunav, Drava i Sava koje su ujedno i granice Slavonije, Baranje i Srijema. Hrvatski prostor Panonije, odnosno Slavonije i Baranje prostor je međurječja koji je određen vodom. Tlo govori o negdašnjem Panonskom moru jer je „formirano njegovim nanosima gline, lapora i lapornih pješčenjaka“ (usp. Topić/Maković 2005: 27). Osim aluvijalnih predjela u Slavoniji i Baranji ima i lesnih ravnjaka od Đakova na zapadu do Vinkovaca na istoku na koje se nastavljaju uz Dunav do Vukovara i dalje prema Vojvodini. Uzvisine nastale od nakupine lesa nalazimo uz Dunav kod Erduta i sjevernije u

¹⁷ „Kako je upravo tjelesnost prostora najneposrednije i najbezuvjetnije suožnačeno biću koje mu svojom tjelesnošću podrijetlovno ili kojom fazom svoje egzistencije pripada, upravo je geo-, odnosno ukupna biomorfologija panonskoga prostora, što će pokazati čitanje konkretnih tekstova, polazišni i najutjecajniji izvor oblikovanja panonističke stilistike na svim tekstualnostrukturnim razinama – u formiranju tipičnoga tematsko-motivskoga sloja, forme i subjekta. S obzirom na povijesno uvjetovanu geodvojnost panonske nizine, *zemlja* i *voda* pojedinačno i u različitim interakcijskim varijantama, pokazuju se tematsko-motivskim konstantama koje se nadograđuju geografskim, povijesnim, antropološkim, etnološkim i lingvističkim označiteljima i značenjima.“ (Jukić/Rem 2014: 29).

Baranji prekrivajući eruptivno gorje Banske kose. Zapadni i središnji dijelovi Slavonije nešto su brdovitiji (Psunj 985 m; Papuk 953 m; Krndija 792 m i dr.). Nizinski i ravničarski dijelovi, slijedeći tokove Dunava, Drave i Save nalaze se u istočnoj Slavoniji i Baranji. To je područje obilježeno gustom mrežom manjih rijeka, dugih i vijugavih: Bosut, Vuka, Karašica, Vučica, Biđ, Orłjava, Londža te brojnim potocima, starim koritima i kanalima. Na jugoistoku Baranje smješten je Kopački rit – močvarni i plavni tereni bogati ribljom faunom i pticama (267 vrsta) te sa stalnim staništem jelena. Ove su površine riječnih rukavaca, jezera i bara stalno ili povremeno pod vodom. Još od rimskoga razdoblja ovaj je dio Baranje u opasnosti od poplava.

Rijeke su bile poveznice ovoga kraja s udaljenim krajevima u (srednjo)europsku cjelinu. U 9.st prije Krista Rimsko je Carstvo imenovalo provinciju Panoniju, a car Trajan ju dijeli na Gornju i Donju Panoniju te gradi mrežu gradova povezanih cestama. Zbog vlažnoga tla ovo je područje imalo visoku kakvoću šuma, osobito hrastici, stoga su šume, uz plodna žitna polja, predstavljale najveće prirodno bogatstvo ovoga kraja. Prostoru Slavonije granice određuju rijeke: od Drave na sjeveru do Save na jugu, od Dunava na istoku, do Ilove na zapadu. Baranja je prostor između Drave i Dunava, južni dio pripada hrvatskome državnom području, a sjeverni mađarskome.

2.5.2. Panonsko more

U razdoblju ponta, prije 8 do 5 milijuna godina, Panonsko se more, nakon postupnog gubljenja saliniteta počelo raspadati na manje slatkovodne bazene, odnosno jezera. Životnjski svijet iz toga razdoblja, od endemičnih školjkaša, ježinaca i puževa do srodnika praslonovala nalazili su ljudi tijekom povijesti klesajući stijene za vrijeme gradnje kuća ostatke biljnog i životinskoga svijeta.¹⁸ Na prostoru Panonskoga mora, odnosno Panonskoga bazena, prije 66 milijuna godina bila su jezera preko kojih se, uslijed jakih tektonskih pomicanja i uzdizanja planinskih masiva kao što su Alpe, Dinaridi i Karpati, izlio ocean Tetis. Tako je nastalo more Paratethys, odnosno Panonsko more. Prije oko 13 milijuna godina Paratethys gubi vezu sa Sredozemnim morem i nastaje Panonsko uzemno more čiji se salinitet počinje postupno smanjivati. Nakon spomenutoga razdoblja ponta, kada se Panonsko more raspalo na

¹⁸ Željko Mužević: *Fotoreportaža s dna Panonskog mora: Dodeš u šumu i shvatiš da si zapravo u nekom drugom svijetu...* objavljeno: 23.04.2014. u 20:54 v. <<http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/fotoreportaza-s-dna-panonskog-mora-dodes-u-sumu-i-shvatis-da-si-zapravo-u-nekom-drugom-svijetu.../792943/>>

slatkovodne bazene, odnosno jezera, Panonski je bazen postao kopno. Slijedi kvartarno razdoblje od prije dva milijuna godina do danas koje karakterizira taloženje šljunka, gline i pijeska kao barskoga, potočnoga ili riječnog nanosa. Ostaci Panonskoga mora u Hrvatskoj su nalazišta nafte i Bizovačke toplice, a najpoznatiji i najveći ostatak jest Crno more u koje se ulijevaju sve velike europske rijeke, pa je stoga najmanje slano more na planetu.

2.5.3. Rijeke Panonske nizine

Najveće rijeke Panonske nizine su Sava, Drava i Dunav koje teku u nizini nekadašnjega Panonskog mora tvoreći savski, dravski i dunavski bazen.

Meandriranje je prirodna dinamika nizinskih rijeka kojom pomiču svoja korita i stvaraju tipične krajolike zavojitih rijeka s meandrima : „Rijeka je živi organizam koji mijenja položaj u svojoj aluvijalnoj ravnici, gdje rastu i odumiru njihovi različiti organi (rukavci, mrtvice, otoci, sprudovi i dr.).“ (Šafarek/Šolić 2011: 87). Ponekad proces može trajati desetljećima, a ponekad je vidljiv i u jednoj godini. U procesu meandriranja na jednoj strani ubale matica udara sve jače, erodirajući i produbljujući obalu stvara zavoj, dok na drugoj, plićoj i blagoga nagiba, svojom sporošću i s malo energije taloži šljunak, pijesak ili muljevite nanose koji se zovu sprudovi. Meandriranje je intenzivnije u donjim, širokim tokovima, dok je srednjim i donjim tokovima svojstvenije grananje toka u širokom koritu.

Rukavce, mrtvice i sprudove osvaja vegetacija na kojoj često strše naplavljeni drveća koja se pri sljedećoj visokoj vodi sele na druge sprudove. Sprudovi s naslagama šljunka ili pijeska postaju staništima mnogih biljaka npr. vodena metvica, dvornici, kebrač (planinski grm koji je ostao iz ledenoga doba spustivši se s ledenjacima iz Alpa, pa je jedna od najrjeđih biljaka u Hrvatskoj). Stabla bijelih vrba, topola, jasena, johe koja otporno, ukoliko na sprudu narastu i ojačaju, preuzimaju sprudove dok mlade biljke voda preuzima i raznosi dalje. Goli sprud odgovara mnogim vrstama ptica jer su ondje zaštićene od grabežljivaca, npr. od lisice. Najčešće ptice su crvenokljune čigre, koje su zbog iskapanja šljunka i regulacija rijeka u sve manjem broju. Ima još kulika, prutki, bregunica, pčelarica, vodomara (posebnost ove posljednje dvije vrste je kopanje dugih kanala u zemlji (1-2,5m) u kojima se gnijezde).

Rukavci su pokazatelji žive rijeke i među najvažnijim su staništima nizinskih rijeka. Nastaju kao odvojci rijeke ili kao stari meandri te imaju svoj životni vijek ovisan o dinamici rijeke. Ukoliko rijeka izgubi vezu s maticom postaje mrtvica ili mrtvaja, mrtvi tok. Spora voda i

mrtvice privlače ribe koje se onde mrijeste te mlade ribe postaju hrana čapljama i drugim pticama.

Mrtvice (mrtvaje ili mrtvi rukavci) nastaju nakon što rukavac izgubi vezu s maticom i prestane teći. Zagasitije su boje, u njima se zbog taloženja uginulih biljaka stvara mulj te tlo nakon nekog vremena postane pogodno za nove biljke. Mrtvicu često prekrivaju lopoči, a u njoj rastu rogozi, šaš i druge vodene biljke. U mrtvici se skrivaju i gnijezde mnoge ptice te ribe (šaran, štika) kojih ima mnogo pa su ribičima ovi močvarni prostori zanimljivi. Bilozni naglašavaju izuzetnu važnost močvara potirući uvriježeno mišljenje kako su močvare bezvrijedno zemljište. Naime, biolozi smatraju kako su močvare zalihe vode te njihovi prirodni pročišćivači. Močvare sakupljaju nečistu vodu te ih uz pomoć biljaka, npr. trske, pročišćavaju, a voda se potom vraća u podzemlje očišćena od toksičnih tvari, umjetnih gnojiva u poljoprivredi, štetnih bakterija i sl. Osim toga močvare su bolja zaštita od poplava nego brane i regulacijski radovi. Poplavno, močvarno područje u Baranji, između Drave i Dunava – Kopački rit jedno je od najpoznatijih i najljepših krajolika Hrvatske. Kopački rit, ovisan o prirodnom plavljenju rijeka koje ga okružuju, u sebi čuva veliku bioraznolikost (preko 2000 bioloških vrsta), posebno bogatstvo ptičjih vrsta (285 vrsta), riba (som, šaran, smuđ, štika, deverika, jeza i dr.), jelena, divljih svinja, divljih mačaka, lisica, kuna i dr. Nakon poplava u Kopačkome ritu ostaju tršćaci i šašici.

Rijeke koje se ubrajaju u skupinu panonskih rijeka su: Drava, Dunav, Sava, Mura, Bednja, Biđ, Bosut, Česma, Ilova, Karašica (Baranja), Karašica (Slavonija), Krapina, Lonja, Odra, Orlava, Pakra, Sutla, Vučica, Vuka.

2.5.4. Baranja – dio pravog panonskog prostora Hrvatske

Na krajnjem istoku Hrvatske nalazi se „dio pravog panonskog prostora“. Taj regionalni kompleks najčešće se naziva Istočnohrvatska ravnica ili zbog neposredne vezanosti uz Dunav, Hrvatsko Podunavlje (usp. Magaš 2013: 133). Uvriježeni pojam „pravog panonskog prostora“ ograničavao je to područje na „samo ravnice omeđene Dunavom i Tisom“. Noviji pristupi drugačije ga definiraju te „ukazuju na činjenicu da Dunav ne ograničava tako oštro pravi panonski prostor nego da on seže svakako zapadnije od Dunava“ (Magaš 2013: 134). Iako se postavlja pitanje, napominje Magaš, mogućnosti geografskog povlačenja granice zapadnije od Dunava u dolinama Save i Drave „Svakako se prave panonske nizine uvlače dublje dolinom

Drave, praktički sve do Virovitice, nego dolinom Save, gdje već glavnina brodske Posavine nije tradicionalno taj prostor.“ (Magaš *ibid.*).

Istočnohrvatska ravnica dio je pravih panonskih nizina te obuhvaća hrvatski dio Baranje (veći dio Baranje je u Mađarskoj), istočnu Slavoniju i zapadni Srijem. Geomorfološki „riječ je o području izrazitih prapornih zaravni, prapornih terasa i riječnih aluvijalnih naplavina s polojima (ritovi). Klimazonalno riječ je o pravom panonskom ekološkom tipu s izrazitim razlikama ljeta i zime, velikim dnevnim i godišnjim kolebanjima temperature i smanjenom količinom padalina.“ (Magaš *ibid.*). Tla su bogata humusom, mnogo je prapora ili lesa „koji je očuvan u svom izvornom obliku“ (Magaš *ibid.*). Glavno obilježje prostora Baranje je „složena hidrografska mreža u graničnom području uz Dunav te uz Dravu koja čini među prema slavonskom prostoru“ (Magaš 2013: 137).

2.6. Panonija i Delimir Rešicki

Delimir Rešicki rođen je 16. ožujka 1960. g. u Osijeku. Studij kroatistike završio je na tada Pedagoškome, danas Filozofskome fakultetu u istome gradu. Poeziju, prozu, književnu kritiku i medijsku publicistiku i esejistiku počeo je objavljivati početkom osamdesetih godina u svim važnijim hrvatskim časopisima. Prevođen je na brojne jezike: njemački, engleski, talijanski, francuski, švedski, španjolski, mađarski, poljski, slovački, ruski, bugarski, makedonski i slovenski. Pjesničkim, proznim i esejističkim tekstovima zastupljen je u pedesetak antologija, pregleda i panorama suvremene hrvatske poezije, proze i esejistike, kao i internacionalnim antologijama i pregledima europskoga i svjetskoga pjesništva. Uređuje pjesničku biblioteku Fraktali naklaničke kuće Fraktura. Objavljene knjige pjesama: *Gnomi* (1980), *Sretne ulice* (1987), *Die die my darling* (1990), *Knjiga o anđelima* (1997), *Ezekijelova kola* (1999), *Aritmija* (2005), *Meghalni a pandakkal* (izbor, 2008), *Arrhythmie* (2008), *Crne marame* (izbor, 2008), *Aritmija* (2013), *Zaspati u Dobovi* (izbor, 2013), *Lovci u snijegu* (2015).

U ogledu o zbirci *Aritmija* Žarko Paić piše kako se iz nje iščitava „povratak drukčijem videnju prirode i zavičajnog krajolika“. O Rešickom kaže kako nije „neomoderni hrvatski regionalist“, premda je ovom zbirkom „uzvisio Baranju do okultnoga poeto-eko-toposa tišine i refleksivne samoće“ (Paić 2005: 94). Paić karakterizira Rešickijevu poeziju kao onu koja je „prostornošću“ i „unutarnjim doživljajem krajolika“ odredila svoj jezik (Paić 2005: 94). O istoj zbirci Tea Benčić Rimay kaže: „Sada se u njegovoj poeziji osjeća, Gotovčevim riječima

rečeno, jeka opasnog prostora.(...) Jeka opasnosti prostora logičan je slijed poetike krajputaša hrvatske poezije, tako malo poznata, a tako izvanredna pjesnika kakav jest Delimir Rešicki.“ (Rimay 2005). „Poezija Rešickog raste iz zbirke u zbirku, on razvija pjesmu na svim planovima njezine moguće prostornosti i pojmovnosti“ – Rimay uočava upisivanje baranjskoga prostora u prostor Rešickijeve pjesme te širenje toga prostora u cjelokupnome pjesničkome tekstu.

Opsežan rad Sanje Jukić (1996) koji analizira intertekstualne i intermedijalne upise u pjesničke tekstove uočava prepoznatljiva obilježja i stil: tematska neodređenost, motivska raspršenost, mijena/raspršenost lirskoga subjekta. Od ostalih autora koji su kritički pristupili Rešickijevoj poeziji treba spomenuti Tvrtko Vuković (2003), Pieniazek-Marković (2003), Rem (2001), Brunčić (1997, 2004) i dr.

2.7. Prostorna gramatika

Prostor se, kao jedno od temeljnih iskustava ljudskog doživljaja i poimanja svijeta, očituje u jeziku. Više od dva tisućljeća prostor se javlja kroz ideju da je upravo on jedna od temeljnih intuicija usađenih u našu prirodu. Tu ideju nije zaobišla ni lingvistika te je u sve svoje analitičke razine uključivala prostor, osobito u proteklih tridesetak godina u okviru kognitivne lingvistike. U razdjelu koji slijedi približit ćemo suodnos jezika i prostora iz perspektive spaciocepcije¹⁹ kojom se među ostalima (npr. Petar Guberina 1952, Marija pozojević – Trivanović 2010) bavio i Mihovil Pansini.

Pansini u svojim radovima vrlo jasno opisuje vezu između jezika i prostora. Pansinijevi radovi okrenuti su odnosu jezika i prostora preko *spaciogramatike* kao teorijskoga dijela Verbotonalne metode, odnosno rehabilitacije razvoja govora čujuće i gluhe osobe. U našem nastojanju da uočimo i prikazemo povezanost jezika i prostora njegovi su radovi od iznimne važnosti upravo stoga što nudeći koncept gramatike prostora rasvjetljuju čvrstoću te vezanosti.

Mihovil Pansini u radu *Koncept gramatike prostora* svodi protežnost verbalnih događaja i gramatičkih odnosa na prostorne događaje i prostorne odnose: „ Verbalni jezik

¹⁹ „U percepciji i u stvaranju predodžbi sudjeluju: 1. Ovip, 2. Propriocepcija, 3. Ravnotežno (vestibularno) osjetilo, 4. Sluh i 5. Vid, a zapravo je samo jedan osjet - spaciocepcija, sustav za percepciju prostora, kojega čine nabrojani osjetni organi 1-5.“ (Pansini 1989: 33).

samo je jedan od korespodentnih jezika kojima komuniciramo između sebe i sa svijetom. U događaju najvažniji je prostor, u stvaranju govora također, a posrednik između svijeta i verbalnog govora sustav je za percepciju prostora.“ (Pansini 1988: 117). Pansini objašnjava pojam spaciocepcije, te kreće od sensorike kao biološke reakcije na podražaj – osjetilnost (odziv bilo čega na bilo što). Pansini pojašnjava istovjetnost gramatike prostora i gramatike verbalnoga jezika, s elementima koji čine događaj, a to su : predmet, prostor, vrijeme, uzročnost.²⁰ Tom popisu elemenata dodaje i sinkronicitet kao još jednu povezanost između predmeta. Uspoređujući događaj s verbalnim jezikom Pansini kaže kako rečenica ima četiri ista elementa: predmet, prostor, vrijeme i uzročnost te ih uspoređuje s imeničkim pojmovima i glagolskim pojmovima koji su u uzročno-posljedičnoj vezi i događaju se u vremenu i prostoru. Ako želimo opisati događaj, prema Pansiniju, riječi mu moraju odgovarati u svim elementima te sažima uočenu istovjetnost: „Verbalni jezik je izomorf realnosti“ (Pansini 1988: 119).

Spaciocepcija obuhvaća opip, propriocepciju, vestibularne osjete, sluh i vid te uz druge osjete (kojih je ukupno trideset do pedeset) sudjeluje u razvoju govora. Štoviše, prije nego je potrebna za razvoj govora jer joj je primarna funkcija percepcija prostora „bez kojeg nema događaja ni mišljenja“ (ibid.). Prostornost koja se nalazi i u događaju i u govoru preko spaciocepcije u ljudskom tijelu nalazi posrednika za pravi način percepcije događaja i razvoja govora. To je temelj na kojemu Pansini gradi istovjetnost gramatike prostora i gramatike verbalnoga jezika.

Jezike kojima smo okruženi razumjet ćemo ako imamo procesore koji će ih prepoznati, pa tako imamo procesore za jezik oblika, jezik pokreta, jezik ritma, jezik dodira koji mogu djelovati na svih pet osjetnih organa sustava za percepciju prostora (opip, propriocepcija, vestibularni osjet, sluh, vid). Zatim slijede jezici (zvukovi životinja, zvukovi neživog izvora, ljudski negovorni zvukovi, glazba, fonemi, riječi, vrednote govora) koji imaju četiri moguća procesora (opip, propriocepcija, vestibularni osjet, sluh) te oni koji imaju samo jedan (mimika, gesta, pokret tijela, boje) odnosno, vidno osjetilo. Spomenute jezike Pansini naziva još i „paralelni izrazi“ (iako napominje da je bolji Baudelaireov „analogija i korespodencija“) te pojašnjava kako su to prirodni jezici pozivajući se na Cassirera i Giambattista Vica koji

²⁰ „Događaj čine PREDMETI, koji djeluju jedni na druge u PROSTORU i VREMENU i podliježu pravilima UZROČNOSTI. Dijete baci kamen i razbije staklo na prozoru. Predmeti su: dijete, kamen i staklo na prozoru. Dijete djeluje na kamen, pa on poleti, kamen djeluje na staklo i razbije ga. Događaji su uzročno-posljedični: kamen leti jer ga je dijete bacilo, staklo je puklo jer ga je udario kamen. Uzročno –posljedični odnosi događaju se u prostoru(dijete-kamen-prozor) i vremenu (dijete baca – kamen leti – prozor puca). Za bilo kakav događaj imamo četiri elementa: predmet, prostor, vrijeme, uzročnost. „ (Pansini 1988: 118)

ističu kako jezik nije tek proizvod dogovora i propisa već je jednako prirodan kao osjeti i osjećaji. (Pansini 1988: 120).

Vraćajući se na Aristotelovo viđenje biti života *u kretanju*, Pansini tvrdi kako bez događaja nema svijeta te kako poruke potječu iz događaja, a ulaze u procesore senzoričkih putova, pa zatim u primarnu koru mozga. Iz spaciocepcije prelaze prvo u svoja asocijativna polja, koja se nalaze između njih i reproduciraju cjelovit događaj sa svim elementima koji su prošli kroz receptore, pa i mnogo više jer ih dopunjuju gotovo prirodene i stečene predodžbe. Podražaj često ne mora biti potpun, i u pravilu nije; dostatno je da pobudi predodžbe koje su čvrsto oblikovane, imaju pregnantnu formu (ibid, str. 121.). Pansini ovdje napominje kako su se u razvoju ljudskoga mozga sve više proširivala asocijativna područja koja su važna za više mentalne aktivnosti. Za stvaranje predodžbi smatra se da su potrebna najmanje tri osjeta: opip, sluh i vid. Opip je neodvojiv od propriocepcije, a sluh od vestibularnih osjeta (gravitacije, linearnog i kutnog ubrzanja te zvuka) tako da je zahtjev za tri osjeta ili proširen na pet ili smanjen na jedan – osjet za percepciju prostora –spaciocepciju (ibid.). Pansini koristi izraze *priljublivanje/ prilijeganje* uz svijet kada nastoji objasniti inherentnost prostora jezika i govoru:

„Svaka je komunikacija prostorna, pa je i verbalni jezik prostoran. Potekao je od najprimitivnije taksije prostorne orijentacije i priljublivanja uz svijet, od jezika događaja, i s njim čini cjelinu. Jezik se dvostruko materijalizira u govoru: padanjem u govor i prilijeganjem za fizički svijet. Zbog toga izražava samo konkretne prostorne odnose, oponaša i prati događaj, pokorava se gramatici svijeta. Sva apstraktna značenja dolaze poslije, izrastaju iz čiste materijalizacije onoga o čemu govor govori.“(...) Naš govor priljubljen je uz svijet, uz jezik svijeta“ (Pansini 1988: 121).

Govoreći o metafori Pansini kaže kako „...metaforičnost otkriva da je jezik u događaju, u svijetu, i da je naš verbalni jezik i govor njegov pad u postojanje“. Na ovome mjestu Pansini pokazuje ukotvljenost jezika u prirodu preko metaforičkih izraza koji su najbliži njenoj autentičnosti. „Metafora nam, možda, najviše otkriva povezanost metafizike i fizike svijeta, pravu ukupnost holizma“ (ibid:123).

Izravnost razvitka verbalnoga jezika iz gramatike prostora Pansini objašnjava preko puta prostor – predodžba – mišljenje – uvid – jezik. S pomoću orijentacijskih reakcija te pojačanim učenjem putem uvida stječe se centralna predodžba prostora, odnosno model prostora. Pansini preuzima definiciju mišljenja Konrada Lorenza: djelovanje svijesti u zamišljenom prostoru, koje prethodi djelovanju u vanjskome, stvarnom prostoru, nazivamo mišljenjem. (ibid: 125).

Zaokružujući postavku o izrastanju jezika iz prostora Pansini zaključuje kako postoje tri povezanosti: prva, koja povezuje mehanoreceptorna bilateralna osjetila u sustav za percepciju prostora u jednu vrstu totalne komunikacije s prostorom.²¹ Druga, koja povezuje događaj i govor, a ostvaruje se preko spaciocepcije; verbalni jezik, inherentan univerzalnom jeziku svijeta, koristi spaciocepciju, podvrgnutu općoj geometriji gramatike, kao tumača prostorne komunikacije. Treća, koja je okvir prvim dvjema povezanostima, čini cjelina svijeta, holizam, njime upravlja sinkronicitet, povezanost u cjelinu prema smislu i zajedništvu.

2.8. Prostor pjesme

U okviru fonetike razvijen je teorijski pristup koji analizira poetske tekstove te definira „prostor pjesme“ preko višedimenzionalnosti pjesničkoga znaka. Iz fonostilističke teorije pjesništva (npr. Vuletić 1976, 1980, 1988, 1999, 2005, 2006, 2007) proizlazi sljedeća veza poezije i prostora: pjesnički znak preko svoje materijalnosti; materijalne sličnosti te jednakosti i blizine unutar zatvorenoga teksta pjesme uspostavlja odnose i veze s drugim znakovima, međusobnim odražavanjima i sadržanjima. Prostornost i simultanost osobine su pjesničkoga znaka koje dokidaju linearnost i vremensku dimenziju jer se više sadržaja ostvaruje u istome vremenu tvoreći plošnost ili prostornost pjesničkoga teksta - spacijalnost. Branko Vuletić u fonostilističkim tumačenjima pjesničkih poetskih tekstova (usp. 1988,1999) inzistira na motiviranosti i spacijalnosti govornoga znaka u suprotnosti sa arbitrarnošću i linearnošću jezičnoga znaka, dok pjesnički znak, blizak govornome, osim individualnih i motiviranih odnosa uspostavlja i kreativne odnose između izraza i sadržaja koji prenosi. Vuletić prostor pjesme vidi kao ostvaraj unutarne motiviranih odnosa: linearan se jezični znak pretvara u spacijalan pjesnički znak. Vraćanjem, na koje nas upućuju unutarne motivirani odnosi, uspostavljaju se nelinearni smjerovi čitanja pjesničkog teksta, uspostavlja se prostor pjesme. Prostor pjesme ostvaruje se materijalnom sličnošću označitelja i njihovom blizinom. Fonostilističkom analizom, uočavanjem glasovnih ponavljanja, uz asonancu i aliteraciju te pjesničkih homofona kao osobito motiviranih znakova kojima se potvrđuje Jakobsonov

²¹ Ta se povezanost vidi u a) neutralnoj funkcionalnoj povezanosti pri obradi podataka i stvaranju predodžbi, b) u evolucijskoj i razvojnoj povezanosti započinjajući kod živih bića taksijama na membrani stanice te se potom od opipa širila na nova osjetila i tako stalnim međudjelovanjem tvorila cjelinu. (usp. Pansini 1988: 125).

pristup poetskoj funkciji (usp. Jakobson 1966) kojom os kombinacije preuzima ulogu osi selekcije, pokazuju se isti principi izgradnje pjesme i objektivne stvarnosti.

Prostor pjesme opisuje pjesmu kao „zatvorenu cjelinu u kojoj su bitni odnosi između pojedinih dijelova, a ne veza pojedinih dijelova s vanjskim svijetom.“ (Vuletić 2005: 254). Prostor pjesme grade postupci: odražavanje, ponavljanje, sažimanje (usp. npr. Vuletić 1999, 2005.).

Spomenut ćemo neke primjere analiza književnih tekstova koji propituju kategoriju prostora u pjesništvu i preosmišljavaju kategoriju prostora, mjesta ili mapiranja iz različitih perspektiva nudeći različite uvide u fenomen prostornosti. Ana Perinić Lewis (2010) analizom rukopisnih zbirki usmenog pjesništva otoka Hvara skupljanog u 19. i 20. stoljeću na tematsko-motivskoj razini istražuje upisivanje geografskog prostora, osobito toposa mora i vode te nalazi u usmenome pjesništvu primjere u kojima su pomorski i vodeni motivi u simbiozi. Slaven Jurić (2006) na primjeru pjesme *Mjesečar* pokazuje kako su imaginarni prostorni odnosi našli svoj ikonički odraz u zvukovnom i grafičkom sloju teksta. Jurić uočava kako je Šimić rimička gibanja, asonance, aliteracije i druge mikrostrukture ponavljanja iskoristio kao suptilnija sredstva geometrizacije pjesme. Davor Nikolić (2014) u fonostilističkom pristupu pjesmi *Evangelistar Ivana Slamniga* problematizira odnos zvuka i sadržaja u poeziji te opisuje važnost fonostilistike u proučavanju jezika poetskoga teksta. Fonostilističkom analizom i interpretacijom pokazuje se kako se zvuk i sadržaj u poeziji moraju promatrati u složenoj interakciji te uočavati tako uspostavu novih značenja. Kornelija Pinter (2014) primjenjuje nekoliko paradigmi pri leksičkoj i fonostilističkoj analizi Matoševe pjesme *U vrtu*. Krećući od veza tijela, jezika i govora prema metaforičkom označavanju kojime se pjesništvo služi Pinter, povezuje različite vrste specijalnosti. Petar Guberina (1952) ističe kako svaka riječ, makar i neizgovorena naglas, dobiva svoju akustičku formu - sadržaj prilikom predstavljanja bilo koje stvarnosti. Stvarni kontekst, koji je često prisutan pri izražavanju i zamjenjuje riječi, jest dio izražavanja zvuka ili pokreta ili obojega predstavljajući tako stvarnost prirode u jeziku; prostor u prirodi i prostor u jeziku.

Glasovi i leksemi konstruiraju vlastiti kontekst koji je određen prostornošću, ma koliko ona bila nezamjetna: gramatiku jezika, gramatiku govora, gramatiku tijela i gramatiku pjesme veže neodvojivost od prostora – specijalnost.

3. Leksik vodnih prostora

U abecednom pregledu ekscerpiranih riječi obuhvatili smo imenske, glagolske, pridjevske i priložne lekseme. Leksička analiza pokazuje koji su leksemi, ekcerpirani iz sedam zbirki pjesama, obuhvaćeni u semantičko polje vode.

U popisu ekscerpiranih leksema, uz definiciju svakog pojedinog leksema, dajemo i mjesto pojavljivanja u zbirkama pjesama. Ukupno je ekscerpiran 251 leksem. Najveći broj leksema pripada imenskim leksemima, dok je najmanji broj priložnih. Pokrate za imena pjesničkih zbirki su: LS (*Lovci u snijegu*), A (*Artimija*), SU (*Sretne ulice*), EK (*Ezekijelova kola*), KA (*Knjiga o anđelima*), DD (*Die die my darling*), G (*Gnomi*).

3.1. Ekscerpirani vodni leksik s opisom:

àdrijānskī 'koji se odnosi na Jadran, koji pripada Jadranu': EK (17) *Adrianskome*

âlga 'morska trava': KA (11, 38, 68) *alge* (mn), *algi* (mn), *alga*; SU (57) *alge*; EK (17, 39) *algu*, *algi* (mn); G (25) *algu*; DD (85, 107) *algi* (mn), *alge* (mn)

akvârel (akvarêl) '1.vodena boja; 2. slikarska tehnika u kojoj voda služi za otapanje boje': SU (11); *akvarele* (mn)

àkvârij (akvârij) '1.bazen prozirnih stijenki za držanje i uzgoj riba i drugih vodenih životinja ili vodenih biljaka radi ukrasa, upoznavanja ili proučavanja'; 2. 'muzej u kojemu se u akvarijima drže zbirke vodenih životinja': SU (17); *akvarija*

àtlantskī 'koji se odnosi na Atlantik': DD (82); *atlantska*

bârka 'općenit naziv za manji brod za plovidbu morem, prisutan na cijelom području Sredozemlja [*barka ribarica; barka svićarica*]; brodić, čamac': SU (74); *barkama* (mn); G (27, 47); *barke* (mn); *barke* (mn); DD (37, 95); *barki* (mn); *barka*

blâtan 'koji je od blata, koji sadrži blato': LS (112); *blatne*; KA (43); *blatnoga*

blàto 1. 'meka smjesa raskvašene zemlje; glib, kal; 2. **a.** *zast.* jezero **b.** *term.* veća voda stajaćica glibovita dna ili koja presušuje': LS (64, 73); **blato**; A (45); **blato**; KA (74); **blato**; DD (71, 104); **blatu**; **blatu**

Bòdenskò jèzero ' jezero na S podnožju Alpa, 538 km², dubina do 252 m': LS (138)
Bodenskome jezeru

bònaca ' potpuno mirno more (»kao ulje«), tišina bez vjetra; maina, utiha, zatišje': SU (75)
bonaci; G (56) **bonacu**

bròd 1.'veliko plovilo na razne pogone i s raznim namjenama u plovidbi' 2. 'mjesto na vodi, obično na rijeci gdje se može prijeći, pregaziti; gaz, plicak, prijelaz (sastavni dio imena naseljenih mjesta): KA (45, 68); **broda**; **broda**; SU (54); **brodovi** (mn); G (27); **brodovi** (mn)

bròdòvlje 1. 'skupina brodova koja tvori organizacijsku cjelinu; flota'; 2. 'svi brodovi neke zemlje (trgovački, ratni, putnički, posebne namjene)': G (24); **brodovlja** (zb)

bùjica 'snažna vrtložna struja vode, nastaje iza jakih i dugotrajnih kiša ili pljuskova': G (39);
bujicom

curkati (od *cúriti*) 1.'teći tankim mlazom'; 2. **a.** 'puštati/propuštati tekućinu, biti negdje probušen (o posudi s tekućinom)' **b.** 'stizati, ob. tajnim kanalima': LS (163) **curka**; SU (54) **curka**

čamac 'malo plovilo koritasta oblika; barka, čun': LS (39) **čamca**

čěsma ' 1. ograđen i ozidan izvor uređen tako da voda u mlazu slobodno pada; 2. *reg.* slavina': KA (23) **česme**

čun pom. 'manji plitki čamac, katkada izrađen od debla, manji jezerski čamac': LS (156) **čun**

dāgnja ' jestivi morski školjkaš; mušula': DD (63) **dagnje** (mn)

Dàlmācija 'regija Hrvatske između J dijela Velebitskog kanala do Crnogorskog primorja, s otocima unutar tih određenja i s kopnenim zaleđem': SU (68); **dalmaciji**

dnò 'tvrdo tlo pod morem ili pod vodom jezera, rijeke itd.': LS (101) **dno**; A (44) **dna**; KA (40) **dnu**; SU (22) **dno**; G (24); **dnu**; DD (69) **dnu**

dòk 'plovni ili suhi objekt za dizanje brodova iz vode radi čišćenja i popravaka': SU (27, 41);
dokovima (mn); **dokovi** (mn); DD (16); **dokove** (mn)

dòplivati 'doći plivajući': DD (79); **doplivao**

Dráva 'rijeka duga 720 km, desni pritok Dunava, izvire u *I* Alpama u Austriji, protječe Slovenijom i Hrvatskom': A (35); **Drave**

drâvskī 'koji se odnosi na Dravu': LS (93); **dravskoj** ; EK (15); **dravskoga**

Dùnav 'iza Volge, najdulja europska rijeka, 2860 km; izvire u Schwarzwald, Njemačka, ulijeva se u Crno more; u Hrvatsku ulazi kod Mohača, izlazi kod Iloka; Dunaj': LS (157); **Dunava** ; A (32); **Dunava** ; KA (40); **Dunava** ; DD (24); **Dunava**

fòntāna 1. 'arhitektonski i kiparski oblikovan objekt u koji pritječe voda, *usp.* Zdenac';
2. 'vodoskok': DD (19,70); **fonta**; **fontana**

gàlěb 'ptica iz reda plovuša; martin': SU (20, 43, 48, 65); **galebovi** (mn); **galebovi** (mn);
galebovi (mn); **galebovi** (mn); DD (57); **galebovi** (mn)

gàlija 'trgovački i ratni brod na vesla s pomoćnim jedrom; galera': SU (22); **galije**

glīb 'gusto, ljepljivo blato; kal': G (24); **glib**

glībiti od **zaglībiti** (se) 'uvaliti se u blato, upasti u blato, u glib': G (26); **glibi**

gòndola 'dug venecijanski čamac s izraženim pramcem na kojem se stojeći vesla jednim veslom': SU (61,76); **gondole** (mn); **gondolama** (mn)

gondolijēr 'veslač na gondoli': EK (31); **gondolijerima** (mn)

grěbēn 1. **a.** 'gornji dio uz vrh brda ili planine' **b.** 'strm, okomit i gol uspon u planini'; 2.
'stijena koja s dna dolazi do pod površinu ili strši iz površine mora ili rijeke': A (54);
grebenom; EK (74); **grebena** (mn)

hidrocèfalus 'urođeni ili stečeni poremećaj proširenja moždanih komora zbog nakupljanja likvora koji ne može otjecati; posljedice su: povećanje obima lubanje, ispupčenje čela, atrofija mozga, pojava epilepsije i mentalno propadanje; hidrokefal, vodena glava': EK (72); **hidrocefalusa** (mn)

hlápiti (hlápjeti) 'prirodnim procesom i bez primjene posebnog tehničkog postupka iz tekućeg prelaziti u plinovito stanje; isparavati, izvjetravati': LS (85); **hlapi** ; SU (47); **hlapi**; KA (53); **hlapi**; DD (47); **hlape**

hrîd 'visoka strma kamena gromada, stijena koja strši; greben, hridina, klisura': A (54); **hridi**; SU (65); **hrid**; G (15, 29); **hridi**; **hrid**

înje 'naslaga bijelog sitnozrnatog leda nastala smrz: A (35); **injem**; SU (46,54); **inju**; **inju**

isparávati 'pretvoriti se u paru, prijeći u plinovito stanje': DD (14); **isparava**

isparénje 1.'para hlapivih tekućina, ob. neugodnog mirisa'; 2. 'količina vode isparene u zrak iz nekog sredstva (npr. tla), zavisi o temperaturi sredstva i zraka, vlage zraka, vjetru te količini raspoložive vode; isparina': G (12); **isparenja**

ispirati 1. (što) **a.** 'vodom ili drugim sredstvom (kemijskim sredstvom za čišćenje) prati unutrašnjost čega, neki predmet ili tkaninu da bi se uklonila nečistoća' **b.** 'pročišćavati unutrašnje organe'; 2. (se) 'čistiti se ispiranjem': KA (36, 74); **ispiru**; **ispire**; SU (46); **ispire**

isplòviti 'ploveći napustiti luku': EK (52); **isplovljavaju**

ispljunuti (što) 'izbaciti iz usta pljujući': SU (40); **ispljunuti**; DD (99); **ispljunem**

ispljùvati (koga, što) 'zasuti pljuvačkom, prekriti ispljuvcima': DD (11); **ispljuvale**

ispran glagolski pridjev pasivni: ispran, isprana, isprano od **isprati**, **v.isprati**: LS (36); **isprane**

isūšen *prid. trp.* od **isūšiti** (što) 'učiniti suhim, ukloniti vodu ili vlagu (u močvarnim područjima i močvarama, u podvodnom tlu)': KA (73); **isušeno**

izliti 1. (što) **a.** 'učiniti da tekućina isteče iz posude' **b.** 'postići željeni oblik skulpture i sl. lijevanjem; odliti'; 2. (se) 'izaći iz korita; poplaviti': EK (15); **izlije**

izròniti 1. 'roneći doći na površinu vode'; 2. (što) 'roneći izvaditi, iznijeti na površinu ono što je bilo pod vodom': DD (50, 79); **izronilo**; **izronila**

izvor 1.'mjesto gdje voda (nafta, plin i sl.) izlazi na površinu zemlje; vrelo, vrutak': KA (65); **izvoru**

Jàdrān 1.' Jadransko more'; 2.' more, otoci i priobalje između Balkanskog i Apeninskog poluotoka s klimom i raslinjem unutar pojasa masline kao granice Sredozemlja, preko Otrantskih vrata povezano s Jonskim morem površina 138.595 km², duljina 783 km, prosječna širina 159,3 km, prosječna dubina 173 m; Adria': DD (50); **jadrana**

jedrènjāk 'veći brod na jedra, ob. s tri ili više jarbola i sustavom jedara, plovi na pogon vjetra ili u kombinaciji s motorom, služi u turističke, trgovačke, školske, sportske i druge svrhe': EK (22, 62); **jedrenjake** (mn); **jedrenjake** (mn); DD (16); **jedrenjaci** (mn)

jèdro 'platno razapeto na broskom jarbolu, naprava koja koristeći energiju vjetra pokreće brod ': EK (22, 29); **jedara** (mn); **jedra** (mn)

jèzero 'prirodna ili umjetna udolina na kopnu u kojoj je voda stajaćica bez izravne veze s morem': LS (80, 177); **jezera** (mn); **jezero**; A (23); **jezero**; EK (65, 73); **jezera** (mn); **jezera**; KA (37, 43, 73); **jezera**; **jezera**; **jezero**; DD (19, 23, 62); **jezera**; **jezera**; **jezero**

jèzerskī 'koji se odnosi na jezero': KA (63); **jezerske**

kabànica 'ogrtač za zaštitu od kiše, vjetra i hladnoće': SU (20); **kabanicama** (mn)

kàmenica 'tražena morska školjka (*Ostrea edulis*); oštriga': EK (29); **kamenicu**

kànāl 1. duguljast pojas mora između dviju kopnenih površina: G (60); **kanala** (mn)

kâp 'najmanji dio tekućine koji nastaje i dobiva oblik padanjem, kapanjem, iskapljivanjem; kaplja': A (40); **kapi** (mn); SU (78, 83); **kap**; **kapi** (mn); EK (10, 56, 68, 68); **kapi** (mn); **kapi** (mn); **kap**; **kap**; G (47); **kapi** (mn); DD (69, 85, 103, 106); **kap**; **kapi** (mn); **kapi**; **kap**

kàpāljska 'specijalna, ob. staklena cjevčica za doziranu primjenu lijeka koji se ukapava/daje na kapi': DD (85); **kapaljkom**

kàpati padati kap po kap (o tekućini): LS (40, 63); **kapa**; **kaplje**; SU (16, 17, 72); **kapne**; **kapale**; **kaplje**; EK (21); **kapao**; KA (62, 65); **kapale**; **kaplje**; DD (85, 111); **kapao**; **kaplje**; G (15); **kapa**

kīsnuti 'biti izložen djelovanju kiše, postajati sve više mokar od kiše': SU (82); **kisne**

kīša 'oborina u obliku vodenih kapi': LS (36, 36, 44, 71, 164); **kišom**; **kišu**; **kišom**; **kiše**; **kiša**

A (40, 92); *kiše; kiša*; SU (82); *kiši*; EK (9, 19, 38, 48, 48, 56, 74); *kišu; kišu; kiše; kišom; kiše; kiše; kišu*; KA (46,71); *kišu; kišu*; DD (14, 69, 91, 99); *kiša; kišu; kiše; kiše*; G (22); *kiša*

kišan 'koji obiluje kišom, koji ima svojstva kiše': LS (36); *kišne*; SU (46); *kišnom*

kòča 'ribarski brod osposobljen za ribolov na otvorenom moru opremljen mrežom (po kojoj se naziva)': KA (68); *koče*

Kopački rit 'poplavno područje u Baranji, na sjeveroistoku Hrvatske, između rijeka Dunav na istoku i Drave na jugu ukupne veličine 17.700 ha': LS (136); *Kopački rit*

kòpno 'dio Zemljine površine koji nije pokriven vodom, iznosi 149.537.000 km² (prema 510 mil. km² ukupne površine): LS (155); *kopnu*

kòpnjeti 'nestajati s tla otpuštanjem hladnoće (o snijegu)': LS (63); *kopni*

kòrāl̃j 'morski sjedilački organizam, vapnenasta tijela (razred *Anthozoa*), po obliku sličan biljci, najčešće živi u zadrugama; služi za izrađivanje nakita (crveni k. *Corallium rubrum*): EK (39); *koralje* (mn); KA (50); *koralje* (mn); SU (77); *koralji*; DD (90); *koralj*

kòrāl̃jnī 'koji se odnosi na koralj, koji je od koralja [*koraljna ogrlica*]; koji je takve građe': DD (69); *koraljnome* (mn); EK (74); *koraljnih* (mn)

kòtva 'naprava koja se baca na dno da drži brod na mjestu; kotva': G (29, 38); *kotve; kotve* (mn)

Kùpa 'desni pritok Save (Hrvatska), dijelom granica prema Sloveniji, duga 296 km, izvire u Gorskotranskom kotaru': A (44, 45); *Kupe; Kupe*

kupaónica 'zatvorena prostorija za kupanje, obično s kadom; kupaona': G (29); *kupaonica* (mn)

kúpati (koga) 'prati koga u posudi ili kadi punoj vode (sapunom, šamponom i sl.): DD(17,109); *kupaju; kupa*; G (17); *kupali*

kúpelj 'voda priređena za kupanje': G(46); *kupeljima* (mn)

lābūd 'ptica iz roda močvarica karakteristično duga vrata': SU (66); **labudovi** (mn); EK(17);
labudu

lagúna 'plitak priobalni dio mora odijeljen od pučine pješčanim sprudom (lido) ili koraljnim grebenima': EK (31); **lagunama** (mn); KA (10); **lagune**; DD (30,72); **laguni**; **lagunu**

léd 'voda u čvrstom agregatnom stanju, smrznuta voda'; 2. 'tuča, krupa': LS (33, 33, 146);
ledu; **led**; A (35, 81, 104); **ledom**; **led**; **ledu**; SU (42); **ledu**; DD (50, 105); **leda**; **ledu**

lèden 1.'koji je od leda'; 2. 'koji je vrlo hladan; studen': LS (22, 72, 76, 137, 168); **ledenu**;
ledenim; **ledeno**; **ledene**; **ledenu** ; A (14, 68); **ledene**; **ledene**; EK (36, 42, 42); **ledeni**;
ledena (mn); **ledene** (mn); KA (45); **ledenoj**

lèditi se 1. 'smrzavati se'; 2. 'prelaziti u čvrsto (kruto) agregatno stanje': LS (61, 61); **ledi**; **lede**

lîmfa 'tjelesna tekućina (ob. bezbojna) koja nastaje u međustaničnim prostorima, glavna joj je funkcija odstranjivanje otpadnih produkata metabolizma iz tkiva; mezgra': A (76); **limfe**

lîmfni 'koji se odnosi na limfu [*limfne žlijezde; limfni sustav*]: SU (34); **limfnim** (mn)

lîti 1.'jako teći': G (17); **lije**

lòkva 1.'voda koja se zadrži u udubljenju zemlje, bez stalnog izvora napajanja'; 2. velika količina prolivene tekućine': A (40); **lokvama** (mn); SU (36); **lokve**; KA (23); **lokvi**

lòpōč 'rod trajnih vodenih biljaka iz porodice lopoča, staništa lopoča su plitka jezera, ribnjaci i plitki spori tokovi rukavaca rijeka; nimfeja, vodencvijet'; SU (70); **lopočima** (mn); EK (19); **lopoča** (mn)

lúka 'uređen dio obale za pristajanje brodova': EK (29, 52); **lukama** (mn); **luke**; KA (45);
luci; SU (41); **luci**; DD (30); **luci**

màgla 'sloj zraka u kojem je voda prisutna u obliku sitnih kapljica ili kristalića leda pa je vidljivost smanjena na manje od 1 km': LS (62, 93, 163); **magla**; **magli**; **maglom**; A (12, 12); **magle** (mn); **magla** ; SU (20, 30); **magle**; **magla**; EK (31, 73); **maglu**; **magli**; DD (82, 93, 100); **magla**; **maglu**; **magle**

maglen 'skupljati se, stvarati se (o magli)'; izvedeni oblik od **màgliti se**: glagolski pridjev pasivni magljen: EK (21); **maglene** (mn)

màglica dem. od magla; sumaglica: A (18, 23); *maglici*; *maglice*

màgličast 'pomalo u magli, obavijen prorijeđenom maglom; zamagljen': LS (134);
magličastih (mn); A (14); *magličasto*

maglòvit 'koji je u magli, koji je obavijen maglom, pun magle, u kom se često pojavljuje magla': LS (36); *maglovite*

Meditèrān 'Sredozemlje, Sredozemno more': LS (183, 184); *Meditèran*; *Meditèran*

medúza 'morski prozirni mješinač, mekzšac sa žarnjacima': A (67); *meduza*; G (15); *meduze*
(mn); DD (47, 90); *meduze*; *meduze* (mn)

mlàka 1.'voda koja se zadrži u udubljenju zemlje, bez stalnog je izvora napajanja; bara, lokva';
2. 'manja voda stajačica na podvodnom tlu': SU (20); *mlaki*

mlāz 'struja tekućine koja odnekud curi ili istječe': G (29); *mlazom*

mòčvara 'velika površina tla pod stajaćom vodom i vegetacijom koja uspijeva na takvu tlu':
LS (163, 194); *močvarama* (mn); *močvari*; KA (52); *močvaru*

mòčvāran 'koji je u močvarama (o krajevima na Zemlji, o područjima pod močvarom), koji je
svojestven močvari ': G (40); *močvaran*

mòkar '1.koji je poliven ili natopljen (tekućinom)'; 2.'kišan ': LS (82, 89); *mokroga*; SU (12,
20, 28); *mokro*; *mokrim* (mn); *mokroj*; EK (20, 65); *mokra* (mn); *mokri* (mn); DD (63,
112); *mokru*; *mokrim* (mn); G (24, 28); *mokre* (mn); *mokar*

mòkraća 'tekućina koju tijelo izlučuje kroz mokraćne organe, nastaje lučenjem bubrega;
pišaka, pišalina, pišoka, urin': LS (98); *mokraćom*; A (17); *mokraćom*; SU (38);
mokraći; DD (94); *mokraća*

mòre 1.'velika površina, prostor slane vode koji okružuje kontinente, dio oceana koji više ili
manje zalazi u kopno '; 2.' morska voda ': LS (76, 80, 96, 96, 97, 101, 110, 153, 154,
154, 155, 183); *more*; *mora* (mn); *more*; *mora*; *more*; *mora*; *mora* (mn); *mora*; *more*;
mora; *mora*; *more*; A (12, 34, 34, 35, 36, 54, 55, 56, 62, 69, 78, 78, 79); *mora* (mn);
more; *more*; *moru*; *more*; *more*; *more*; *mora*; *more*; *more*; *more*; *more*; *more*; SU (34,
34, 40, 41, 42, 47, 55, 61, 68, 70, 70, 75, 75, 81, 81); *more*; *more*; *more*; *more*; *morem*;

more; more; mora; moru; more; more; mora; more; mora; more; EK (17, 20, 21, 44, 52, 62, 65); moru; more; mora (mn); mora; mora; mora; mora (mn); KA (11, 16, 17, 36, 38, 43, 48, 71, 71, 72); more; more; more; more; more; more; more; more; more; DD (15, 29, 31, 32, 35, 47, 51, 51, 63, 72, 79, 79, 79, 80, 80, 92, 105, 115); more; more; more; mora; mora; mora; more; more; moru; more; more; more; more; more; more; more; more; more; more; G (8, 22, 25, 27, 29, 47, 57); more; mora; more; more; more; more; more

mòrnār 'član brodske posade': KA (68, 71); *mornarima* (mn); *mornar*; SU (34); *mornari* (mn); DD (69, 79); *mornari* (mn); *mornari* (mn)

mòrskī 'koji se odnosi na more': LS (152, 154); *morskoj; morskoj*; A (54, 54, 88); *morsku; morska; morsku*; SU (41, 42, 47, 75); *morske* (mn); *morsku; morske* (mn); *morski*; EK (29, 42, 61); *morsku; morsko*; DD(17, 32, 95) ; *morske; morsku; morsku*

mržz 1.'naslaga leda na predmetima na tlu kristaliničnog izgleda, koja nastaje pri temperaturama ispod 0 °C direktnom sublimacijom vodene pare iz zraka obično zbog jakog noćnog hlađenja tla; hladnoća, studen'; 2.' smrznuta rosa na travi i stablima; inje, slana': LS (94); *mraza*; A (82); *mraz*

mržzan 'obuzet mrazom, vrlo hladan (o vremenu)': LS (134); *mrznoga*; G (34); *mrznim*

mřzao (mřzal) 'hladan'; Etimologija: vidi *mržz*: DD (49); *mrzle* (mn)

mřznuti 'smrzavati (se)': A (83); *mrzne*; G (34); *mrznu*

mūlj 'nataloženi nanos od sitnih glinenih i pješćanih čestica pomiješanih s organskim tvarima koji se skuplja na dnu vode stajačice ili tekućice; blato, glib': LS (20, 27); *mulj; mulj*; A (18); *mulja*; EK (60); *mulju*; G (13, 24); *mulj; mulj*

nàkvašen prid. trp. od *nàkvasiti* (što); *nàkvasiti* 1. 'prožeti tekućinom, postati po površini i u nutrini vlažan nakon izlaganja tekućini; navlažiti'; 2. 'ostaviti da se potpuno prožme tekućinom (ob. radi daljnje obrade); namočiti': DD (50); *nakvašen*

nàpiti (se) 1.(se čega) **a.** 'popiti tekućine koliko je potrebno da bi se utažila žeđ' **b.** (se) 'dospjeti u stanje pijanstva, prestati biti trijezan od djelovanja alkoholnog pića; opiti se'; 2. (koga) **a.** 'dati komu tekućine da pije; napojiti' **b.**' učiniti da tko postane pijan; opiti (koga)': KA (72); *napiti se*

nàpít prid.trp. od *nàpiti*: EK (73); *napit*

nàtopljen prid. trp. *nàtopljen* od **natòpiti** (što) 'učiniti da se što prožme tekućinom, da bude potpuno mokro ; namočiti': LS (44,72); *natopljeno*; *natopljenoga*

nizvodno 'u pravcu toka rijeke ili potoka; nizvodice': A(15); *nizvodno*

òbala 'pojas zemlje uz more, rijeku ili jezero': LS (74, 135); *obale*; *obale*; KA (52, 54); *obale* (mn); *obali*; SU (20, 67, 67); *obalama* (mn); *obale*; *obale*; EK (39, 40, 55); *obalama* (mn); *obali*; *obalama* (mn); G (9, 11, 15); *obale* (mn); *obale* (mn); *obali*; DD (32, 57, 79, 100); *obali*; *obale*; *obale*; *obali*

òbālñĩ 'koji je dio obale, koji pripada obali, koji ide uz obalu '; G (47); *obalne*

oblívati (koga, što) 'zaliti, prelići tekućinom po čitavoj površini': DD (85); *oblivao*

obliven prid.trp. od **òbliti**¹ (koga, što) 'bit zaliven, prelićen tekućinom po čitavoj površini': G(46); *oblivenoga*

ocèān **a.** 'velika morska površina između kontinenata' **b.** 'ukupnost morskih voda na Zemlji': LS (80, 110); *ocean* (mn); *oceani* (mn); A (54); *oceanu*; SU (54); *ocean*; EK (39); *oceanu*; DD (14, 31, 69, 72, 82, 88, 100, 112); *ocean*; *ocean*; *ocean*; *ocean*; *ocean*; *ocean*; *ocean*; *ocean*

okòpnjeti 'otopiti se (o snijegu)': EK (16); *okopnjeti*

okúpati (se) 1.(koga, što, se) oprati u vodi, zaliti vodom, oprati se u vodi'; 2. 'provesti neko vrijeme u vodi (moru, rijeci, bazenu) radi razonode': LS (96, 109); (se) *okupa*; (se)*okupaj*

oplahívati (što) 'lagano i jednokratno proprati ono što je već oprano ili približno': G (29, 37); *oplahujućĩ* (pril. sad.); *oplahuje*

òplakati (koga) 'izraziti veliko žaljenje za kim; plakati za kim'; **oplákati** (što) 'zapljuskiivati npr. obalu, djelovati na obalu u obliku morskih valova': KA (49); *oplakuju*

oplakívati (što) nesvr. od **oplákati** (što) 'udarati o obalu; ispirati (o moru, vodi), zapljuskiivati'; *oplakívati* (koga) 'izraziti veliko žaljenje za kim; plakati za kim': SU (17); *oplakivali*

òprati (koga, što, se) 'ukloniti prljavštinu s koga ili čega: SU (83); **oprati**; EK (20, 20, 73); **operite**; **operite**; KA (18, 48); **oprala**; **oprala**; DD (39, 49, 72); **operi**; **operu**

òteći 'dovršiti otjecanje': KA (72); **otiču**

òtok 'kopno manje od kontinenta okruženo sa svih strana morem ili vodom jezera ili rijeke': SU (69); **otoci** (mn); DD (23); **otocima** (mn)

òtopljen prid. trp. od **otòpiti** (što, se) 1.(što) **a.** 'zagrijavanjem odmrzavati smrznuto' **b.** 'krutu tvar rastočiti u tekućem otapalu'; 2.(se) **a.** 'odmrzavati se' **b.** 'prelaziti u otopinu': EK (22); **otopljenih** (mn)

otplòviti 'otići ploveći': A (15, 15); **otplovi**; **otplovio**; EK (22); **otplove**

pàhulja 'mala nakupina kristala snijega': LS (168); **pahulju**; A (97); **pahulja**; SU (29); **pahulje** (mn); EK (28, 28); **pahulje** (mn); **pahulja** (mn); DD (63); **pahulja** (mn)

pàra 1.'stanje u koje prelazi tekućina pri zagrijavanju'; 2. 'jako zagrijan, vlažan zrak'; 3. 'vidljive čestice pri izdisanju na hladnom vremenu': LS (78); **para**; EK (31); **paru**

pìti 1.(što) 'unositi kroz usta u organizam tekućinu i gutati'; 2.'upijati ': LS (20, 89, 142, 179, 179, 195); **pije**; **pije**; **pila**; **piju**; **pij**; A (35, 44, 83); **pije**; **pila**; **pij**; SU (83); **piti**; EK (15, 19, 28, 29, 62, 73, 73, 80); **piju**; **pili**; **pije**; **pili**; **pij**; **pije**; **piti**; **piju**; KA (10, 29, 30, 48, 50); **pilo**; **piti**; **piti**; **pila**; **pije**; DD (111); **piješ**

pjèna 1.'nakupina mjehurića na površini tekućine izazvana mehanički ili kemijski (vrenjem, mućkanjem); 2.'gusta bjelkasta pljuvačka na usnama čovjeka ili životinje koja se stvara u nekim bolestima, pri prevelikoj aktivnosti ili umoru': SU (47, 48, 53); **pjena**; **pjeni**; **pjenu**; G (28, 57); **pjena**; **pjenu**

plàč 'psihofiziološka pojava svojstvena čovjeku praćena suzama, posljedica je fizičke boli, tuge ili drugoga čuvstva ': LS (150); **plaća**; A (90); **plaća**; KA (35, 37, 50); **plač**; **plač**; **plaća**; SU (38); **plač**; EK (17); **plač**; DD (100); **plač**

plàkati 1.'sùziti uslijed fizičkog bola ili fizičke neugode'; 2. 'sùziti uslijed jakog duševnog uzbuđenja'; **plákati** 1.(što) 'prati, ispirati; splakati'; 2. **a.**'kvasiti, močiti' **b.** 'kvasiti, zapljuskivati (obalu)': A (40); **plakalo**; SU (17, 76, 81); **plakao**; **plaču**; **plače**; KA (36, 61, 61); **plakalo**; **plači**; **plači**; DD (13, 99, 110, 111); **plaču**; **plači**; **plače**; **plaču**

plànkton 'sitni biljni (*fitoplankton*) i životinjski (*zooplankton*) organizmi koji lebde u moru ili u kopnenim vodama nošeni strujom i kretanjem vodene mase': DD (23); **plankton**

plàvĕt 1.'plava boja; plavet, plavetilo, plavilo (1), azur, plavoća'; 2.' plavo prostranstvo, površina [*morsko plavetnilo; nebesko plavetnilo*]': KA (18); **plaveti**

plàža 1.'pješčana ili šljunčana obala'; 2. 'prostor uz more, rijeku ili jezero uređen za kupanje': SU (20, 68); **plažom; plažama** (mn); G (29); **plaža; DD (22); plaži**

plìčina 'plitko mjesto u moru, koritu rijeke itd.; pličina': G (59); **pličini**

plìma 'dizanje površine mora, djelovanjem Mjeseca periodično se ponavlja': LS (154); **plima;** SU (15); **plima; EK (62); plimi; KA (71,77); plime; plima; G (15); plimu**

plítak 'koji je male dubine, maloga gaza' ': EK (38); **plitko**

plìvati 1. 'kretati se po površini vode izvodeći potrebne pokrete tijela (o čovjeku i životinjama)'; 2. 'kretati se u vodi pomoću organa prilagođenih za tu svrhu (o ribama i životinjama)' 3. 'držati se na površini vode ili kakve tekućine (o predmetima koji imaju manju specifičnu težinu od tekućine u kojoj se nalaze) ": KA (46, 68); **plivao; G (13); pliva; DD (109); plivati**

plòvidbenĭ 'koji je u vezi s plovidbom [*plovidbeni red red plovidbe*]: G (27); **plovidbene** (mn)

plòviti 1. **a.** 'kretati se po površini vode u određenom pravcu (čamcem, brodom i sl.)' **b.** 'plivati (o pticama plovušama)'; 2. 'biti pomorac na brodu'; 3.'biti nošen na površini vode tokom tekućice, na površini mora strujom; plutati': LS (152); **plovi; SU (61); plove; EK (39); plove; G (60); plove; DD (41); plovila**

plùtajūci *pril. sad.* od **plùtati**: LS (72); **plutajući** (mn)

plùtati 'održavati se zbog manje specifične težine na vodi (o predmetima i drugim tijelima) bez voljnog ili svojom energijom upravljanoj smjera kretanja (o mrtvim tijelima, brodovima kojima je otkazao motor, odbačenim predmetima na morskoj površini itd.)': LS (93); **plutaju; A (60, 88); plutale; plutale; SU (34, 41); plutaju; plutale; EK (17, 19); plutaju; plutali; KA (62); plutao**

pljūnuti 'izbacivati iz usta (pljuvačku ili što drugo)': G (60); **pljuni**

pljûsak 1.'nagla i kratkotrajna kiša, velikog intenziteta'; 2. 'šum vode koja udara o što, zapljuskuje obalu, ili od udarca čega po površini vode': A (40); **pljuska**

pljûvačka 1.'tekućina koja se izbacij pljuvanjem'; 2.'slina': A (96); **pljuvačke** (mn)

pljûvāčnica 'posuda u koju se pljuje; pljuvaonica': G (36); **pljuvačnica**

pljûvati 'izbacivati iz usta (pljuvačku ili što drugo)': LS (12); **pljuvali**

pòdmōrnica 'brod (ob. ratni) dugoljaste konstrukcije namijenjen plovidbi i djelovanju na površini i zaronjen ispod površine mora ': DD (79); **podmornica**

pòkisao 'mokar od kiše': EK (28); **pokislom**; DD (35); **pokisle** (mn)

pòpiti (što)'pijući primiti u organizam sve do kraja': LS (55, 181); **popiti**; **popij**; SU (19); **popio**; DD (83); **popij**

pòplava 'hidr. pojava velike vode nakon što ona izađe iz korita rijeke; povodanj': SU (36); **poplava**

pòteći 'početi teći': EK (16, 60, 62); **poteći**; **poteče**; **poteče**

pòtočnica 'cvijet plave boje, raste uz vodu; nezaboravak, spomenak, fergismajniht, plavomilje'; A (41);

pòtok 'voda tekućica manja i kraća od rijeke': EK (38, 40, 53); **potoka**; **potok**; **potoku**; KA (68); **potoka**; DD (73); **potoke** (mn)

pòtònuo *prid. rad.* od **potònuti** 'pasti pod površinu vode ili na dno': LS (101); **potonuloga**; A (54); **potonula**; EK (52, 70); **potonuli**; **potonulu**

potònuti 'pasti pod površinu vode ili na dno': LS (101); **potonuti**; A (61); **potone**; EK (65); **potonuli**; KA (48); **potonuti**; SU (66); **potone**; DD (55, 85); **potone**; **potonuo**

potòpiti 1.(se) 'tonuti u more ili u drugu veliku vodu, tonuti, nestajati s površine, gubiti se pod površinom mora ili vode'; 2. (što) 'uranjati u vodu zato da se potpuno namoči, omekša ili raskvasi'; 3 (koga) 'uroniti mu glavu pod površinu (u igri, za šalu i sl.)': DD (89); **potopio**

potopljen – *prid. trp.* od **potòpiti**: SU (37); **potopljena** (mn); KA (44, 50, 68); **potopljen**; **potopljena** (mn); **potopljenog**; G (38); **potopljen**

pràlja 'ona koja pere (rublje)': EK (20); **pralje** (mn)

pràti (koga, što, se) 'ispiranjem u tekućini (ob. u vodi) uklanjati nečistoću': EK (21, 44, 44); **prale**; **pere**; **pere**; KA (68); **prali**

prèkomōre v. prèkomōrje 1.'svako kopno preko mora'; 2. 'otoci gledani ili predočeni s kopna ili s određene točke kopna kao područje koje joj gravitira ': G (53); **prekomora**

prìstanšnī 'koji se odnosi na pristanište (**prìstanšte** dio obale, kraja mora, rijeke ili jezera, zaštićen od vjetra i valova, koji služi za pristajanje brodova)': G (9, 47); **pristanišne** (mn); **pristanišnih** (mn)

proliven od **pròliti** 1.(što) 'izbaciti tekućinu iz posude; isprazniti tekućinu iz posude; izliti'; 2. (se) 'raširiti se na sve strane, po površini': EK (17); **prolivena**; DD (112); **proliveno**

pr̀skati 1. **a.** 'izbacivati kapljice, iskre ili zrake svjetla na sve strane; prštati' **b.** 'naglo se raspucati ili puknuti na dodir, od unutrašnjeg stezanja, širenja ili napregnutosti '; 2.(koga, što) činiti da kapljice lete u raznim pravcima; 3. (što) 'škropiti posebnim postupkom i tekućom smjesom radi zaštite; špricati': KA (24); prskala; G (25); **prskaš**; DD (70); **prska**

pučina 'otvoreno more, nepregledna morska površina': A (11, 54, 55, 88); **pučine**; **pučini**; **pučini**; **pučinu**; SU (27, 37, 40, 67, 74); **pučina**; **pučina**; **pučina**; **pučine**; **pučini**; EK (22, 29); **pučine**; **pučine**; DD (51, 55, 79); **pučini**; **pučina**; **pučini**; G (22, 25, 29); **pučina**; **pučina**; **pučina**

ràskvašen *prid. trp.* od **ràskvasiti**² (što, se) 'prožeti vlagom, postati mekan od vlage, izgubiti oblik i čvrstoću od močenja vodom ili drugom tekućinom; razmočiti': A(46); **raskvašenim** (mn); DD (30); **raskvašeni**

ràzvodnjen *prid. trp.* od **razvòdniti** (što, se) 1.' razrijediti ili razblažiti vodom do željenih svojstava '; 2. (se) 'postati voden, pretvoriti se u vodu, postati suviše razrijeđen': G (22); **razvodnjeni**

regàta 'sport, natjecanje u veslanju, jedrenju ili u vožnji motornim čamcima': EK (22); **regate**

remòrkēr 'brod s jakim pogonskim strojem za vuču drugih brodova; tegljač': DD (41);
remorkerima (mn)

rìba 'životinje koje žive u vodi sa škrgama kao organom za disanje i perajama za plivanje (*Pisces*): LS (102); **ribu**; KA (68, 74); **riba** (mn); **riba** (74); SU (17,71); **ribica** (dem., mn); **ribe** (mn); EK (10, 53, 80); **ribu**; **ribe** (mn); **ribu**; DD (48); **ribicama** (dem., mn)

rìbār 'onaj koji živi od ribolova, koji ribu lovi po zanimanju; alas, balugdžija': SU (20); **ribari** (mn); EK (15, 52); **ribara**; **ribara** (mn)

rìbārskī 'koji se odnosi na ribare i ribarenje': EK (39); **ribarske** (mn); DD (37); **ribarskih** (mn)

rìbljī 'koji se odnosi na ribu, na ribe, koji pripada ribi, načinjen od ribe': KA (15); **ribljih** (mn); SU (41); **riblje** (mn)

rijēčnī 'koji pripada, koji čini rijeku, koji se odnosi na rijeku ': LS (20, 135, 136, 177); **riječni**; **riječne** (mn); **riječne** (mn); **riječni**; A (18); **riječnoga**; EK (60); **riječnome**

rijēka 'veći tok slatke vode koji teče koritom na površini Zemlje i ulijeva se u drugu rijeku, more ili jezero': LS (40, 73); **rijeka** (mn); **rijeka** (mn); A(14, 15, 40, 56, 60); **rijeke**; **rijeku**; **rijeke**; **rijeke**; **rijeka**; EK (20, 39, 55, 60, 70); **rijeku**; **rijeke** (mn); **rijeka** (mn); **rijeka**; **rijeku**; KA (52, 61, 62, 65); **rijeka**; **rijeka**; **rijekom**; **rijeka**;

rónac 'ptica močvarica (*Mergus merganser*) iz roda ptica guščarica (*Mergus*), porodica pataka; veliki r.': EK (19); **ronci** (mn)

ròsa 'kondenzirana vodena para koja se noću nahvata u kapljicama na lišću, travi itd.; nastaje kad temperatura zraka padne ispod temperature rosišta zbog noćnog hlađenja tla': LS (65); **rosa** ; A (22, 27); **rose**; **rosa**; EK (27, 47); **rosi**; **rosu**; KA (29, 49); **rosu**; **rosu**; DD (24,50,103); **rosa**; **rose**; **rose**

rukávac a. 'dio, ogranak rijeke ili većeg potoka koji se odvaja od glavnog toka; rukav **b.** 'uski dio vodene površine (obično morske) koji zalazi u kopno, uzak zaton':LS (177); **rukavac**; A (35); **rukavcu**

sānta 'velika kompaktna masa leda koja pluta morem nošena morskim strujama; nastaje u polarnim predjelima otkidanjem dijelova ledenjaka, ledenih polja i šelfskog leda': LS (137); **sante**

Sáva 1.'rijeka, desni pritok Dunava, duga 945,5 km, nastaje spajanjem Save Dolinke i Save Bohinjke, plovna od Siska do ušća'; 2. '(sava) *reg.* općenito rijeka': DD (77); *savi*

šidro 'naprava koja se baca na dno da drži brod na mjestu; kotva': A (62); *sidro*; G (24); *sidro*

siréna 1.'morski sisavac (*Dugong dugong*), živi u vodama Indijskog oceana i Malajskog arhipelaga, nalik sredozemnoj medvjedici; dugong, indijski moranj '; 2. (*mn*) 'red vodenih sisavaca (*Sirenia*), biljožderi iz nadreda kopitara, slični kitovima (morske krave, lamantini, moranji)': EK (17); *sirenama* (*mn*); DD (89); *sirena*

slâp 'mjesto na kojem se voda tekućica prelijeva niz kamenje, stijenje (ob. s visine); buk, vodopad': LS (190); *slapove*

slâvina 'naprava, strojni element za zatvaranje i podešavanje protoka plinova, para, vode i ostalih tekućina (na bačvi, posudi, cjevovodu); pipa': G (29); *slavine*

slêden *prid. trp.* od **slèditi se** 'pretvoriti se u led; smrznuti se, zamrznuti se': A (32), SU (61), LS (19); *sledenu*

slîna 1. 'tekućina koju izlučuje žlijezda slinovnica da bi se održala vlažnost usta te olakšalo žvakanje i gutanje'; 2. 'pljuvačka': LS (132); *slînu*; SU (12, 45); *slinama*; KA (21); *slînu*; G (8,36); *slînu*; *slînu*

slînav 'koji je umrljan slinom': G (8); *slînav*

slîněći *pril. sad.* od **slîniti** 1. 'ispuštati sline'; 2. '(što) ovlažiti slinama': G (33); *slîněći*

slúznica 'tanka, vlažna opna na unutrašnjoj strani nekih organa; sluzokoža': KA (23); *sluznici*; G (40); *sluznicu*

slúzav 1.'koji sadrži sluz ili je u sluzi'; 2. 'koji je poput sluzi' (**sluz** 'ljepljiva, gusta izlučevina koja oblaže i štiti sluznice'): DD (85); *sluzavih* (*mn*)

smřznūt *prid. trp.* od **smřznuti**: A (15, 82); *smrznutom*; *smrznute*; KA (45, 68); *smrznutu*; *smrznutoga*; SU (55); *smrznuti* (*mn*); DD (11, 55, 82); *smrznutu*; *smrznut*; *smrznuti*

smřznuti (što, se) 1.(što) *razg., v. zalediti*; 2. (se) **a.** 'pretvoriti se u led; zalediti se, slediti se' **b.** 'prozepsti, promrznuti' **c.** 'umrijeti od velike hladnoće': EK (24); *smrznuti*

snijég 'kruta oborina, u obliku pojedinačnih ledenih kristala ili udruženih u pahulje, koja pada iz oblaka ': LS (19, 31, 31, 32, 33, 53, 57, 62, 91, 118, 132, 138, 157, 165, 165, 167, 174, 194); *snijeg*; *snijegu*; *snijegu*; *snijegom*; *snijeg*; *snijegu*; *snijeg*; *snijegom*; *snijega*; *snijegu*; *snijeg*; *snijegu*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; *snijegu*; A (12, 12, 12, 13, 23, 33, 39, 46, 51, 52, 61, 62, 65, 67, 70, 83, 84, 85, 86, 96); *snijegu*; *snijegu*; *snijeg*; *snijegom*; *snijegu*; *snijegom*; *snijegu*; *snijeg*; *snijega*; *snijega*; *snijeg*; *snijeg*; *snijegom*; *snijeg*; *snijega*; *snijega*; *snijegu*; SU (15, 15, 33, 38, 38, 40, 63, 67, 70); *snijega*; *snijega*; *snijeg*; *snijeg*; *snijegom*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; EK (16, 24, 27, 63); *snijeg*; *snijega*; *snijeg*; *snijegu*; KA(24, 30, 32, 44, 47, 53, 53, 64, 67, 73); *snijegom*; *snijegom*; *snijegu*; *snijeg*; *snijegu*; *snijeg*; *snijegom*; *snijeg*; *snijegom*; DD (12, 13, 13, 15, 15,15, 25, 48, 58, 60, 60, 82, 91, 94, 94, 100, 107, 108, 110); *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; *snijega*; *snijeg*; *snijega*; *snijegu*; *snijegu*; *snijega*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; *snijega*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; G (14, 27, 38, 49); *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*

snježsko *usp.* snjegović (kao *hip.* imena Snješko Bijelić) 'oblik čovjeka napravljen od snijega': SU (33); *snježsko*

snježan 1. 'koji je od snijega'; 2. 'koji je pokriven snijegom': 3. 'koji je pun snijega, koji donosi snijeg': LS (52, 55, 132); *snježni*; *snježni*; *snježno*; A (11,87); *snježne* (mn); *snježne*; EK (36); *snježnu*; KA (35); *snježnih* (mn); DD (11, 14, 31); *snježni*; *snježnoj*; *snježnom*

splâv 'plovilo načinjeno od povezanih trupaca (bačvi i sl.) za spuštanje niz rijeku, pristajanje brodova i postavljanje raznih uređaja ili objekata; plutajuća platforma': LS (114, 114); *splavi*; *splav*; DD (72); *splavu*

splâvār 'onaj koji veslom ili kormilom upravlja splavi': DD (41); *splavare*

splaváríti 'baviti se prevoženjem na splavi': G (39); *splavare*

sprúd 'površina tla od morskog ili riječnog pijeska uz obalu mora, rijeke ili jezera; greben': SU (28); *sprudovima*; G (37); *sprudovima*

Srèdozēmlje 'Sredozemno more': SU (17); *sredozemlja*

stijéna 'tvrda kamena masa, kamena litica; greben, hrid': KA (12); *stijene*

sùmaglica meteor. 'laka magla, rijetka magla; izmaglica': A (48); *sumaglica*; DD (109);
sumaglici

sùrfati 'jedriti na dasci ili jahati na dasci po velikim valovima; daskariti, daskati': A (78);
surfaju; EK (46); *surfaju*

sùsnježica 'oborina koja nastaje kad istovremeno padaju kiša i snijeg': LS (44); *susnježicom*;
KA (10); *susnježicu*

sùza **a.** 'izlučina suznih žlijezda koja održava vlažnost oka' **b.** 'izlučina suznih žlijezda koja se
luči prilikom plakanja [*u suzama; gorke suze; krokodilske suze; suze radosnice*]' **c.** 'kap
tekućine (soka) koju izluči biljka ': SU (17); *suzama* (mn); EK (55, 65, 66); *suza; suza*
(mn); *suze* (mn); KA (62, 71); *suze* (mn); *suze* (mn); DD (17, 79, 111); *suza; suzu; suze*
(mn)

sviçàrica 'ribarski brod koji svjetlom skuplja ribu u noćnom ribolovu': EK (52); *sviçaricama*
(mn)

svjetìonìk 'uređaj koji svjetlosnim signalima omogućuje orijentaciju brodova i regulaciju
plovidbe': DD (51); *svjetionik*

škòljka **a.** 'mekušac iz roda školjkaša' **b.** 'oklop školjkaša ili jedan od dva kapka': KA
(9,11,71); *školjke; školjke* (mn); *školjkama* (mn); SU (47, 53, 53, 53, 53, 54, 54, 55, 55,
55, 56, 56, 75, 75); *školjke* (mn); *školjke* (mn); *školjkama; školjkama* (mn); *školjke*
(mn); *školjkama* (mn); *školjkama; školjke* (mn); *školjka; školjku; školjka; školjaka*
(mn); *školjaka* (mn); *školjki* (mn); EK (42, 44, 44); *školjka; školjke* (mn); *školjki* (mn);
DD (24, 40, 50, 72, 79); *školjkom; školjke; školjku*

šmřk 'jako crijevo kojim se povlači ili izbacuje tekućina, ob. dio uređaja za gašenje vatre, za
pražnjenje jama itd.': SU (82); *šmrkovima* (mn)

tànker 'brod konstruiran za prijevoz tekućeg tereta': KA (17, 31); *tanker; tankera* (mn)

těçi 1. **a.** 'neprekidno se kretati od izvora prema ušću (o rijeci, potoku)' **b.** 'kretati se poput
tekućine, kao tekućina'; 2.'obilno padati (o kiši), lijevati, liti; slijevati se (o suzama i
znoju)': KA (62); *teçe*; SU (40); *teçe*; DD (110); *teçe*

tèkūcī 'koji teče (o tekućini)': SU (38); *tekući*

Tēmza (*engl.* Thames) 'glavna rijeka Velike Britanije, duga 338 km, protječe kroz London i utječe u Sjeverno more': DD (63); **temze**

tònuti a. 'spuštati se, propadati zbog svoje mase prema dnu vode ili druge tekućine' **b.** 'propadati, upadati u meku ili žitku masu': SU (22); **tonu**; KA (69, 72); **tone**; **tone**

tùča 'prozirna ili djelomično prozirna ledena zrna, čunjasta, okrugla ili nepravilna oblika, općenito promjera najmanje 5 mm, koja padaju iz kumulonimbus oblaka pojedinačno ili spojena u grude; grād': A (82); **tuča**

umívati (koga, što, se) 'vodom oprati lice ili ruke': EK (27,80); **umiva**; **umivaju**; KA (61); **umivao**; DD(77,80); **umio**; **umivali**

umìven *prid. trp.* od **ùmiti** (koga, što, se) 'vodom oprati lice ili ruke': DD (85); **umivenom**

ùplakān *prid. trp.* od **ùplakati**; 'koji je u stanju plača': SU (54); **uplakanu**; DD (48); **uplakane** (mn)

uránjati 1.'(što) gurnuti, ući pod površinu tekućine (ob. vode)'; 2. '(u što) *pren. razg.* predati se čemu, udubiti se u što': G (17); **uranjali**

ùrīn. 'mokraća': DD (99); **urinu**

urínirati '(po)mokriti (se)': DD (73); **uríniraju**

ùsidren *prid. trp.* od **ùsidriti** (što, se) 'baciti sidro na morsko ili riječno dno da se brod drži na mjestu; ukotviti (se)': KA (17); **usidren**; G (21); **usidrenu**

ustalàsati (što, se) 'izazvati valove, talasanje (tekućine, žita i sl.); zatalasati': DD (40); **ustalāsana**

ùvirati 1.'utjecati u veću vodu [*potok uvire u rijeku*]; 2.'ponirati, nestajati u toku, u terenu [*ponornica uvire*]': KA (52); **uvire**

ùzburkān *prid. trp.* d **uzburkati** 'uznemiriti se na površini, pretvoriti u valove; zatalasati [*uzburkano more*]': LS (154); **uzburkanoga**

ùznojen *prid. trp.* od **uznòjiti se** 'probiti se znojem; oznojiti se': KA (24); **uznojeno**; SU (36); **uznojenih** (mn); DD (55); **uznojen**; G (22); **uznojen**

ùzvodno 'u suprotnom smjeru od riječnog toka, uzvodnim smjerom, uz vodu [*ploviti uzvodno*]: A(15); **uzvodno**

vâl 'nabor na površini tekućine, najčešće mora, uzrokovan vjetrom ili gibanjem nekog objekta'; 2. *fiz.* 'periodični poremećaj u nekoj tvari ili u prostoru; karakteristike vala su smjer širenje, brzina širenja, amplituda itd., može biti transverzalan (npr. elektromagnetski val) i longitudinalan (npr. zvučni val), neki valovi mogu biti i jednog i drugog tipa (npr. seizmički val) [*svjetlosni val; radioval; elektromagnetni val; gravitacijski val*]: LS (19, 96, 184) ; **valovi** (mn); **valovi** (mn); **val** ; A (88); **valovima** (mn); SU (11); **valovi** (mn); G (15, 15, 15, 15, 15, 15, 59); **val; val; val; val; val; val; valovima** (mn); DD (57); **val**

valòvit 1. 'koji ima mnogo valova; uzburkan, uzbiban, uzvaljan [*valovito more; valovita voda*]; 2. 'koji ima oblik valova, koji je u valovim ': G (22); **valovit**

vēslāč 'onaj koji vesla': SU (22); **veslači** (mn)

vēslo 'pomagalo od duga drva koje na jednom kraju završava u obliku lopatice, a služi za pokretanje čamaca i dr. plovila ': LS (152, 153, 156); **veslo; veslo; vesla** (mn); KA (17); **veslom**; DD (109); **veslo**

vēslati 'raditi veslima da bi se pokretalo plovilo': LS (100); **veslati**

Vīsla 'glavna rijeka Poljske, 1047 km, izvire u Zapadnim Beskidima, utječe u Baltičko more': A(11); **Wisle**

vlāga 1. 'općenito, količina vodene pare u zraku (što je zrak topliji, to više može primiti vodene pare)'; 2. 'velik udio vode u čemu; vlažnost': LS (84); **vlage**; EK (62); **vlazi**

vlāžan 'koji sadrži vlagu': LS (76, 83); **vlažnih** (mn); **vlažnim** (mn); A (36, 42); **vlažnim** (mn); **vlažan**; SU (12, 40, 73, 75, 82); **vlažnoj; vlažnim** (mn); **vlažan; vlažnom; vlažni** (mn); EK (51, 62); **vlažnim; vlažnim** (mn); KA (50); **vlažnu**; DD (41, 93, 115); **vlažna; vlažnoga; vlažan**; G (29, 53); **vlažnim** (mn); **vlažan**

vlāžiti 1. 'puštati vlagu'; 2. '(što) činiti vlažnim': LS (154); **vlaži**; G (21); **vlažiti**

vòda 1. **a.** 'vodikov oksid, prozirna tekućina, u kemijski čistom stanju bez boje, mirisa i okusa; akva' **b.** 'otopina i tekućina slična vodi, ob. po gustoći i izgledu'; 2. (mn) **a.** 'prirodne vodene mase jezera, rijeka itd'. **b.** 'vodena prostranstva' **c.** 'površina mora koja

pripada jednoj državi ili je drugačije određena pravima plovidbe, ribolova itd.' 3. široko značenje za neke tekućine koje se skupljaju u organizmu čovjeka, životinje ili biljke; 4. 'simbol rađanja i smrti, jedan od četiriju klasičnih osnovnih prirodnih elemenata (uz vatru, zrak i zemlju)': LS (39, 54, 72, 73, 78, 89, 114, 132, 154, 177, 191); **vode**; **voda**; **vodama** (mn); **vodu**; **vode**; **voda**; **voda**; **vodu**; **vodi**; **vode**; **vode**; A (17, 21, 21, 23, 35, 44, 63, 88); **vodi**; **vode** (mn); **vode** (mn); **vodi**; **vodu**; **vodi**; **vodi**; **vodi**; SU (17, 22, 30, 34, 38, 56, 64, 77); **vodama** (mn); **vodi**; **vodu**; **vodi**; **vode**; **vodi**; **vodu**; **vode**; EK (16, 17, 66, 80, 80); **voda**; **vode**; **vode**; **vodu**; **vodu**; KA (11, 40, 43, 50, 50, 71, 74, 74); **vode** (mn); **vode**; **vodi**; **voda**; **vodi**; **voda**; **vode** (mn); **vodu**; DD (19, 19, 25, 30, 49, 78, 100); **vode**; **vode**; **vodu**; **vode**; **vodi**; **vodi**; **vode**; G (15, 22, 25, 29); **vodi**; **vode**; **vode**; **vodi**

vòden 1. **a.** koji je pun vode, koji sadrži mnogo vode; previše rijedak, vodenast **b.** koji je kao voda bezbojan; bezizražajan, bez snage argumenata, besadržajan, prazan, neuvjerljiv; 2. <odr.> **a.** koji se odnosi na vodu **b.** u složenim nazivima i terminima: EK (54); **vodene** (mn); KA (63); **vodeni** (mn)

vòdenast 1. 'voden'; 2. 'vlažan, vodnjikav': G (33); **vodenastih** (mn)

vòdoskòk 1. 'mlaz vode koji prska uvis': DD (50); **vodoskoke** (mn)

Vòlga 'rijeka u Rusiji, najdulja u Europi, 3530 km, izvire na Valdajskoj uzvisini, utječe u Kaspijsko jezero': SU (20); **volge**; DD (90); **volge**

zàleđen prid. trp. **zalèditi** (se) 1. '(što) pretvoriti u led; smrznuti, zamrznuti'; (se) **a.** 'pretvoriti se u led promjenom agregatnog stanja' **b.** 'prekriti ledenom korom' **c.** *razg.* 'osjećati veliku studen': LS (138); **zaleđenome**; DD (23); **zaleđenog**

záljev 'dio površine oceana, mora ili velikog jezera koji zalazi u kopno kojim je okružen s tri strane; zaton': DD (72); **zaliv**

zàmagljen 1. 'na koji je pala magla': KA (40); **zamaqljenog**; DD (17); **zamaqljeno**

zapluskívati (koga, što, čime) 'politi tako da pljusne': LS (96); **zapljuskuju**

zédnac 'bunar, studenac ': LS (38); **zdenca** (mn); A (35, 44, 59); **zdenaca** (mn); EK (68, 80); **zdenac**; **zdenca**; KA (35); **zdenca** (mn); DD (96,107); **zdenca** (mn); **zdenca** (mn); G (28); **zdenac**

znoj 'tekućina koja se kroz kožne pore luči iz znojnih žlijezda': LS (134); *znoja*; A (95); *znoj*; SU (78); *znoja*; KA (11); *znoj*; DD (17, 63, 69, 85, 99); *znoja*; *znoj*; *znoja*; *znoj*; *znoj*

znojiti se 1. 'izlučivati znoj, orositi se znojem'; 2. 'zamagljivati se vodenom parom, postajati mokar, orošavati se vodenim kapima ': LS (135); *znojile*; DD (15); *znojila*

žâl 'obala mora (*rijeka*, jezera) izložena stalnom djelovanju valova': DD (29); *žalu*

žédan 1. 'koji osjeća žeđ (o osobi)' 2. *retor.* 'kome je potrebna voda, koji oskudijeva u vodi (o suhoj zemlji)': EK (49); *žednije*; KA (11, 31); *žedni* (mn); *žednog*; G (11); *žedna*

žêđ 'želja, potreba za tekućinom': KA (38); *žeđ*; EK (10); *žeđ*

3.2. Zaključno o leksičkoj analizi

Od ukupno dvjesto pedeset i jednog (251) vodnog leksema koji se javljaju kroz devetsto pedeset i osam (958) pojavnica, konkordancija leksema pokazala je sljedeću brojnost vodnih leksema u pjesničkome opusu Delimira Rešickog:

– *Die die my darling* (202)

– *Lovci u snijegu* (159)

– *Ezekijelova kola* (145)

– *Sretne ulice* (133)

– *Knjiga o anđelima* (121)

– *Aritmija* (99)

– *Gnomi* (99)

Iz navedenoga poretka leksema vidljivo je kako u ekscerpiranim vodnim leksemima prevladavaju imenski leksemi (137), zatim slijede pridjevski (56) te glagolski (55) i priložni (3). Također je zanimljivo spomenuti da zbirka *Aritmija* (99) koja uz zbirku *Gnomi* (99) sadrži najmanje vodnih leksema, daje ujedno i najveću pojavnost među leksemima, leksema – „*snijeg*“ (20). U nastavku donosimo semantičku podjelu ekscerpiranoga vodnoga leksika.

4. Semantika vodnih prostora

U prethodnoj smo cjelini abecednim redom popisali i definirali vodne lekseme, njihovo mjesto pojavljivanja u zbirkama pjesama (ekscerpirani je leksik vezan uz krovni pojam „voda“). U ovoj ćemo cjelini dati podjelu imenskih leksema prema semantičkim gnijezdima te uz svaki leksem i kontekst pojedine pojavnice.

4.1. Semantička konceptualizacija pojma „voda“

Semantičko polje vode, kako je vidljivo iz prethodnoga poglavlja, okuplja imenske, glagolske, pridjevske i priložne lekseme. Pri ekscerpiranju izraza potrebnog za semantičku analizu iz ukupnoga leksika vezanog uz pojam „voda“ odvojili smo imenske lekseme te ih podijelili u dvanaest semantičkih gnijezda. Ostale skupine leksema (glagolske, pridjevske, priložne) nismo obuhvatili u semantičkoj analizi. Izdvojili smo onu skupinu leksema koja je za naše istraživanje najrelevantnija, a to je skupina imenskih leksema koji ili sami jesu vodna geografska nazivlja (npr. more, rijeka, jezero i dr.) ili su sadržajem vezani uz vodna geografska nazivlja (npr. pučina, plima, hrid i dr.). Dajući podjelu po semantičkim gnijezdima vodnih imenica u hrvatskoj hidronimiji Brozović ističe: „Leksičke morfeme, odnosno zemljopisno nazivlje koje se odražava u hidronimima, moguće je prema značenjskom sadržaju klasificirati na više načina, no niti jedna klasifikacija nije savršena jer uvijekima graničnih termina kod kojih nismo sigurni u motivacijski impuls, ili im tumačenje nije jednoznačno. Pojednostavljeno, možemo ih razdijeliti u nekoliko osnovnih skupina (usp. Brozović 1997: 296):

1. vodne imenice koje odražavaju topografske, odnosno geomorfološke odlike prostora, vode same ili dodira vode i tla
2. vodne imenice koje odražavaju osobine vode
3. vodne imenice metaforičkog postanja
4. onomatopejsko nazivlje

Uzimajući u obzir podjele na semantička gnijezda i skupine koje nalazimo kod Brozović, podijelili smo imenski vodni leksik na ukupno dvanaest semantičkih gnijezda. Neka su semantička gnijezda podijeljena na podskupine, a to su semantička gnijezda *Tjelesne vode*

te *Imenski leksemi koji znače naprave, objekte ili predmete, osobe, prostore i djelatnosti vezane uz pojam „voda“*.

4.2. Semantičke skupine vodnih leksema

Dvanaest semantičkih gnijezda podijelili smo u dvije skupine. Prvu skupinu, *Zemljopisna vodna nazivlja*, čine tri gnijezda imenskih leksema: 1. Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora, 2. Protočne vode te 3. Zbirališta vode. Druga skupina, *Ostali vodni leksemi*, okuplja devet gnijezda koja su na različite načine vezana uz pojam „voda“: 1.voda, 2. Agregatna stanja vode, 3. Oborinske vode, 4. Tjelesne vode, 5. Imenski leksemi koji znače naprave, objekte ili predmete, osobe, prostore i djelatnosti vezane uz pojam „voda“, 6. Flora, 7. Fauna, 8. Hidronimi, 9. Leksemi iz dvaju ili više gnijezda

4.3. Semantička gnijezda vodnih leksema

Brozović (1997: 291) napominje kako je u onomastičkoj literaturi mnoštvo kriterija po kojima se razvrstavaju hidronimi na semantičkoj razini te navodi jednu od mogućih klasifikacija prema kojoj P. Šimunović u svojoj monografiji *Toponimija otoka Brača* (1972) razvrstava bračke hidronime. Navest ćemo samo jedan dio ove klasifikacije: „Zemljopisni termini u hidronimiji: a) nazivi koji označuju izvorišta; b) nazivi koji označuju protočne vode; c) nazivi koji označuju prirodna zbirališta voda; d) nazivi motivirani mokrinom zemljišta.“ (Brozović 1997: 291: usp. Šimunović 1972: 214-217). Spomenuli smo da Brozović dijeli leksičke morfeme, odnosno geografsko nazivlje koje se odražava u hidronimima, prema značenjskom sadržaju u nekoliko osnovnih skupina od kojih ističe „vodne imenice koje odražavaju topografske, odnosno geomorfološke odlike prostora, vode same ili dodira vode i tla“ (Brozović 1997: 296) kao najbrojniju skupinu vodnoga geografskog nazivlja. Također ističe kako su od te skupine apelativa praslavenskoga podrijetla tvoreni najstariji hrvatski hidronimi te da je hrvatski jedini od slavenskih jezika koji je razvio terminologiju za obilježavanje topografskih objekata za dodir kopna i mora. Brozović navodi neke od

temeljnih termina vodnog geografskog nazivlja: „(...) bara, blato, brod, gaz, izvor, jezero, kal, lokva, mlaka, močvara, more, potok, rijeka, slap, vir, vrelo“ (Brozović ibid.).

Vodni leksik ekscerpiran iz sedam zbirki pjesama Delimira Rešickog podijelili smo na sljedeća semantička gnijezda:

Zemljopisna vodna nazivlja:

1. zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora
2. protočne vode
3. zbirališta vode

Ostali vodni leksemi:

1. voda
2. agregatna stanja vode
3. oborinske vode
4. tjelesne vode
5. imenice vezane uz pojam „voda“ (osobe, prostori, naprave)
6. flora
7. fauna
8. hidronimi
9. leksemi iz dvaju ili više gnijezda

4.4. Leksemska skupina Zemljopisna vodna nazivlja

Podjela vodnih imenica iz skupine *Zemljopisna vodna nazivlja* prema semantičkim gnijezdima pokazuje najveću brojnost imenica u semantičkome gnijezdu *Zemljopisnoga nazivlja vezanoga uz uz more, podmorje te dodir kopna i mora*, a najmanju imenica u semantičkome gnijezdu *Zbirališta vode*.

zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora (134)	<i>môre (82), pùčina (17), ocèān (13), plíma (6), hríd (4), bònaca (2), grèbēn (2), kànāl (1), lagúna (4), prèkomōre (1), sânta (1),stijéna (1)</i>
protočne vode (37)	<i>rijéka (16), zdénac (10), pòtok (5), rukávac (2), bùjica (1), čèšma (1), izvor (1), slâp (1)</i>
zbirališta vode (25)	<i>jèzero (11), blàto (6), lòkva (3), mòčvara (3), glīb (1), mlàka (1)</i>

Tablica 3. Pregled vodnih imenica iz skupine *Zemljopisna vodna nazivlja* prema broju pojavljivanja

4.4.1. Poredak leksemske skupine *Zemljopisna vodna nazivlja*

Slijedi popis imenskih leksema iz skupine *Zemljopisna vodna nazivlja* koja sadrži semantička gnijezda:

1. *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora*
2. *Protočne vode*
3. *Zbirališta vode*

Ova skupina odvojena je od druge jer sadrži zemljopisna nazivlja koja ostala semantička gnijezda ne sadrže. Povrh toga, nastojali smo istaknuti i okupiti one lekseme koji izravno sudjeluju u izražavanju konkretnog vodnoga prostora Panonije.

4.4.1.1. *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora*

Semantičko gnijezdo *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora* podijelili smo prema podjeli kakvu daje Brozović u pregledu vodnih apelativa prema semantičkim gnijezdima i semantičkim skupinama (Brozović 1997: 289-315). Iako naša podjela nije obuhvatila sve semantičke skupine koje nalazimo kod Brozović, dajemo ovdje njihov pregled te prema njoj učinjenu podjelu naših primjera:

- **more** – *môre(82), ocèān(13), pùčina(17), prèkomōre(1)*
- **površina mora** – *bònaca (2), sânta(1)*
- **pličina i dubina morskog dna** – *plíma(6)*

- **morska uzvisina** – *stijéna(1)*, a kao (a) **podvodna uzvisina** *hrîd(4)* i (b) **nadvodni grebeni i pećine** *grëbën(2)*
- **morski tjesnaci i prolazi** – *kànāl(1)*
- **uvale i zaljevi** – *lagúna (4)*

Nakon podjele po skupinama slijedi abecedni popis imenica uz podatak o mjestu pojavljivanja te pripadajući stihovni kontekst:

bònaca ' potpuno mirno more (»kao ulje«), tišina bez vjetera; maina, utiha, zatišje': SU (75)
bonaci – *slušali smo sagu o bonaci*; G (56) *bonacu* – *preciznost i odmjerenost/ i balet ružne riječi /kao jebozovnu bonacu*

grëbën 1. **a.** 'gornji dio uz vrh brda ili planine' **b.** 'strm, okomit i gol uspon u planini'; 2. 'stijena koja s dna dolazi do pod površinu ili strši iz površine mora ili rijeke': A (54)
grebenom – *zagledan u morsku pjenu /i jutarnju maglu nad grebenom*; EK (74)
grebena (mn) – *kada svima nama bude vrijeme uminuti / poletjeti s koraljnih grebena*

hrîd 'visoka strma kamena gromada, stijena koja strši; greben, hridina, klisura': A (54) *hridi*
– *dvije tisuće godina /stajao je tako sam/na mokroj hridi*; SU (65) *hrid* – *ako su se ikada galebovi niz hrid/ jutrom ustajali od tebe/ tada znaš*; G (15, 29) *hridi*; *hrid* – *marine stradavaju na vodi/(slova šušte)/kao k hridi upućeni koraci/; zimsko bakterična mlaka podneblja/unutar svojih sudova kao more oplahujući/ /zamračenu hrid*

kànāl 'duguljast pojas mora između dviju kopnenih površina': G (60) *kanala* (mn):
nizozemski gradići ogledaju svoje jasne dlanove/ u smirenom zrcalima bezbrojnih kanala po kojima plove/ ova čitka slova

lagúna 'plitak priobalni dio mora odijeljen od pućine pješćanim sprudom (lido) ili koraljnim grebenima': EK (31) *lagunama* (mn): *ti posljednji si pravi dužd/koji vidio je neprozirnu paru/ i maglu nad lagunama*; KA (10) *lagune*: *tek je to biće / stajalo tako samo / i pilo susnježicu i inje/ iz te plitke školjke/ kao s dna neke isušene lagune*; DD (30,72) *laguni*; *lagunu*: *u zimskoj luci, laguni/ mladi se parovi prevrću u postelji od maka; prašina na ljetnim cestama s mrtvim/ ptićjim očima, put od žutih opeka koji nas je odnio/ u lagunu, zaliv svinja*

môre 1. 'velika površina, prostor slane vode koji okružuje kontinente, dio oceana koji više ili manje zalazi u kopno'; 2.' morska voda ': LS (76, 80, 96, 96, 97, 101, 110, 153, 154, 154, 155, 183) **more; mora** (mn); **more; mora; more; mora; mora** (mn); **mora; more; mora; mora; more: u ulicama sada bez imena/ s pogledom na ledeno more; Ubili su mraznoga diva/od njegova mesa napravili zemlju/ od krvi jezera, mora i oceane; U toj boji, u čistome ultramarinu/ neka se okupa tvoje more; One su život u kojemu bih volio / imati svoju kamenu kuću kraj mora; Jedna druga žena/ okrenuta mi leđima/ sada u sjećanju/ gleda mirno more; Ni kroz lapis/ potonuti do na dno/ svojega potonuloga mora; Boris mi je odmah pokazao one/ iz koji se čuju svi oceani i sva mora.; Tazio od pamtivjeka i još prije/ stoji sam u pjenu toga/ sada već kasnoposlijepodnevnoga mora.;Plima vlaži suhi pijesak/ sve bučnije je more; Jedan rak / pokušava naći bilo kakvo sklonište/ od skoro pa sasvim, Tazio/ uzburkanoga mora.; sve to možda i nalikuje/ na svjetla s nekoga ukletoga kruzera/ koji se nasukao tu, preblizu kopnu/ predaleko od otvorenoga mora.; to je tamo gdje se nisu/ oduvijek sam to mislio/ dobro snašli ni zemlja, ni more; A (12, 34, 34, 35, 36, 54, 55, 56, 62, 69, 78, 78, 79) **mora** (mn); **more; more; moru; more; more; more; more; mora; more; more; more; more; more** : Magle sa sjevernih mora/putovale su još dugo i daleko; proljetno more, vrsar; s desne je strane ceste proljetno more; Tko pije vodu s tih zdenaca / može kazati da vidio je djelić čistog neba / u moru koje skupa sa mnom štiti; ravnodušnost od koje me/ zalud lijeći more; čekajući da te bar / jednom čuje i bude ti blizu bedara /u more danja/ potonula sjena.;braća na pučini znala su/ gdje noću baciti znala su/ gdje noću baciti sidro/ gdje udice/ gdje vijenac u more; vozio sam se u djetinjstvu/ nasipom pokraj rijeke/ koja nikada neće stići do mora; riječ po riječ, svoje za svoje/ more za sol, klas za kruh; sada si tu, koralj/ se više nikada/ neće vratiti u more; nisam ja mrtvo more; otvorilo se more; SU (34, 34, 40, 41, 42, 47, 55, 61, 68, 70, 70, 75, 75, 81, 81) **more; more; more; morem; more; more; mora; moru; more; more; mora; more; mora; more: to je, sada si vidio na što lič,i more; more nikada ne kaže ništa; pod snijegom je dakle more; vidio sam more; točno pet luna sada će se zaljubiti u tvoju/ obrvu nad morem; tako ćemo znati što misli more; ona sobom nosi školjku/ koju će ti kondukteri uskoro prisloniti na uho/ da čuješ je li more uistinu sužanj; mjesečeva mora puna su žižaka; pješćani sat s koga uspavan vjetar/ otpuhuje lapor natrag prema moru; more, kada mu je muka/ korača kroz sjene.; more, kada mu je muka/ oblači svoje šalvare; uhode mora; kada je more kao zrcalo;na usnicama mora; kada more progovori ona se probudi; EK (17, 20, 21, 44, 52, 62, 65) **moru; more; mora** (mn); **mora; mora; mora;******

mora (mn): Zvuk zvona u panonskome selu/ zatreperi algu u Adrianskome **moru!**; zvijezda koja padne u **more**/ dodirne joj kosu; predvečer gledaju u maglene/ povišću pritrujrnr ravnice i daleka **mora**; Školjke su paranoja **mora**; iz luke isplovljavaju u lahornu i lovornu noć/ na površinu **mora**; Pij tu sangriju viteže/ koji si preko **mora**/ danima jahao na gubavoj plimi/ ko ukletoj, pustinjskoj cesti; ta crvena, sumporna **mora**; KA (11, 16, 17, 36, 38, 43, 48, 71, 71, 72) **more; more; more; more; more; more; more; more; more; more**: Netko noću sanja školjke i alge/ netko glasove i **more**; Svatko tko je hodao/ slagao je **more**; Nije tvoje ime ono/ što svakih pet sekundi izgovori **more**; jahači pričaju priče/ od kojih bi **more**/ plakalo od zalaska do zalaska;puno kasnije/ mrtvo je **more** teklo/ između tvojih nogu; kada si sa mnom pila jutarnje **more**; dok **more** biva sve tiše;anđeo i **more**; Kao zvijezda koja pada u **more**; DD (15, 29, 31, 32, 35, 47, 51, 51, 63, 72, 79, 79, 79, 80, 80, 92, 105, 115) **more; more; more; mora; mora; mora; more; more; moru; more; more; more; more; more; more; more; more; more; more**; u taj ti trenutak priđe to dijete i poljubi kosu/kao da **more** poljubi posljednji put; sol koju mrtvo **more** ostavlja na žalu svakoga kovčega; gledala sam toga ljeta **more**; vjetar danas dolazi s **mora**; na okomitim zidovima **mora**; svaki put kada mi nadomak **mora** izgovoriš ime; **more** je od tada zanavijek vjenčano sa zvijezdama; svo **more** bilo je od plavoga, tamnoga, gustoga srebra; nebo, taj kerozin koji **moru**/ posuđuje svoje plave, danje dagnje; ti si moja opsjednutost školjkama/ u koje je **more**, kada je još moglo govoriti/ ravnomjerno rasporedilo šutnju tvoga rasparčanoga tijela; **more**, o **more**; u samo jednom tvome amenu, o **more**; moj se grob vidi s krova toga grada, **more**/ zašto te ne spale?; udahnuti nešto od te katarke o **more**; i hladno mi je geodezijo/ kada cvjeta **more**;netko je nagovorio zemlju, nebo i **more**; probudi se sunce i odmah potom sruši u / žuto, u žuto, jantarno **more**; G (8, 22, 25, 27, 29, 47, 57) **more; mora; more; more; more; more; more; more**: tisuću i tisuću je točaka s helesponta/ upilo **more**; u razmjeni ideja usne i **mora**; tako možda zatravi me **more**; **more** piše; unutar svojih sudova kao **more** oplahujući/ zamračenu hrid; nadomak tebi/ helensko **more**; spava **more**

ocēān a. 'velika morska površina između kontinenata' b. 'ukupnost morskih voda na Zemlji':

LS (80,110) **oceanē** (mn); **oceanī** (mn); od njegovoga mesa napravili zemlju / od krvi jezera, mora i **oceanē**; Boris mi je odmah pokazao one iz kojih se čuju svi **oceanī** i sva mora; A (54) **oceanu**: kao da vidim/ tog dječaka/ licem okrenutoga prema **oceanu**; SU (54) **ocean**: na kraju ulice u kojoj su/ pristizali brodovi što su **ocean**/ krčili kao uplakanu domorodačku prašumu; EK (39) **oceanu**: dok pospane galaksije (...)/plove k

beskrajnome, tamnome oceanu; DD (14,31,69,72,82,88,100,112) ocean; ocean; oceana; ocean; ocean; ocean; ocean; oceana: što su svoje faluse trljali o zeleni, sumporni/ ocean domovine; ogromni meteor pao je jedne večeri daleko u topli/uspavani ocean; što leži na dnu oceana gdje ga ljube; kada ocean bude jednom sasvim tih; dolazi do trepavica, dalje je samo/ ocean i atlantska magla; zato avioni preskaču ocean; evo, vratio sam se, došao sam naplatiti grad i / ocean; rukama mokrim od oceana i usnama s ranicama od / žive, tople/ soli/

plima 'dizanje površine mora, djelovanjem Mjeseca periodično se ponavlja': LS (154) **plima**: *plima vlaži suhi pijesak; SU (15) plima: marseilleu je plima bol; EK (62) plimi: koji si preko mora/ danima jahao na gubavoj plimi; KA (71,77) plime; plima: između lepeta i plime; Plima mi je šapnula u snu, pijesak je cvjetao; G (15) plimu: zažari se srp/na usta plimu što nam kapa*

prëkomõre v.prëkomõrje 1.'svako kopno preko mora'; 2. 'otoci gledani ili predočeni s kopna ili s određene točke kopna kao područje koje joj gravitira '; G (53) **prekomora**: *netko drugi/prekosutra i / prekomora*

pučina 'otvoreno more, nepregledna morska površina'; A (11,54,55,88) **pučine; pučini; pučini; pučinu**: *da ti san/ iznova ne nađe put do pučine; prosut po pučini u mlado ljeto; braća na pučini znala su; vidio sam nakon dugo vremena/morsku pučinu; SU (27,37,40,67,74) pučina; pučina; pučina; pučine; pučini: na dokovima koji pamte/ kako gori pučina; s vrha ovog brijega vidi se pučina; olovno gradivo i pustinja šumi kao pučina; ljude kako se bolesni(...) / vraćaju s pučine; na otvorenoj pučini; EK (22,29) pučine; pučine: ponad te prašne pučine; rekla plameni će vjetar jednom s pučine; DD (51,55,79) pučini; pučina; pučini : krave su se vratile pučini; pučina potone jedan korak dublje; kada se na pučini vidi 80 milijardi križeva; G (22,25,29) pučina; pučina; pučina: u velikom simbolu sinapse prebiva pučina; njegova pučina, ljudskija je od kolovoza naše napuštene /puti; ova je pučina mia*

sânta 'velika kompaktna masa leda koja pluta morem nošena morskim strujama; nastaje u polarnim predjelima otkidanjem dijelova ledenjaka, ledenih polja i šelfskog leda' ; LS (137) **sante**: *jedino noću pokazuje tek vrh ledene sante*

stijéna 'tvrda kamena masa, kamena litica; greben, hrid'; KA (12) *stijene*(mn): *A ruke mu razdvajaju stijene*

4.4.1.2. Protočne vode

Kao što smo najavili u prethodnom razdjelu, ovdje ćemo dati podjelu semantičkoga gnijezda prema podjeli na skupine kakvu nalazimo kod D. Brozović u pregledu vodnih apelativa prema semantičkim gnijezdima i skupinama (usp. Brozović 1997: 289-315). Vodne imenice u ovome gnijezdu možemo podijeliti na sljedeće skupine:

a) nomina topographica: *rijéka*(16), *pòtok*(5)

b) apelativi koji označavaju osobine vode ili njezina toka: *bùjica*(1)

– **spoj dviju voda** – *rukávac*(2)

– **mjesto na kojem se voda obrušava s visine** – *slâp*(1)

Nakon podjele po skupinama slijedi abecedni popis imenica uz podatak o mjestu pojavljivanja i stihovni kontekst.:

bùjica 'snažna vrtložna struja vode, nastaje iza jakih i dugotrajnih kiša ili pljuskova': G (39)
bujicom: *nomadi (kažu bujicom) spalavare*

čěsma 1.'ograđen i ozidan izvor uređen tako da voda u mlazu slobodno pada; 2. reg. 'slavina':
KA (23) *česme*: *Ti znaš/ da se 24 puta u sekundi/smrt zaustavi kraj česme uz cestu*

izvor 1.'mjesto gdje voda (nafta, plin i sl.) izlazi na površinu zemlje; vrelo, vrutak': KA (65)

izvoru: *Zlatna smrti, ti dođi ljeti / (..)zaustavljena pred vratima onoga kojega si čekala / na izvoru svih svojih boli*

pòtok 'voda tekućica manja i kraća od rijeke': EK (38,40,53) *potoka*; *potok*; *potoku*: *zidao sam si dom od kiše/ bršljana i potoka; Skoro će jesen i prvi će list/pasti u moj zlatni potok; kad ponestane/ otrovane ribe u potoku*; KA (68) *potoka*: *na dno smrznutoga potoka*; DD (73) *potoke* (mn): *yuppiji što žderu statističke šampinjone/ i uriniraju poslije bistre šumske potoke*

rijéka 'veći tok slatke vode koji teče koritom na površini Zemlje i ulijeva se u drugu rijeku, more ili jezero': LS (40, 73) *rijeka* (mn); *rijeka* (mn): *Vodomari se gnijezde pokraj*

sporih **rijeka.**; *Koraci gušćarica sa starih rijeka*; A(14,15,40,56,60) **rijeke**; **rijeku**; **rijeke**; **rijeke**; **rijeka**: *Točno u tri, devet će baklji/ osvjetliti izvore ove ledene rijeke; čelično uže držalo je splav/ da ne otplovi niz rijeku*; *Nikada neću sići do rijeke*; *nasipom pokraj rijeke*; *na rijeci plutale su glave*; EK (20,39,55,60,70) **rijeku**; **rijeke** (mn); **rijeka** (mn); **rijeka**; **rijeku**: *vi mlade pralje uz rijeku*; *ko trome i mutne ravničarske rijeke*; *od suza djevica/ koje su ridale na obalama babilonskih rijeka*; *kada mutna rijeka poteče posjeklinom na ruci*; *šaptalo je dijete uz rijeku*: KA (52,61,62,65) **rijeka**; **rijeka**; **rijekom**; **rijeka**: *U močvaru uvire rijeka*; *tako će tek rijeka u kojoj si umivao ruke / dotaknuti skut smrti*; *na jastuku koji je plutao /u noćnoj vrelini kolovoza / tom rijekom sjenki koja gori i teče*; *Zlatna smrti, ti dođi ljeti (...)* *s one tamnije njegove strane noću / s koje rijeka tiho kaplje*

rukávac a. 'dio, ogranak rijeke ili većeg potoka koji se odvaja od glavnog toka; rukav **b.** 'uski dio vodene površine (obično morske) koji zalazi u kopno, uzak zaton': LS (177) **rukavac**: *Zapravo, jedino što sam/ doista želio ikada biti jezero je/ ili riječni rukavac*; A (35) **rukavcu**: *U rukavcu Drave / vidjeh početkom zime mrtvoga labuda*

slâp 'mjesto na kojem se voda tekućica prelijeva niz kamenje, stijenje (ob. s visine); buk, vodopad': LS (190) **slapove**: *svjetleće imele uz nestvarne slapove*

zdénac 'bunar, studenac ': LS (38) **zdence** (mn): *taj neznanac baš tim alatom / mora, gledajući gore u zvijezde / i dolje u presahle zdence*; A (35,44,59) **zdenaca** (mn): *Tko pije vodu s dna tih zdenaca*; *Trulo je uže na zdencu*; *plešući sarabandu uokolo/otrovanoga zdenca*; EK (68,80) **zdenac**; **zdenicu**: *taj melez u čiju će usahlu vaginu / još i sad sneni / ko u zdenac želja što ližu zeleno smeće predgrađa / bacati novčiće / djevice i dječaci*; *tamo gdje lan/pokriva vodu u zdencu iz kojega piju anđeli*: KA (35) **zdence** (mn): **zdence** *otrovane morfijem*; DD (96,107) **zdence** (mn); **zdenici** (mn): *trujem sve zdence*; **zdenici** *gorski skriveni*; G (28) **zdenac**: *krvožedan zdenac, ptica, noa i plural*

4.4.1.3. Zbirališta vode

Kao prethodna dva i ovo semantičko gnijezdo podijelit ćemo po uzoru na podjelu semantičkih gnijezda kod D. Brozović (1997):

- **manja povremena zbirališta vode:** *lòkva(3), mlàka(1)*
- **veća stalna zbirališta vode:** *jèzero(11)*
- **močvare:** *mòčvara(3)*
- **mokrina zemljišta:** *blàto(6), glìb(1)*

Slijedi abecedni popis leksema s oblicima pojavljivanja u stihovnom kontekstu:

blàto 1. 'meka smjesa raskvašene zemlje; glib, kal; 2. **a.** *zast.* jezero **b.** *term.* veća voda stajaćica glibovita dna ili koja presušuje'; LS (64,73) **blato:** *gdje jesenje blato/ ne da mrtvacu do vlastitoga groba; nestali su prvo u blatu uz vodu;* A (45) **blato:** *ko gujavica u to debelo božje, zašto uvijek toplo je blato;* KA (74) **blato:** *i vodu koja se učas pretvarala u mutni,/kužni užas straha, želudac nemoći, blato usta;* DD (71,104) **blatu;** **blatu:** *pokušavaju pokrenuti ogroman kotač / koji gori zaglavljen u sibirskom blatu; otpuhujući s usana u usnu / dug usamljen dah po dah / u jedro razapeto u beskrajnome blatu*

glìb 'gusto, ljepljivo blato; kal'; G (24) **glib:** *zelen, srž, siv, glib, sada već danji mulj*

jèzero 'prirodna ili umjetna udolina na kopnu u kojoj je voda stajaćica bez izravne veze s morem'; LS (80,177) **jezera** (mn); **jezero:** *od krvi jezera, mora i oceane; Zapravo, jedino što sam/doista želio ikada biti jezero je;* A (23) **jezero:** *smirilo se jezero;* EK (65,73) **jezera** (mn); **jezera:** *Zašto nisi rekao koliko suza treba/ da napune se ta suha, pješčana jezera; jer Tantal već godinama potajno / i jede i pije / s obale jezera koje je ostalo;* KA (37,43,73) **jezera; jezera; jezero:** *Ništa stvarnije/od tog malog, tamnog jezera; neka me probudi / na dnu nekog blatnoga jezera; jedno bezdano, tiho, isušeno jezero;* DD (19,23,62) **jezera; jezera; jezero:** *čija je duša šapat alge s dna tamna jezera?;kroz noć preko zaleđenog jezera;tko prvi stigne/ neka uzme kamen i/ baci ga u bezdano jezero*

lòkva 1.'voda koja se zadrži u udubljenju zemlje, bez stalnog izvora napajanja'; 2. velika količina prolivene tekućine': A (40) **lokvama** (mn) : *Žuta svjetla McDonald'sa / u lokvama nakon pljuska u Varšavi;* SU (36) **lokve:** *tisuću patrolnih automobila zaustavljenih/ ispred lokve;* KA (23) **lokvi:** *Ti znaš / da se 24 puta u sekundi / smrt zaustavi kraj česme uz cestu / i u lokvi/ u zrcalu koje hlapi*

mläka 1.' voda koja se zadrži u udubljenju zemlje, bez stalnog je izvora napajanja; bara, lokva'; 2. 'manja voda stajačica na podvodnom tlu': SU (20) **mlaki**: *vosak se polako, prema dnu, u vreloj svojoj mlaki/uspinja k svojim simbolima*

mòčvara 'velika površina tla pod stajaćom vodom i vegetacijom koja uspijeva na takvu tlu ': LS (163,194) **močvarama** (mn); **močvari**: *Ne lutam više/ kao nekada/ maglom i močvarama; ali mora postojati način da vam zalutalome u drevnoj močvari/put ne obasjava tek anđeo smrti koji sja*; KA (52) **močvaru**: *U močvaru uvire rijeka*

4.5. Leksemska skupina *Ostali vodni leksemi*

Tablica 4. Pregled vodnih imenica iz skupine *Ostali vodni leksemi* prema broju pojavljivanja:

voda (53)	<i>vläga(2); vòda(51);</i>
agregatna stanja vode (12)	<i>isparénje(1); léd(9); pàra(2)</i>
oborinske vode (147)	<i>înje(3); kîša(22); màgla(12); màglica(2); mràz(2); pàhulja(6); pljusak(1); ròsa(10); snijég(84); sùmaglica(2); sùsnježica(2); tùča(1)</i>
tjelesne vode (44)	<i>pläč(8); žêđ(2); hidroçefalus(1); límfa(1); mòkraća(4); pljùvačka(1); slîna(6); sùza(9); ùrîn(1); znôj(9); slúznica(2)</i>
osobe, prostori, naprave, djelatnosti vezane uz vodu (53)	<i>akvârel(1); àkvārij(1); bârka(5); brôd(4); bròdòvlje(1); čâmac(1); čun(1); dök(3); fòntāna(2); gālîja(1); gòndola(2); jedrènjāk(3); jèdro(2); kabànica(1); kàpālîjka(1); kòča(1); kòtva(2); pòdmòrnica(1); remòrkēr(1); sìdro(2); slàvina(1); snjèško(1); splâv(3); pljùvāčnica(1); sviçàrica(1); svjetìònik(1); šmŕk(1); tànker(2); vèslo(5); vòdoskòk(1)</i>
flora (12)	<i>âlga(9); lõpòč(2); pòtočnica(1)</i>
fauna (54)	<i>dägnja(1); gälēb(5); kàmenica(1); kòrālîj(4); lübūd(2); medúza(4); rîba(9); rónac(1); siréna(2); škòljka(25);</i>

hidronimi (19)	<i>Bòdenskò jèzero(1); Dàlmācija(1); Dráva(1); Dùnav(4); Jàdrān(1); Kopački rit(1); Kùpa(2); Meditèrān(2); Sáva(1); Srèdozēmlje(1); Tēmza(1); Vīsla(1); Vòlga(2)</i>
leksemi iz dvaju ili više gnijezda (79)	<i>dnò(6); kâp(12); kòpno(1); lúka(5); mlâz(1); mùlj(6); òbala(17); òtok(2); pjèna(5); plànkton(1); plävēt(1); pláža(4); plicìna(1); pòplava(1); sprud(1); vâl(13); záljev(1); žâl(1)</i>

4.5.1. Poredak leksemske skupine *Ostali vodni leksemi*

Slijedi popis imenskih leksema iz skupine *Ostali vodni leksemi* koja sadrži semantička gnijezda:

1. *voda*
2. *agregatna stanja vode*
3. *oborinske vode*
4. *tjelesne vode*
 - a) *psihofiziološke pojave ili potrebe*
 - b) *bolesti*
 - c) *izlučine*
 - d) *dijelovi tijela*
5. *imenski leksemi koji znače naprave, objekte ili predmete, osobe, prostore i djelatnosti vezane uz pojam „voda“*
 - a) *naprave*
 - b) *objekti ili predmeti*
 - c) *osobe*
 - d) *prostori*
 - e) *djelatnosti*

6.flora

7.fauna

8.hidronimi

9.leksemi iz dvaju ili više gnijezda

4.5.1.1. Voda

vlàga 1. 'općenito, količina vodene pare u zraku (što je zrak topliji, to više može primiti vodene pare)'; 2. 'velik udio vode u čemu; vlažnost': LUS (84) **vlage**: *Zašto je brašno puno vlage i ličinki?*; EK (62) **vlazi**: *grade jedrenjake od žigica/ zapaljenih u vječitoj vlazi*

vòda 1. **a.**' vodikov oksid, prozirna tekućina, u kemijski čistom stanju bez boje, mirisa i okusa; akva' **b.** 'otopina i tekućina slična vodi, ob. po gustoći i izgledu'; 2. (mn) **a.** 'prirodne vodene mase jezera, rijeka itd'. **b.** 'vodena prostranstva' **c.** 'površina mora koja pripada jednoj državi ili je drugačije određena pravima plovidbe, ribolova itd.' 3. široko značenje za neke tekućine koje se skupljaju u organizmu čovjeka, životinje ili biljke; 4. 'simbol rađanja i smrti, jedan od četiriju klasičnih osnovnih prirodnih elemenata (uz vatru, zrak i zemlju)': LS (39,54,72,73,78,89,114,132,154,177,191) **vode**; **voda**; **vodama** (mn); **vodu**; **vode**; **voda**; **voda**; **vodu**; **vodi**; **vode**; **vode**: *Još vode koju rukom možeš dotaknuti iz čamca; sveta voda i ručna zvona; plutajući označitelji nad vodama; nestali su prvo u blatu uz vodu; da je sva obuća koju su tada imali / ostala na balkonu/ sutra puna vode/; Onoga koga nema/pije tiha voda/; Gdje će splav, na kraju, izbaciti voda?/; Tko nam je vlasnik, tko prodaje budzašto vodu; i njegova još uvijek zasljepljujućega/ odsjaja u morskoj vodi na Lidu/; presten od vode i staroga srebra; više ne plešu ni narcisi ponad vode; A (17,21,21,23,35,44,63,88) **vodi**; **vode** (mn); **vode** (mn); **vodi**; **vodu**; **vodi**; **vodi**; **vodi**: *Sve sam svoje udice/oprao u posvećenoj vodi; Gledam vode, te snovite vode/; Tvoje je lice u trenu/ nestalo na zamreškanoj vodi; Tko pije vodu s dna tih zdenaca/; i rekla laticu sam i mrtvu muhu/pronašla u vodi/; iza poslijepodnevnoga sna/s nogama u vodi i rukama/u gnjilome brašnu/; plutale su na vodi; SU (17,22,30,34,38,56,64,77) **vodama** (mn); **vodi**; **vodu**; **vodi**; **vode**; **vodi**; **vodu**; **vode** : koje su kapale svud po vodama sredozemlja; tonu u teškoj, zelenoj vodi; kao životinja uz**

vodu; plutaju na vodi; na površini rodne vode; i silaziti k vodi; mirnu i ljekovitu vodu zamračene venecije; ispod mirne površine vode; EK (16,17,66,80,80) voda; vode; vode; vodu; vodu: kako će uskoro okopnjati snijeg/i bistra voda poteći iz kamena; o mirnu površinu vode; ispuzali iz vode; pokriva vodu u zdencu iz kojega piju anđeli; koji čisteći ribu uz vodu/umivaju lice svojemu potomstvu; KA (11,40,43,50,50,71,74,74) vode (mn); vode; vodi; voda; vodi; voda; vode (mn); vodu : i žedni usred tolike vode; spremnim za bljesak proljetne vode; hod po vodi; kao voda onda jednom u vino; već potopljena dopola u vodi; krila i voda; Bistre vode pune riba iznakažene kože; i vodu koja se učas pretvarala u mutni,/u kužni užas straha; DD (19,19,25,30,49,78,100) vode; vode; vodu; vode; vodi; vodi; vode: dodiru na prohladnim sarkofazima vode; s vode kao sa zgužvane posteljine; ustrijeliti se/ revolverom na vodu; tamna, glatka površina velike vode; labud na crvenoj vodi; učili su ga hodati/ na vodi; prstiju ocvale vode; G (15,22,25,29) vodi; vode; vode; vodi: marine stradavaju na vodi; ponad tek nešto zamračene vode koja će im/ ostati modrim, jasnim žigom; s rubova vode govoriš; pri vodi

4.5.1.2. Agregatna stanja vode

isparénje 1.'para hlapivih tekućina, ob. neugodnog mirisa'; 2. 'količina vode isparene u zrak iz nekog sredstva (npr. tla), zavisi o temperaturi sredstva i zraka, vlage zraka, vjetru te količini raspoložive vode; isparina': G (12) *isparenja: isparenja tvoje topline*

léd 'voda u čvrstom agregatnom stanju, smrznuta voda'; 2. 'tuča, krupa': LS (33,33,146) *ledu; led: ispod kojih su klizači na ledu; klizaljke za večernji led; Hladna, kao da se ledom brani od prodaje/ u bescijenje, za tri groša; A (35,81,104) ledom; led; ledu: okovanoga ledom i injem; kao led na Antarktiku; na tankome ledu punka; SU (42) ledu : na tamnome ledu punka; DD (50,105) leda; ledu: blitzajući sanjkama/ po svome trbuhu od leda i daljave; koji je svoje mrtvo tijelo/poklonio vječitome ledu*

pàra 1.'stanje u koje prelazi tekućina pri zagrijavanju'; 2. 'jako zagrijan, vlažan zrak'; 3. 'vidljive čestice pri izdisanju na hladnom vremenu': LS (78) *para: iz koje se dizala gusta para; EK (31) paru: ti si posljednjipravi dužd/ koji vidio je neprozirnu paru*

4.5.1.3. Oborinske vode

inje 'naslaga bijelog sitnozrnatog leda nastala smrzavanjem prehlađenih kapljica magle ili oblaka u dodiru s raslinjem (trava, granje i sl.) na tlu': A (35) **injem** : *vidjeh početkom zime mrtvoga labuda/ okovanoga ledom i injem*; SU (46,54) **inju**; **inju**: *u inju na retrovizoru; u finome inju*

kiša 'oborina u obliku vodenih kapi': LS (36,36, 44,71,164) **kišom**; **kišu**; **kišom**; **kiše**; **kiša** : *mrtve, kišom i ptičjim izmetom/isprane Kopernikove oči; Za koji dan, kada je sunce zamijenilo kišu; samo lišće natopljeno kišom; poslije prve proljetne kiše; Uskoro će kiša*; A (40, 92) **kiše**; **kiša**: *Njihove duše danas su kapi kiše; počinjala je padati ljetna/ srebrna kiša*; SU (82) **kiši**: *na vreloj ljetnoj kiši*; EK (9,19,38,48,48,56,74) **kišu**; **kišu**; **kiše**; **kišom**; **kiše**; **kiše**; **kišu**: *ne vjeruj vraču/ koji u proljetni sumrak priziva kišu; umirali su ko prosjaci/ i pili kišu i jeli mladu / nedozrelu raž*; KA (46,71) **kišu**; **kišu** : *u tamnoj šumi borova pred kišu; sjedili su i prislanjali glave o retfalačke/ krovove/ suze i kišu*; DD (14,69,91,99) **kiša**; **kišu**; **kiše**; **kiše**: *koji će se vratiti kao dolarska apokrifna kiša; umotanog u kiselu kišu pošaljem tebi; kako ćeš se za tople ljetne kiše/ kao muha skriti u ružu; mek mirisan plin poslije tropske tople kiše*; G (22) **kiša**: *autobus koga čekam, guta ljetna kiša moga čela*

magla 'sloj zraka u kojem je voda prisutna u obliku sitnih kapljica ili kristalića leda pa je vidljivost smanjena na manje od 1 km': LS (62,93,163) **magla**; **magli**; **maglom**: *Ako si rođen tamo/ gdje magla; teglenice plutaju u dravskoj magli; maglom i močvarama*; A (12,12) **magle** (mn); **magla**: *Magle sa sjevernih mora; magla s kasne jeseni*; SU (20,30) **magle**; **magla**: *koja teška od magle satima prilazi svome trupl; magla stradava na pločnicima*; EK (31,73) **maglu**; **magli**: *i maglu nad lagunama; tvoj san biti cesta u gustoj magli*; DD (82,93,100) **magla**; **maglu**; **magle**: *Ocean i atlantska magla; Hoćemo li ikada/ češljati zapaljenu maglu; iz ruke mi je / ispala bočica puna prosinačke magle*

maglica dem. od magla; sumaglica: A (18,23) **maglici**; **maglice**: *kako se u mliječnoj maglici/ rađaju na nebu; U tracima maglice*

mrž 1. 'naslaga leda na predmetima na tlu kristaliničnog izgleda, koja nastaje pri temperaturama ispod 0 °C direktnom sublimacijom vodene pare iz zraka obično zbog jakog noćnog hlađenja tla; hladnoća, studen'; 2. 'smrznuta rosa na travi i stablima; inje,

slana': LS (94) mraza: Neće *proći puno vremena do prvoga mraza*; A (82) *mraz*: *i dođu tuča i mraz*

pàhulja 'mala nakupina kristala snijega': LS (168) pahulju: *nego netko u zraku vidi prvu pahulju*; A (97) pahulja: *ni jedna te ista pahulja*; SU (29) *pahulje* (mn): *prve crne pahulje*; EK (28, 28) *pahulje* (mn); *pahulja* (mn): *brojio je pahulje u svojim ustima; nego uskovitlan roj gustih pahulja u zraku*; DD (63) *pahulja* (mn): *pahulja spaljenog papira u prastaraj pepeljari*

pljusak 1. 'nagla i kratkotrajna kiša, velikog intenziteta'; 2. 'šum vode koja udara o što, zapljuskuje obalu, ili od udarca čega po površini vode': A (40) *pljuska*: *u lokvama nakon pljuska u Varšavi*

ròsa 'kondenzirana vodena para koja se noću nahvata u kapljicama na lišću, travi itd.; nastaje kad temperatura zraka padne ispod temperature rosišta zbog noćnog hlađenja tla ': LS (65) rosa: *prije nego što opet/ padne rosa*; A (22, 27) *rose*; *rosa*: *Prepune jutarnje rose i ribljih krljušti; rosa je padala na nedogledna mirisna polja uz granicu*; EK (27, 47) *rosi*; rosu: *koje potihlo s večeri šume u proljetnoj travi/ i jesenjoj rosi; doli u sjećanju na tebe i rosu iz koje si stigla*; KA (29, 49) *rosu*; *rosu*: *Piti tu rosu zlatnom slamkom usred umrloga/ vihora; i cvjetovi od meda u planinama oplakuju rosu*; DD (24, 50, 103) *rosa*; *rose*; *rose*: *rosa ti tepa ja sam valuta uboga; nakvašen srebrnim peronima rose; na tvojim čajankama/ u jednoj jednoj kapi rose*

snijêg 'kruta oborina, u obliku pojedinačnih ledenih kristala ili udruženih u pahulje, koja pada iz oblaka ': LS (19, 31, 31, 32, 33, 53, 57, 62, 91, 118, 132, 138, 157, 165, 165, 167, 174, 194) *snijeg*; *snijegu*; *snijegu*; *snijegom*; *snijeg*; *snijegu*; *snijeg*; *snijegom*; *snijega*; *snijegu*; *snijeg*; *snijegu*; *snijeg*; *snijeg*; *snijeg*; *snijegu*: *kako pokušava prevariti/ svjetlost, vjetar i snijeg*; *u kojima se zimi, odnekud u sliku/ po snijegu, vraćaju u selo Bruegelovi lovci; što je ikada u mome životu bilo pokriveno snijegom*; *polja na kojima je danima padao snijeg; Možda baš na snijegu*; *tamo kamo sada idemo/ samo su tiha zvona (...) ljubav, svjetlost, vjetar i snijeg*; *pod snijegom vidi; osim večernje svjetlosti, vjetra i snijega*; *čitati tragove u snijegu*; *i kako će tada, navečer, početi padati snijeg*; *Na snijegu još uvijek leži; i gleda u snijeg*; *S njom sam, snijeg je sada tamo*; *Gledamo u taj snijeg s prozora; da će nas jednom polako prekriti bar snijeg*; *I zalud onda/ što sada znam/ da jedna trećina riječi/ znači zapravo/ svjetlost/ druga*

vjetar/ a treća/ zauvijek/ **snijeg**;na usnama koje počinju govoriti/ o svjetlosti, **snijegu** i vjetru; A (12, 12, 12, 13, 23, 33, 39, 46, 51, 52, 61, 62, 65, 67, 70, 83, 84, 85, 86, 96) **snijegu**; **snijegu**; **snijeg**; **snijegom**; **snijegu**; **snijegom**; **snijegu**; **snijeg**; **snijega**; **snijega**; **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**; **snijegom**; **snijeg**; **snijega**; **snijega**; **snijegu**; **snijega**; **snijegom**: u **snijegu** nas bog još jasnije vidi; **snijeg** pada tek kada se njemu pomrači vid; bog **snijegom** liječi svoj neizlječiv strah; za bilo čijim stopama u **snijegu**; nije **snijegom** stigao pokriti oči; jednom je preko njih žurilo nacrtati ti dijademu u **snijegu**; Jedan ti se, što snijeg je i magla/ nikada neće vratit; Na otočićima **snijega**; Samo zato što nije/ napadalo dovoljno **snijega**; Plitki tragovi u **snijegu**; Sleden snijeg uz noćnu cestu?; ne diraj tu vagu i nemoj prodavati/(...)anđela za **snijeg**; tamo gdje nikada nije padao **snijeg**; Nesanica je zarazna bolest./Prenosi se **snijegom**; jede šišarke i pije **snijeg**; bacio bih niz padinu grudu **snijega**; u fanfare ispod **snijega**; taj utrt puteljak u snijegu; teški nanosi **snijega** bešumno su padali s grana smreke; i pokriti se mrtvim **snijegom**; SU (15, 15, 33, 38, 38, 40, 63, 67, 70) **snijega**; **snijega**; **snijeg**; **snijeg**; **snijegom**; **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**; sa šišarkom od **snijega**; modrim koncima porubom **snijega** na britvama, ti mi zato sašij na večernjoj haljini sve te sive, sive ptice rock'n'rolla; **snijeg**, uvod u metafiziku; liječi **snijeg** od teškoga sljepila; gledajući stope u ugaženom **snijegu**; pod **snijegom** je dakle more;kako se **snijeg** jede nagim žlicama; autobuse kako od obale do obale/ prevoze **snijeg**; zemlja u kojoj je začet **snijeg**; EK (16,24,27,63); **snijeg**; **snijega**; **snijeg**; **snijegu**:blag povjetarac s usnule ravnice/ koji mu je uvijek govorio/ kako će uskoro okopnjeti **snijeg**; kada jednom s neba / umjesto **snijega** /bude padao smrznuti / ko riža gorak pepeo; nedoglednim strništem na koje gusto noću / pada prvi **snijeg**; budala koja pijana / pleše i vrišti / u dubokome **snijegu**; KA(24, 30, 32, 44, 47, 53, 53, 64, 67, 73); **snijegom**; **snijegom**; **snijegu**; **snijeg**; **snijegu**; **snijeg**; **snijegom**; **snijeg**; **snijegom**: i usred ljeta / umjetnim **snijegom** / prskala svoje uznojeno lice;u orahovoj ljusci skrivenoj u istrulome lišću pod / **snijegom**; Nešto što je riječ zapisana u **snijegu**; na njivama **snijeg** zasiplje pute; ništa od onoga što ne mogu ostaviti na **snijegu**; **snijeg** pada u mlijeko; mlijeko gori i hlapi u **snijeg** ; što da sada radim s tolikim **snijegom**; Oče, jednom kada odeš, dodirnut ćeš **snijeg**; krv poljubac krvi u vinogradu u kojemu pod / **snijegom**; DD (12, 13, 13, 15, 15, 15, 25, 48, 58, 60, 60, 82, 91, 94, 94, 100, 107, 108 , 110); **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**; **snijega**; **snijeg**; **snijega**; **snijegu**; **snijegu**; **snijega**; **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**; **snijega**; **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**: gleda beskrajne staze i ugažen **snijeg**; breza je nastala tako / što je tamnoputa magda/ pala u meki, meki **snijeg**; **snijeg** te se nikada neće sjetit; i sada čekam na koju će od šest svojih

/ pospanih ploha pasti usnama **snijeg**; pronašli smo samo grudu **snijega**; kada je dugo, dugo dodiruje **snijeg**; samo ako i danas ne bude **snijega**; radila sam to na **snijegu**; na **snijegu** smo učili tajne alkoholne sufizme; ako je **snijeg** nebeski sapun; koje nikada ne narastu više od visine **snijega**; liže smrznuti **snijeg**; ja sam zaista prevario **snijeg**; zid od snijega/ u koga svake noći zakucavaš; Sutra je dječak u čije oči su kandila u / kojima gori **snijeg**; na komu se topio tek začeti **snijeg**; pada, pada prvi, pada / zadnji **snijeg**; i kada me iz / užarenih kristala / opet pozove **snijeg**; prije no ti pomisliš na **snijeg**; G (14, 27, 38, 49); **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**; **snijeg**: bacam (...)astralni stiropor / zimzeleni **snijeg**; hladno – mramorne (davni eter – **snijeg**); visoko / visoko / je **snijeg**; kada jednom / **snijeg** / ti nebo / bez granice kaže

sùmaglica meteor. 'laka magla, rijetka magla; izmaglica': A (48) **sumaglica**: na koja pada večernja, zimska **sumaglica**; DD (109) **sumaglici**: ciccioletina se kupa u sunčanoj **sumaglici**

susnježica 'oborina koja nastaje kad istovremeno padaju kiša i snijeg': LS (44) **susnježicom**: samo lišće natopljeno kišom/ i **susnježicom**; KA (10) **susnježicu**: stajalo tamo tako samo/ i pilo **susnježicu** i inje

tùča 'prozirna ili djelomično prozirna ledena zrna, čunjasta, okrugla ili nepravilna oblika, općenito promjera najmanje 5 mm, koja padaju iz kumulonimbus oblaka pojedinačno ili spojena u grude; grād' : A (82) **tuča**: dođe nevrijeme/ i dođu **tuča** i mraz

4.5.1.4. Tjelesne vode

Ovo smo semantičko gnijezdo podijelili na četiri podskupine:

1. psihofiziološke pojave ili potrebe
2. bolesti
3. izlučine
4. dijelovi tijela

4.5.1.4.1. Psihofiziološke pojave ili potrebe

plàč 'psihofiziološka pojava svojstvena čovjeku praćena suzama, posljedica je fizićke boli, tuge ili drugoga ćuvstva ': LS (150) **plaća**: *Ni zida, ni plaća, ni kuće*; A (90) **plaća**: *kao da doista nisu znali/ da ne postoje tajna vrata na zidu plaća*; KA (35,37,50) **plać**; **plać**; **plaća**: *Zvijezde u toplom mlijeku maka/ što su sjale sve dok ne bi utihnuo dječji plać*; *prije ili kasnije/ ćut će se plać*; *od grimiza i soli nevidljivoga plaća*; SU (38) **plać**: *u ćijim se moždanima/ ćuje jutrom njihov plać*; EK (17) **plać**: *u zametku netko prljavom krpom/ stišava plać tvojega / tek roćenoga djeteta*; DD (100) **plać**: **plać** *vrba bit će lavež poljubaca*

žed 'želja, potreba za tekućinom ': KA (38) **žed**: *kao usna prašinu i žed*; EK (10) **žed**: *koja iz visina utazuje / nećiju umišljenu žed*

4.5.1.4.2. Bolesti

hidroćefalus 'uroćeni ili stećeni poremećaj proširenja moždanih komora zbog nakupljanja likvora koji ne moće otjecati; posljedice su: povećanje obima lubanje, ispupćenje ćela, atrofija mozga, pojava epilepsije i mentalno propadanje; hidrokefal, vodena glava': EK (72) **hidroćefalusa** (mn): *svojih zanbrinutih / mudrih hidroćefalusa*

4.5.1.4.3. Izlućine

límfa ' tjelesna tekućina (ob. bezbojna) koja nastaje u mećustanićnim prostorima, glavna joj je funkcija odstranjivanje otpadnih produkata metabolizma iz tkiva; mezgra'; A (76) **limfe**: *koji su skrušeno proućavao / ćega su sve znak ateromi/ i propupale kvržice limfe*

mokraća ' tekućina koju tijelo izlućuje kroz mokraćne organe, nastaje lućenjem bubrega; pišaka, pišalina, pišoka, urin': LS (98) **mokraćom** : **mokraćom** *zapisati imena*; A (17) **mokraćom** : *Pas mokraćom oznaćava/ granice svojega svijeta*; SU (38) **mokrać**: *mimohod u psećoj mokrać*; DD (94) **mokraća**: *crna mokraća zalutalih hypstery*

pljùvaćka 1.' tekućina koja se izbaci pljuvanjem'; 2.'slina': A (96) **pljuvaćke** (mn): *lizao pljuvaćke nabrijanih idiota*

slina 1. 'tekućina koju izlučuje žlijezda slinovnica da bi se održala vlažnost usta te olakšalo žvakanje i gutanje'; 2. 'pljuvačka': LS (132) **slinu**: Čiju **slinu** moramo gutati; SU (12, 45) **slinama**: niti jedan prolaznik ne želi mi ništa reći/ o puževim **slinama** na krevetu; kako trepere kao oči pasa čija **slina**/ uči brzi katheketički domino; KA (21) **slinu**: nutka na **slinu** i poljubac; G (8,36) **slinu**; **slinu**: i pruže **slinu** slinav, spori mekušac; pužu **slinu** vratom

süza a. 'izlučina suznih žlijezda koja održava vlažnost oka' b. 'izlučina suznih žlijezda koja se luči prilikom plakanja [u **suzama**; gorke **suze**; krokodilske **suze**; **suze** radosnice]' c. 'kap tekućine (soka) koju izluči biljka': SU (17) **suzama** (mn): nitko nije htio vjerovati mojim **krupnim** / **plavim suzama**; EK (55,65,66) **suza**; **suza** (mn); **suze** (mn): i **pastrve** zidale vodene oltare / od **suza** djevica; Zašto nisi rekao koliko **suza** treba; i zato i danas slane su nam **suze**; KA (62,71) **suze** (mn); **suze** (mn): s kojih su **suze** kapale na zemlju; sjedili su i prislanjali glave o **retfalačke** /**krovove** / **suze** i kišu; DD (17, 79, 111) **suza**; **suzu**; **suze** (mn): kao **pseća**, **lakovjerna suza**; i obrisao tu jednu jedinu **suzu**, vino amaro; ti piješ te **prohladne suze**

ürin 'mokraća ': DD (99) **urinu**: i ne briše se s lica i ne vidi u **urinu**

znoj 'tekućina koja se kroz kožne pore luči iz znojnih žlijezda': LS (134) **znoja**: kao kapi mraznoga **znoja**; A (95) **znoj**: uvjeravali da hladan **znoj** / s njihovih ruku nije ništa; SU (78) **znoja**: između kojih jedna kap **znoja** / putuje sanjivim metroom; KA (11) **znoj**: brišući **znoj** ponad usnice; DD (17,63,69,85,99) **znoja**; **znoj**; **znoja**; **znoj**; **znoj**: jedna kap **znoja** silazi niz zamagljeno okno; na kojima si **znoj** / stavlja dlan pod lice i spava; za svaku kap **znoja**; revolvere je oblivao kiselkast **znoj**; **znoj** i terakotu s naše kože

4.5.1.4.4. Dijelovi tijela

slúznica 'tanka, vlažna opna na unutrašnjoj strani nekih organa; sluzokoža': KA (23) **sluznici**: u **sluznici** nečijega oka; G (40) **sluznicu**: **sluznicu** oka / raskoli pucanj

4.5.1.5. Semantičko gnijezdo koje okuplja naprave, objekte ili predmete, osobe, prostore i djelatnosti vezane uz pojam „voda“

Ovo smo semantičko gnijezdo podijelili na četiri podskupine:

1. naprave, objekti ili predmeti
2. osobe
3. prostori
4. djelatnosti

4.5.1.5.1. Naprave, objekti ili predmeti

àkvàrel (akvarèl) '1.vodena boja; 2. slikarska tehnika u kojoj voda služi za otapanje boje': SU (11) **akvarele** (mn): *u vaše udove da tamo crtkava vatrostalne / akvarele i karirane suknjice djevojčica*

àkvārij (akvārij) '1.bazen prozirnih stijenki za držanje i uzgoj riba i drugih vodenih životinja ili vodenih biljaka radi ukrasa, upoznavanja ili proučavanja'; 2. 'muzej u kojemu se u akvarijima drže zbirke vodenih životinja': SU (17) **akvarija**: *u dugoj, iscrpljujućoj onaniji akvarija*

bârka 'općenit naziv za manji brod za plovidbu morem, prisutan na cijelom području Sredozemlja [*barka ribarica; barka svičarica*]; brodić, čamac': SU (74) **barkama** (mn): *u barkama tvoje usne na otvorenoj pučini*; G (27, 47,) **barke** (mn); **barke** (mn): *spori brodovi arke, arak barke / krcaju dragocjen teret; s pristanišnih palubi / šutljive barke / stižu dlanovima romantična ulja*; DD (37,95) **barki** (mn); **barka**: *vidjet ćeš što će ostati / od ribarskih barki ujutro, anđele; tumara cestom kao umorna, ukleta / barka u kojoj se ljuljuška i mreška/ tvoje srce*

brôd 1.'veliko plovilo na razne pogone i s raznim namjenama u plovidbi' 2. 'mjesto na vodi, obično na rijeci gdje se može prijeći, pregaziti; gaz, plicak, prijelaz (sastavni dio imena naseljenih mjesta): KA (45,68) **broda**; **broda**: *I niti jednog broda nije bilo u toj ledenoj luci; koji su prali palubu potopljenog broda*; SU (54) **brodovi** (mn): *na kraju ulice u*

kojoj su / pristizali **brodovi** što su ocean; G (27) **brodovi** (mn): spori **brodovi**, arke, arak barke / krcaju dragocjen teret

bròdòvlje 1. 'skupina brodova koja tvori organizacijsku cjelinu; flota'; 2. 'svi brodovi neke zemlje (trgovački, ratni, putnički, posebne namjene)': G (24) **brodovlja**(zb): *pepeo brodovlja / razapinje fantastična jedra*

čamac 'malo plovilo koritasta oblika; barka, čun': LS (39) **čamca**: *Još vode koju rukom možeš dotaknuti iz čamca.*

čun *pom.* 'manji plitki čamac, katkada izrađen od debla, manji jezerski čamac': LS (156) **čun**: *hajde da damo od njih / istesati čun i četiri vesla*

dòk 'plovni ili suhi objekt za dizanje brodova iz vode radi čišćenja i popravaka'; SU (27,41) **dokovima** (mn); **dokovi** (mn): *razmazana duhanska mrlja / na dokovima koji pamte; dokovi su nam se smijali u lice*; DD (16) **dokove** (mn): *jedrenjaci napuštaju dokove*

fòntāna 1.'arhitektonski i kiparski oblikovan objekt u koji pritječe voda, *usp.* Zdenac'; 2.'vodoskok': DD (19,70) **fonta**; **fontana**: *jarboe i gira su usamljena fontana; fontana di trevi / prska u sobi posuđenoj na jedno / poslijepodne i jednu noć*

gālīja 'trgovački i ratni brod na vesla s pomoćnim jedrom; galera': SU (22) **galije**: *kako se mjesec u tvojim bjeloočnicama / grči prikovana za dno galije*

gòndola 'dug venecijanski čamac s izraženim pramcem na kojem se stojeći vesla jednim veslom': SU (61,76) **gondole** (mn); **gondolama** (mn); *vidjet ćeš tamo kako tamo gondole / plove mojim oporim venama; po grilandama i gondolama*

jedrènjāk 'veći brod na jedra, ob. s tri ili više jarbola i sustavom jedara, plovi na pogon vjetra ili u kombinaciji s motorom, služi u turističke, trgovačke, školske, sportske i druge svrhe': EK (22,62) **jedrenjake** (mn); **jedrenjake** (mn): *prije no u tabletama za spavanje / i šilom i noktom / izdube snene jedrenjake od otopljenih kristala; na vlažnim jastucima / grade jedrenjake od žigica*; DD (16) **jedrenjaci** (mn); *jedrenjaci napuštaju dokove*

jèdro 'platno razapeto na broskom jarbolu, naprava koja koristeći energiju vjetra pokreće brod ': EK (22,29) **jedara** (mn); **jedra** (mn); *i otplove bez jedara; zapaliti stara jedra u svim lukama*

kabànica 'ogrtáč za zaštítu od kíše, vjetra i hladnoće': SU (20) **kabanicama** (mn): *ribari će pod mokrim kabanicama gutati tvoja ramena*

kàpālĵka 'specijalna, ob. staklena cjevčica za doziranu primjenu lijeka koji se ukapava/daje na kapi': DD (85) **kapalĵkom**: *otvorio kapak i čistom / umivenom kapalĵkom / kapao krupne kapi valerijane u oči*

kòčā 'ribarski brod osposobljen za ribolov na otvorenom moru opremljen mrežom (po kojoj se naziva)': KA (68) **koče**: *kao polegnuti jarbol koče / čije je potpalublje prepuno upaljenih svjetiljki*

kòtva 'naprava koja se baca na dno da drži brod na mjestu; kotva': G (29,38) **kotve**; **kotve** (mn): *polagano lijeću k ugaru bora svud uokolo krotke / / solarne / kotve; kada se koče / sve sunčeve kotve*

pòdmōrnica 'brod (ob. ratni) dugoljaste konstrukcije namijenjen plovidbi i djelovanju na površini i zaronjen ispod površine mora ': DD (79) **podmornica**: *kristalna podmornica / izronila je noću kada je krizirao uštap*

remòrkēr 'brod s jakim pogonskim strojem za vuču drugih brodova; tegljač': DD (41) **remorkerima** (mn): *u ritama kroz ušicu igle na audiciju u / pretovarenim remorkerima ne boj se*

sìdro 'naprava koja se baca na dno da drži brod na mjestu; kotva': A (62) **sidro**: *ne diraj tu vagu i nemoj prodavati /(...) anđela za snijeg, rujansko sunce / za zlatno sidro na svome jeziku; G (24) sidro: žurno kopam sidro, pršljen po pršljen, rukama mi gmiže*

slāvina 'naprava, strojni element za zatvaranje i podešavanje protoka plinova, para, vode i ostalih tekućina (na bačvi, posudi, cjevovodu); pipa': G (29) **slavine**: *miris nepoznatih kupaonica / i korozija suhe, starmale slavine govora*

snĵěško *usp.* snjegović (kao *hip.* imena Snješko Bijelić) 'oblik čovjeka napravljen od snijega'; SU (33) **snješko**: *to će tek biti snješko!*

splāv 'plovilo načinjeno od povezanih trupaca (bačvi i sl.) za spuštanje niz rijeku, pristajanje brodova i postavljanje raznih uređaja ili objekata; plutajuća platforma': LS (114,114) **splavi**; **splav**: *Kako živjeti na splavi od; Gdje će splav na kraju izbaciti voda?; DD (72) splavu: na početku predstave / na splavu od jebežljivih, nezasitnih / čavala!*

pljùvāčnica 'posuda u koju se pljuje; pljuvaonica'; G (36) **pljuvačnica**: *ta božanska pljuvačnica / njena je jedina doxa*

svičàrica 'ribarski brod koji svjetlom skuplja ribu u noćnom ribolovu': EK (52) **svičaricama** (mn): *meni koji sam se nagledao ribara / kako u svičaricama / iz luke isplovljavaju u lahornu i lovornu noć*

svjetìonĭk 'uređaj koji svjetlosnim signalima omogućuje orijentaciju brodova i regulaciju plovidbe'; DD (51) **svjetionik**: *i pokrila cio svjetionik*

šmřk 'jako crijevo kojim se povlači ili izbacuje tekućina, ob. dio uređaja za gašenje vatre, za pražnjenje jama itd.': SU (82) **šmrkovima** (mn); *uskoro će doći i šmrkovima / oprati večernji grad*

tànker 'brod konstruiran za prijevoz tekućeg tereta': KA (17,31) **tanker**; **tankera** (mn): *Baci opušak u plast sijena / tanker usidren u luci; prema kojoj je / prije tisuću i tisuću godina / krenulo tisuću cisterni i tisuću tankera*

vèslo 'pomagalo od duga drva koje na jednom kraju završava u obliku lopatice, a služi za pokretanje čamaca i dr. plovila': LS (152,153,156) **veslo**; **veslo**; **vesla** (mn): *Smrt bi htjel ada njezino je veslo; smrt bi htjela da njegovo je veslo; hajde da damo od njih istesati čun i četiri vesla; KA (17) veslom: Slobodno zamahni zlatnim veslom; DD (109) veslo: sluh, to veslo od praha kojim ti / niz kožu odmičem k nepoznatim logaritmima jutra*

vòdoskōk 1. 'mlaz vode koji prska uvis': DD (50) **vodoskoke** (mn): *ali nikad anisam mogao povezati/ sve te vodoskoke s jednim jedinim naprsnućem svoje / kože*

4.5.1.5.2. Osobe

gondolijēr 'veslač na gondoli': EK (31) **gondolijerima** (mn): *svi putevi vode još jedino u kugu / Veneciju / k onim gondolijerima*

mòrnār 'član brodske posade': KA (68,71) **mornarima** (mn); **mornar**: *pjevao sam , pjevao s mornarima; uvijek umre po jedan mornar; SU (34) mornari (mn): mornari potihlo / govore u snu; DD (69,79) mornari (mn); mornari (mn): što leži na dnu oceana gdje ga*

ljube / mrtvi mornari razapetoga u koraljnome smeću ; svi su mornari/ odmah pisali kući

prâlja 'ona koja pere (rublje)': EK (20) **prâlje** (mn): *Operite mi krv / vi mlade prâlje uz rijeku*

ribār 'onaj koji živi od ribolova, koji ribu lovi po zanimanju; alas, balugdžija'; SU (20) **ribari** (mn): **ribari** *će u mokrim kabanicma gutati tvoja ramena*; EK (15,52) **ribara**; **ribara** (mn): *duboko pod nogama dravskoga ribara; mnei koji sam se nagledao ribara / kako u svičaricama / iz luke isplovljavaju u lahornu i lovornu noć*

splàvār 'onaj koji veslom ili kormilom upravlja splavi': DD (41) **splavare**: *ja ću ti, ne brini, staviti zlatan novčić / u usta kada budeš plovila prijeko / da imaš čime platiti splavare*

vèslāč 'onaj koji vesla': SU (22) **veslači** (mn): **veslači** *spavaju svi su padobrani na vrijeme / otvoreni*

4.5.1.5.3. Prostori

kupaónica 'zatvorena prostorija za kupanje, obično s kadom; kupaona': G (29) **kupaonica** (mn): *miris nepoznatih kupaonica / i korozija suhe, starmale slavine govora / oštrim mlazom rastvara osjetljivu mentalnu sol*

kúpelj 'voda priređena za kupanje': G (46) **kupeljima** (mn): *po tjednicima / obiteljskim kupeljima*

4.5.1.5.4. Djelatnosti

regàta 'sport, natjecanje u veslanju, jedrenju ili u vožnji motornim čamcima': EK (22) **regate**: *svi ti tihi laureati / još jedne noćne regate*

4.5.1.6. Flora

âlga 'morska trava': KA (11, 38, 68) **alge** (mn); **algi** (mn); **alga**: *Netko noću sanja školjke i alge; kroz milijun godina kada ti Jona / bude pokazivao more u svojim zgaslim očima / i srcem od algi / na kraju grada / bude stizao niz praznu ulicu; pjevao sam , pjevao s mornarima / kada mi je srce / bilo svela alga / na njihovim stopalima!;* SU (57) **alge** : *i donijeti alge;* EK (17, 39) **algu**; **algi** (mn) : *Zvuk zvona u panonskome selu / zatreperi algu u Adrianskome moru; bezbrojni anđeli / mirno od natrulih algi i dječjih glasova / čiste tuđe ribarske mreže;* G (25) **algu** : *tako možda zatreperi me more. algu/ oko sipno puno zjeničaste soli;* DD (85, 107) **algi** (mn); **alge** (mn): *svaki put kada sam zaspao želuca punog / sluzavih algi u sobi koja je bila njihalo; naše su ruke uklete sanjke / koje lete u željezne alge i sople*

löpōč 'rod trajnih vodenih biljaka iz porodice lopoča, staništa lopoča su plitka jezera, ribnjaci i plitki spori tokovi rukavaca rijeka; nimfeja, vodencvijet'; SU (70) **lopočima** (mn): *štakori se plode na lopočima;* EK (19) **lopoča** (mn): *mirno plutali oko staračkih pjega / što su ko glave lopoča / cvjetale na mladim rukama*

pōtočnica 'cvijet plave boje, raste uz vodu; nezaboravak, spomenak, fergismajniht, plavomilje'; A (41) **potočnice** : *čiju je haljinu s cvjetnim motivima potočnice / zapljusnuo taxi koji je žurio*

4.5.1.7. Fauna

dāgnja 'jestivi morski školjkaš; mušula': DD (63) **dagnje** (mn): *nebo, taj kerozin koji moru / posuđuje svoje plave, danje dagnje*

gālēb 'ptica iz reda plovuša; martin': SU (20, 43, 48, 65) **galebovi** (mn); **galebovi** (mn); **galebovi** (mn); **galebovi** (mn): *noć, agave, galebovi, kontador; galebovi, sive ptice rock'n'rola; tebe su u dugim, bijelim procesijama / u pjeni svojih kostiju / galebovi godinama / znali jesti naizust; ako su se ikada galebovi niz hrid;* DD (57) **galebovi** (mn); *jednooki galebovi naše spolne zavjere / za sumraka lete u premoren val*

kàmenica 'tražena morska školjka (*Ostrea edulis*); oštriga': EK (29) **kamenicu**: *Morsku si mi zvijezdu / i jednu plavu kamenicu tada udahnula u dušu*

kòrālĵ 'morski sjedilački organizam, vapnenasta tijela (razred *Anthozoa*), po obliku sličan biljci, najčešće živi u zadrugama; služi za izrađivanje nakita (crveni k. *Corallium rubrum*): EK (39) **koralje** (mn): *iz cipela istresao sol / kamenčiće i koralje*; KA (50) **koralje** (mn): *da kao i ti / svakoga dana nosim koralje i sol / u svoj prazan grob*; SU (77) **koralji**: *kako se u teškim mukama / ispod mirne površine vode / rađaju koralji i genocid*; DD (90) **koralj**: *Izmislio sam kapsulu potpune tišine / (...) koralj koji svijetli s usne*

lābūd 'ptica iz roda močvarica karakteristično duga vrata': SU (66) **labudovi** (mn): *zar to nije pravopis? ekonomija? labudovi?*; EK(17) **labudu**: *U labudu gnjije jaje*

medúza 'morski prozirni mješinač, mekzšac sa žarnjacima'; A (67) **meduza**: *Poput tisuću novorođenih meduza*; G (15) **meduze** (mn): *umor, zeleni haljetak ljeta, žarnjaci meduze u kamenu*; DD (47, 90) **meduze**; **meduze** (mn): *koga je ubila ova beskonačna sloboda / koga tvoja koža s legijama otvorenih lokota / storniranih u drevnom mileniju meduze; ruže i meduze*

rĵba 'životinje koje žive u vodi sa škragama kao organom za disanje i perajama za plivanje (*Pisces*)'; LS (102) **ribu**: *jesti ribu*; KA (68, 74) **riba** (mn); **riba**: *čije je potpalublje prepuno upaljenih svjetiljaka / i riba što vode ljubav s devet milijuna / svojih zatvorenih usana i i sdeset milijuna satova; Bistre vode pune mrtvih riba iznakažene kože*; SU (17, 71) **ribica** (dem., mn); **ribe** (mn): *vidio sam otvorena usta besmislenih ribica; mi smo ribe koje lete*; EK (10, 53, 80) **ribu**; **ribe** (mn); **ribu**: *nacrtaj mrtvom tuljanu ribu na trbuhu; kad ponestane / otrovane ribe u potoku; tamo gdje žive oni / koji čisteći ribu uz vodu*; DD (48) **ribicama** (dem., mn): *prije nego li sam svim čovječjim ribicama / svršio pravo u dobre, slijepo oči*

rónac 'ptica močvarica (*Mergus merganser*) iz roda ptica guščarica (*Mergus*), porodica pataka; veliki r.'; EK (19) **ronci** (mn): *i nevidljivi ronci / mirno plutali oko staračkih pjega*

siréna 1.'morski sisavac (*Dugong dugong*), živi u vodama Indijskog oceana i Malajskog arhipelaga, nalik sredozemnoj medvjedici; dugong, indijski moranj '; 2. (mn) 'red

vodenih sisavaca (*Sirenia*), biljožderi iz nadreda kopitara, slični kitovima (morske krave, lamantini, moranji); EK (17) *sirenama* (mn) : *Tako se smrt / dopisuje sa sirenama*; DD (89) *sirena*: *kada mi završi smjena / i modra sirena zapjeva u voćnjaku / pripjev koji je naučila o magarcu i lomači*

škôljka 'mekušac iz roda školjkaša': KA (9, 11, 71) *školjke*; *školjke* (mn); *školjkama* (mn): *kako na praznoj ljušturi školjke / slika prvo zalazeće / pa izlazeće sunce; Netko noću sanja školjke i alge; možda baš onaj koji je školjkama / usred podneva / sklapao bolesne oči*; SU (47, 53, 53, 53, 53, 54, 54, 55, 55, 55, 56, 56, 75, 75) *školjke* (mn); *školjke* (mn); *školjkama* (mn); *školjkama* (mn); *školjke* (mn); *školjkama* (mn); *školjkama*; *školjke* (mn); *školjka*; *školjku*; *školjka*; *školjaka* (mn); *školjaka* (mn); *školjki* (mn): *bit ćemo ljudi / s dvije morske školjke umjesto očiju; školjke su pisane; što će svi oni koji žive u školjkama / znti posve točno vremenski / locirati; on školjkama razmiče usne; njega školjke, u snu / gledaju očima kojih nema ali jesu; zašto spavaš u školjkama; kada, zapravo, u školjkama / započinje taj spori život; i školjke tepaju dalekim očima što se smiruju; soba je školjka koja se otvara i zatvara; ona sobom nosi školjku; svaka je školjka ura; zatvorene oči školjaka / u tvojim će rukama tada rasti; prodavale su jučer u bescijenje / svilenkasto meso školjaka po / praznim tržnicama; u aulama školjki*; EK (42, 44, 44) *školjka*; *školjke* (mn); *školjki* (mn): *To /kako si začarana školjka; Školjke su paranoja mora; Moja je glava prepuna školjki*; DD (24, 40, 50, 72, 79) *školjkom*; *školjke*; *školjku*: *i vidjet ćeš kao će ti usne postati školjkom; zbog školjke?; vrati mrtvu školjku tamo odakle si je uzeo; ti si moja opsjednutost školjkama; na unutarnjoj stijenci školjkinoga doma*

4.5.1.8. Hidronimi (i toponimi)

Bôdenskô jèzero ' jezero na S podnožju Alpa, 538 km², dubina do 252 m'; LS (138)
Bodenskome jezeru: po zaleđenome Bodenskome jezeru

Dàlmācija 'regija Hrvatske između J dijela Velebitskog kanala do Crnogorskog primorja, s otocima unutar tih određenja i s kopnenim zaleđem; 12.157 km², oko 800.000 stan.'; SU (68) *dalmaciji: negdje u dalmaciji*

Dráva 'rijeka duga 720 km, desni pritok Dunava, izvire u I Alpama u Austriji, protječe Slovenijom i Hrvatskom': A (35) **Drave**: *U rukavcu Drave*

Dùnāv 'iza Volge, najdulja europska rijeka, 2860 km; izvire u Schwarzwald, Njemačka, ulijeva se u Crno more; u Hrvatsku ulazi kod Mohača, izlazi kod Iloka; Dunaj'; LS (157) **Dunava**: *sva polja blizu Dunava*; A (32) **Dunava**: *Rođena u vjetru sa sleđenoga Dunava*; KA (40) **Dunava**: *do na dnu Dunava*; DD (24) **Dunava**: *usne naslikane tamnom sjenom dunava*

Jādrān 1.' Jadransko more'; 2.' more, otoci i priobalje između Balkanskog i Apeninskog poluotoka s klimom i raslinjem unutar pojasa masline kao granice Sredozemlja, preko Otrantskih vrata povezano s Jonskim morem površina 138.595 km², duljina 783 km, prosječna širina 159,3 km, prosječna dubina 173 m; Adria'; DD (50) **jadrana**: *kada je iz jadrana / izronilo tisuću tisuća krava*

Kopački rit 'poplavno područje u Baranji, na sjeveroistoku Hrvatske, između rijeka Dunav na istoku i Drave na jugu ukupne veličine 17.700 ha': LUS (136) **Kopački rit**: *Pa u Kopački rit gledati žabe, riječne kornjače*

Kūpa 'desni pritok Save (Hrvatska), dijelom granica prema Sloveniji, duga 296 km, izvire u Gorskom kotaru' : A (44,45) **Kupe**; **Kupe**: *dodirnuti tihu, sunčanu paučinu / ponad Kupe; dodirnuti tihu, sunčanu medovinu / ponad Kupe*

Meditèrān 'Sredozemlje, Sredozemno more': LS (183,184) **Mediteran**; **Mediteran**: *to je tamo gdje se nisu / oduvijek sam to mislio / dobro snašli ni zemlja ni more / Panonija i Mediteran / Mediteran i Panonija*

Sáva 1.'rijeka, desni pritok Dunava, duga 945,5 km, nastaje spajanjem Save Dolinke i Save Bohinjke, plovna od Siska do ušća'; 2. '(sava) reg. općenito rijeka'; DD (77) **savi**: *počešljao je, umio na savi*

Srèdozēmlje 'Sredozemno more': SU (17) **sredozemlja**: *koje sukapale svud po vodama sredozemlja*

Tēmza (engl. Thames) 'glavna rijeka Velike Britanije, duga 338 km, protječe kroz London i utječe u Sjeverno more': DD (63) **temze**: *pokretni željezni mostovi / spuštaju svoja bedra preko temze*

Višla 'glavna rijeka Poljske, 1047 km, izvire u Zapadnim Beskidima, utječe u Baltičko more';
A(11) **Wisła**: *kakvo sam posvuda u zraku / udisao tamo pokraj Wisle*

Vólga 'rijeka u Rusiji, najdulja u Europi, 3530 km, izvire na Valdajskoj uzvisini, utječe u Kaspijsko jezero'; SU (20) **volge**: *tvoj profil volge / koja teška od magle satima prilazi svome truplu / što gnjije*; DD(90) **volge**: *gundulićev san / naslikan na zaglavljenoj gas papučici / polovne volge*

4.5.1.9. Leksemi iz dvaju ili više gnijezda

Imenski leksemi unutar ovog semantičkog gnijezda odijeljeni su u posebnu skupinu jer mogu obilježavati različite sadržaje te se zato mogu naći u više semantičkih skupina:

dnō 'tvrdo tlo pod morem ili pod vodom jezera, rijeke itd.'; LS (101) **dno**: *Ni kroz lapis / potonuti na dno / svojega potonuloga mora*; A (44) **dna**: *iz kojega je pila s dna dana*; KA (40) **dnu**: *što sja i trune / ko zjena tvoja sunčana / sada, / do na dnu Dunava*; SU (22) **dno**: *kako se mjesec u tvojim bjeloočnicama / grči prikovan za dno galije*; G (24) **dnu**: *razapinje fantastična jedra / po pjeskovitom dnu i, i*; DD (69) **dnu**: *što leži na dnu oceana gdje ga ljube*

kâp 'najmanji dio tekućine koji nastaje i dobiva oblik padanjem, kapanjem, iskapljanjem; kaplja'; A (40) **kapi** (mn): *Njihove duše danas su kapi kiše*; SU (78,83) **kap**; **kapi** (mn): *između kojih jedna kap znoja / putuje sanjivim metroom; još će jednom lišće piti kapi besprizornom jasnoćom*; EK (10,56,68,68) **kapi** (mn); **kapi** (mn); **kap**; **kap**: *milijun kapi / prepunih bezbojnoga i bezukusnoga otrova / past će još brže na zemlju; ne razlikujem prve kapi kiše / od tihoga kucanja sata; jedna žustra kap s uzbibanoga falusa / i jedna jedina kap žive / sa zapaljene dražice / vrijedi milijun svjetlosnih godina više*; G (47) **kapi** (mn): *njegove kapi / uče se vidu*; DD (69,85,103,106) **kap**; **kapi** (mn); **kapi**; **kap**: *za svaku kap znoja dobijem po lješnjak; umivenom kapaljkom kapao krupne kapi valerijane u oči; na tvojim čajankama u jednoj jedinoj kapi rose; vrhom jezika strpljivo upijala kap ketchupa*

kōpno 'dio Zemljine površine koji nije pokriven vodom, iznosi 149.537.000 km² (prema 510 mil. km² ukupne površine); LS (155) **kopnu**: *koji se nasukao tu, preblizu kopnu*

lúka 'uređen dio obale za pristajanje brodova'; EK (29,52) **lukama** (mn); **luke**: *zapaliti stara jedra u svim lukama; iz luke isplovjavaju u lahornu i lovornu noć*; KA (45) **luci** : *I niti jednog broda nije bilo u toj ledenoj luci*; SU (41) **luci**: *stanovali smo u luci*; DD (30) **luci**: *u zimskoj luci, laguni / mladi se parovi prevrću u postelji od maka*

mlâz 'struja tekućine koja odnekud curi ili istječe'; G (29) **mlazom**: *oštrim mlazom rastvara osjetljivu mentalnu sol*

mûlj 'nataloženi nanos od sitnih glinenih i pješčanih čestica pomiješanih s organskim tvarima koji se skuplja na dnu vode stajaćice ili tekućice; blato, glib'; LS (20,27) **mulj**; **mulj**: *pije li ili jede onaj kojega oduvijek / hrani tek riječni mulj?; otkud stiže ta prašina i skoren mulj žalosti*; A (18) **mulja**: *iz riječnoga mulja / rukama iskopah*; EK (60) **mulju**: *oduvijek zapisan u riječnome mulju*; G (13,24) **mulj**; **mulj**: *sidra kao u mulj, smirene kuke / zarivene u topljivu mekotu, graditeljski visak / pliva radosno; žurno kopam sidro, pršljen po pršljen, rukama mi gmiže / zelen, srž, siv, glib, sada već danji mulj*

òbala 'pojas zemlje uz more, rijeku ili jezero'; LS (74,135) **obale**; **obale**: *Noću sam diljem obale vidio; Hajdemo do prve riječne obale*; KA (52,54) **obale** (mn); **obali**: *U močvaru uvire rijeka / koja odveć brzo poždere / svoje obale; hodi daleko niz svjetlost / na čijoj obali*; SU (20,67,67) **obalama** (mn); **obale**; **obale**: *jutrom, na zelenim obalama; autobuse kako od obale do obale / prevoze snijeg i pred zoru ga*; EK (39,40,55) **obalama** (mn); **obali**; **obalama** (mn): *na čijim obalama / bezbrojni anđeli / (...) čiste tuđe ribarske mreže; na jednoj njegovoj obali; koje su ridale na obalama babilonskih rijeka*; G (9,11,15) **obale** (mn); **obale** (mn); **obali**: *ni jedan pramac / ne udara im lica / ne mrvli obale; žedna zemlja ka kojoj se pomiču obale naše; na obali kapilare*; DD (32,57,79,100) **obali**; **obale**; **obale**; **obali**: *psi na obali jedu jednu veliku, zaspalu, preneraženu / morsku zvijezdu; od obale do prozora; tada je jedan od njih doplivaao do obale; koju sam danima skupljao / ovdje na obali*

òtok 'kopno manje od kontinenta okruženo sa svih strana morem ili vodom jezera ili rijeke'; SU (69) **otoci** (mn): *njemu su sada / više no ikada prije / potrebni otoci*; DD (23) **otocima** (mn): *zapaljen na uskršnjim otocima*

pjèna 1.'nakupina mjehurića na površini tekućine izazvana mehanički ili kemijski (vrenjem, mućkanjem); 2.'gusta bjelkasta pljuvačka na usnama čovjeka ili životinje koja se stvara u nekim bolestima, pri prevelikoj aktivnosti ili umoru'; SU (47,48,53) **pjena**; **pjesi**; **pjenu**: *hlapi i za njim gleda ona bijela / otvorena pjena; tebe su u dugim, bijelim procesijama / u pjesi svojih kostiju / galebovi godinama / znali jesti naizust; otire modru / prohladnu pjenu*; G (28,57) **pjena**; **pjenu**: **pjena** *nepca, nylonska čarapa, tržnica / netko mu zabijeli pjenu u žarka podnevlja*

plànkton 'sitni biljni (*fitoplankton*) i životinjski (*zooplankton*) organizmi koji lebde u moru ili u kopnenim vodama nošeni strujom i kretanjem vodene mase'; DD (23) **plankton**: *u sutonu koji im proždire zjenice / kao i ovaj plankton otrovne svjetiljke / koji ti brišem s usana*

plàvèť 1.'plava boja; plavet, plavetilo, plavilo (1), azur, plavoća'; 2.' plavo prostranstvo, površina [*morsko plavetnilo; nebesko plavetnilo*]; KA (18) **plaveti**: *u ljepljivoj plaveti*

pláža 1.'pješčana ili šljunčana obala'; 2. 'prostor uz more, rijeku ili jezero uređen za kupanje'; SU (20,68) **plažom**; **plažama** (mn): *tada stvarno napuštenom plažom; moja je koža, mislila sam / tada na plažama, amber solaire, dječak*; G (29) **plaža**: *oči su pustošne zatvorske sobe / plaža u jesen i noću*; DD (22) **plaži**: *kao poljubac na usamljenoj plaži nakon milion godina*

pličina 'plitko mjesto u moru, koritu rijeke itd.; pličina'; G (59) **pličini**: *poput kancerogenih trzaja u pličini*

pòplava 'hidr. pojava velike vode nakon što ona izađe iz korita rijeke; povodanj'; SU (36) **poplava**: *u svakom međuvremenu / dogodi se poplava ubojstava*

sprud 'površina tla od morskog ili riječnog pijeska uz obalu mora, rijeke ili jezera; greben'; SU (28) **sprudovima**: *kada muje ovo pričalo / o zvjezdanim sprudovima ulica*; G (37) **sprudovima**: *tvoj (negdje na sprudovima) / zasun / šutljiv oplahuje ep*

vâl 'nabor na površini tekućine, najčešće mora, uzrokovan vjetrom ili gibanjem nekog objekta'; 2. *fiz.* 'periodični poremećaj u nekoj tvari ili u prostoru; karakteristike vala su smjer širenje, brzina širenja, amplituda itd., može biti transverzalan (npr. elektromagnetski val) i longitudinalan (npr. zvučni val), neki valovi mogu biti i jednog i drugog tipa (npr. seizmički val) [*svjetlosni val; radioval; elektromagnetni val*;

gravitacijski val]'; LS (19,96,184) *valovi* (mn); *valovi* (mn); *val* : *umorni, plavi valovi / s prvorodenih zvijezda; kada se jednom umore otrovani valovi ; malo te mazi val*; A (88) *valovima* (mn): *na noćnim valovima*; SU (11) *valovi* (mn): *mirne džunke njene karizme mreškaju memljivi / radio valovi, kaže revolucija*; G (15, 15, 15, 15, 15, 15,59) *val; val; val; val; val; val; val; valovima* (mn): *val po val val po val; val po val vasseljene val; u valovima me zasipala svjetlost*; DD (57) *val*: *za sumraka lete u premoren val*

žáljev 'dio površine oceana, mora ili velikog jezera koji zalazi u kopno kojim je okružen s tri strane; zaton'; DD (72) *záliv*: *ptičjim očima, put od žutih opeka koji nas je odnio / u lagunu, záliv svinja*

žál 'obala mora (rijeka, jezera) izložena stalnom djelovanju valova'; DD (29) *žalu*: *sol koju mrtvo more ostavlja na žalu svakoga kovčega*

4.6. Zaključno o semantičkoj analizi

Semantička analiza pokazala je mogućnost podjele vodnoga leksika na dvije skupine *Zemljopisna vodna nazivlja* i *Ostali vodni leksemi*. Svaku je skupinu bilo moguće dalje dijeliti na semantička gnijezda, pa je skupina *Zemljopisna vodna nazivlja* obuhvatila gnijezda: *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora, Protočne vode te Zbirališta vode*, dok je skupina *Ostali vodni leksemi* obuhvatila gnijezda: *Voda, Agregatna stanja vode, Oborinske vode, Tjelesne vode, Imenice vezane uz pojam „voda“ (osobe, prostori, naprave), Flora, Fauna, Hidronimi, Leksemi iz dvaju ili više gnijezda*.

Rezultati analize pokazuju kako su brojnije imenice u skupini *Ostali vodni leksemi* (473) u odnosu na skupinu *Zemljopisna vodna nazivlja* (196). Imenica koja ima najveći broj pojavnica, *snijég* (84), nalazi se u skupini *Ostali vodni leksemi* odnosno u semantičkome gnijezdu *Oborinske vode*, a slijedi ju imenica *môre* (82) iz skupine *Zemljopisna vodna nazivlja* odnosno semantičkoga gnijezda *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora*.

5. Gramatika vodnih prostora

U cjelini koja slijedi dat ćemo nekoliko gramatičkih podjela vodnoga leksika iz skupine *Zemljopisna vodna nazivlja*. U prva tri razdjela podijelit ćemo vodni leksik prema kategoriji riječi, a potom vodne imenice, njih 196, iz skupine *Zemljopisno vodno nazivlje*, koje okuplja vodne imenica iz tri semantička gnijezda (*Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora; Protočne vode; Zbirališta vode*) dijelimo prema kategoriji roda te prema kategoriji broja. Potom slijede razdjeli u kojima prikazujemo analizu vodnih imenica iz skupine *Zemljopisno vodno nazivlje* prema padežu u kojemu se nalaze u sastavu prijedložno-padežnih izraza s prostornim značenjem te podijelu prijedložno-padežnih izraza prema prostornim odnosima u kojima se nalaze vodne imenice.

5.1. Prostorna značenja vodnoga leksika

Suzivši semantičko polje vezano uz pojam „voda“ na skupinu *Zemljopisno vodno nazivlje* koje okuplja nazivlja za vodne prostore (*Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora; Protočne vode; Zbirališta vode*) nastojimo poduprijeti glavnu tezu rada – uvjetovanost jezika životnim prostorom te integriranost geografskog prostora Panonije u jeziku Delimira Rešickog. Do sada smo tezu potkrijepili leksičkom i semantičkom analizom u kojoj smo pokazali prevlast vodnih imenica nad drugim vrstama vodnih riječi te njihovu podjelu na semantička gnijezda. Vodne su imenice u semantičkoj analizi bile podijeljene u semantička skupine *Zemljopisno vodno nazivlje* i *Ostali vodni leksemi* iz kojih za gramatičku analizu uzimamo skupinu *Zemljopisno vodno nazivlje*. Ta skupina okuplja zemljopisna nazivlja koja znače vodne prostore.

5.1.1. Podjela vodnoga leksika prema kategoriji riječi

Tablica 5. pokazuje podjelu vodnoga leksika ekscerpiranog iz sedam pjesničkih zbirki Delimira Rešickog prema kategoriji riječi. U tablici je uočljiva prevlast imenica nad ostale tri vrste riječi (glagoli, pridjevi, prilozi). Kao što je vidljivo iz prethodnih cjelina (Leksik vodnih

prostora i Semantika vodnih prostora) upravo je prevlast imenica usmjerila analitički dio rada na bavljenje imenicama koje značenjem izražavaju vodne prostore te na njihovu daljnju podjelu i tumačenja.

Tablica 5. Podjela vodnoga leksika prema kategoriji riječi

Imenice	Glagoli	Pridjevi	Prilozi
137	55	56	3

5.1.2. Podjela vodnih imenica iz skupine Zemljopisno vodno nazivlje prema kategoriji roda

U tablici koja prikazuje podjelu vodnih imenica prema kategoriji roda vidljivo je kako je najviše imenica srednjega roda – *môre*(82), a najmanje imenica muškoga roda.

Tablica 6. Podjela vodnih imenica iz skupine *Zemljopisno vodno nazivlje* prema kategoriji roda

	muški rod (36)	ženski rod (60)	srednji rod (100)
Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora	<i>ocèān</i> (13), <i>kānāl</i> (1), <i>grèbēn</i> (2)	<i>bònaca</i> (2), <i>hrîd</i> (4), <i>lagúna</i> (4), <i>plíma</i> (6), <i>pùčina</i> (17), <i>sānta</i> (1), <i>stijéna</i> (1)	<i>prèkomōre</i> (1), <i>môre</i> (82)
Protočne vode	<i>izvor</i> (1), <i>pòtok</i> (5), <i>rukávac</i> (2), <i>slâp</i> (1), <i>zdénac</i> (10)	<i>bùjica</i> (1), <i>čèšma</i> (1), <i>rijéka</i> (16)	
Zbirališta vode	<i>glîb</i> (1)	<i>lòkva</i> (3), <i>mlàka</i> (1), <i>mòčvara</i> (3)	<i>blàto</i> (6), <i>jèzero</i> (11)

5.1.3. Podjela vodnih imenica iz skupine *Zemljopisno vodno nazivlje* prema kategoriji broja

U podjeli vodnih imenica prema kategoriji broja vidljivo je kako prevladavaju jedninski (171) u odnosu na množinske (25) oblike.

Tablica 7. Podjela vodnih imenica iz skupine *Zemljopisno vodno nazivlje* prema kategoriji broja

	jedninski (171)	množinski (25)
Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora	<i>Oceān</i> (11), <i>grèbèn</i> (1), <i>bònaca</i> (2), <i>hríd</i> (4), <i>lagúna</i> (3), <i>plíma</i> (6), <i>pùčina</i> (17), <i>sānta</i> (1), <i>prèkomōre</i> (1), <i>mōre</i> (77)	<i>grèbèn</i> (1), <i>kànā l</i> (1), <i>lagúna</i> (1), <i>mōre</i> (5), <i>oceān</i> (2), <i>stijéna</i> (1)
Protočne vode	<i>izvor</i> (1), <i>pòtok</i> (4), <i>rukávac</i> (2), <i>slâp</i> (1), <i>zdénac</i> (5) <i>bùjica</i> (1), <i>čěsma</i> (1), <i>rijéka</i> (12)	<i>Pòtok</i> (1), <i>rijéka</i> (4), <i>zdénac</i> (5)
Zbirališta vode	<i>glíb</i> (1), <i>lòkva</i> (2), <i>mlàka</i> (1), <i>mòčvara</i> (2), <i>blàto</i> (6), <i>jèzero</i> (9)	<i>jèzero</i> (2), <i>lòkva</i> (1), <i>mòčvara</i> (1)

5.2. Gramatičko izražavanje prostora

U sljedeća dva razdjela razmotrit ćemo pobliže izražavanje prostornih značenja padežnim oblicima i prijedložno-padežnim izrazima. U analizi prostornih značenja koja se izražavaju prijedložno-padežnim izrazima obuhvaćene su vodne imenice iz skupine *Zemljopisno vodno nazivlje* koja sadrži tri semantička gnijezda: *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora*, *Protočne vode* te *Zbirališta vode*. Prvi razdjel prikazat će analizu i podjelu vodnih imenica koje se nalaze u sastavu prijedložno-padežnih izraza s prostornim značenjem prema padežu u kojemu se nalaze. Drugi razdjel prikazuje analizu prijedložno-padežnih izraza prema dvadeset prostornih odnosa koji se mogu izdvojiti u hrvatskom standardnom jeziku.

5.2.1. Izražavanje prostornih značenja prijedložno-padežnim izrazima

Izražavanje prostora, potrebe za lokalizacijom i autolokalizacijom jedna je od osnovnih ljudskih potreba te se oduvijek postavljala kao zahtjev jezičnome izražavanju. Još iz antičkih vremena datiraju ideje o prostornom kao temeljnom i polazišnom značenju padeža te da se ostala značenja različitim tipovima metaforizacija izvode iz prostornih. Među prvima ih je opisao bizantski gramatičar Maksim Planud krajem 13. i početkom 14. stoljeća. Mnogi su znanstvenici dovodili u vezu ljudsko poimanje prostora i njegovo preslikavanje u jezik, potrebu za autolokalizacijom i prijenosom izvanjezične stvarnosti u strukturu jezika preko prostornoga izražavanja.

Kategorija prostora se u jezicima nije morfologizirala te je nema kao posebne gramatičke kategorije. Pa iako je nema ni na razini vrsta niti oblika riječi može se smatrati da je kategorija prostora „najvažnija jezična kategorija uopće“ (Pranjkić 2013: 60) te da se, kao u okviru lokalističke teorije padeža ili opće teorije semantičkih lokalizacija (usp. Piper 2001: 15-16), prostorna kategorija smatra temeljnom, onom iz koje se druge kategorije izvode.

Upravo zbog toga što se kategorija prostora smatra onom iz koje se izvode druge kategorije, „tragovi“ se prostora mogu naći u drugim morfološkim kategorijama (npr. kategoriji padeža ili kategoriji lica). U tim kategorijama, koje uključuju prostorne relacije mogu se pronaći prostorna značenja. Kategorijom padeža izražavaju se prostorni odnosi među predmetima, uz pretpostavku „da se objektu lokalizacije utvrđuje mjesto uz pomoć lokalizatora, a mjesto lokalizatora smatra se poznatim, uglavnom zahvaljujući govornom činu“ (to su predmet i prostor u kojemu se on nalazi, poznati govorniku i sugovorniku) (usp. Pranjkić 2013: 61). Kategorija lica, također preko sudionika govornog čina koji se nalaze u nekom prostoru, izražava prostor²².

Prostorna se značenja gramatičkim načinima izražavaju morfosintaktički npr. pojedinim padežnim oblicima i prijedložno-padežnim izrazima ili sintaktički, rečenicama, složenim rečenicama, suodnosima rečenica u tekstu. Tvorbeno se prostorna značenja izražavaju prefiksima kod glagola i imenica. Kod imenica se javljaju čitave skupine koje izražavaju prostor pomoću sufiksa (npr. sufiks *-ište*, *-onica*) kao i prefiksarno-sufiksarnom tvorbom.

²² O utjecaju prostora na gramatičku strukturu jezika, posebice na zamjenice, priloge i pridjeve npr. u dagestanskim jezicima opširnije u razdjelu 2.1. Gramatički opis prostora.

Prostor se izražava i leksički, odnosno pojedinim riječima i to najčešće priložima zatim pridjevima, glagolima i imenicama.

Prostorna se značenja mogu podijeliti na direktivna (dinamična) i nedirektivna (statična) te na opoziciju između unutrašnjega (intralokalizacija) i izvanjskoga (ekstralokalizacija). Direktivna se prostorna značenja dijele na značenje opće direktivnosti ili značenje linije kretanja (perlativnosti) i na značenja posebne direktivnosti, a to su značenje udaljavanja (ablativnost) i značenje približavanja (adlativnost) dok nedirektivno značenje pretpostavlja statičnost, tj. odsutnost kretanja (usp. Pranjković 2013: 63).

Prema opoziciji direktivnost/nedirektivnost mogu se podijeliti padeži: dativ (dativom se označuje tzv. negranična direktivnost, pa je predmet označen dativom orijentir kretanja) i akuzativ (akuzativom se označuje granična direktivnost, pa je predmet označen akuzativom cilj kretanja) su direktivni padeži, dok su lokativ i instrumental nedirektivni padeži. Genitiv je prema toj opoziciji neutralan, odnosno može imati, ovisno o prijedlozima uz koje stoji, i direktivna (adlativnost, ablativnost, perlativnost) i nedirektivna značenja.

Prostorna značenja obično imaju tri primarna elementa: objekt lokalizacije (OL), tj. predmet koji treba smjestiti u prostor, lokalizator (L), tj. predmet uz pomoć kojega se objektu lokalizacije nalazi mjesto, sredstvo lokalizacije, te konkretizator (K) ili orijentir, tj. element kojim se konkretizira mjesto OL u odnosu na L. Konkretizator (K) daje obavijest o tome u kakvom je odnosu OL u odnosu na L, je li unutar ili izvan L, je li mu s prednje ili stražnje strane, je li blizu njega ili nije itd. Prostorna se značenja najčešće izražavaju prijedložno-padežnim izrazima upravo zato jer oni sadrže spomenuta tri elementa (OL,L,K). Također je iz ovoga vidljivo zašto se prostorna značenja rijetko izražavaju izravno padežnim oblicima.²³ Kod takvih se, besprijedložnih padežnih izražavanja prostora, pretpostavljaju određeni uvjeti. Kod dativa se pretpostavlja kakav glagolski oblik s prefiksom *pri-*, a kod akuzativa se pretpostavlja glagol kretanja s prefiksom *pre-* ili *pro-* te im je zajedničko to da se prostor konceptualizira kao objekt (u konstrukcijama s akuzativom kao izravni, a u konstrukcijama s dativom kao neizravni objekt). Prostor tada u odnosu na glagole (s prefiksima *pre-* i *pro-* koji postaju prijelazni, iako su glagoli kretanja) više nije okolnost glagolske radnje, nego je predmet (bliži ili dalji objekt) uključen u radnju. Kod besprijedložnog instrumentala kojim se izražava (perlativno) prostorno značenje pretpostavlja se također glagol kretanja te se prostor (kao i kod besprijedložnih dativa i akuzativa) opredmećuje, u predmetnoj je službi glagolske

²³ Opširnije o tome u: Pranjković, 2013 str. 50-59

radnje. Instrumentalom se izražava „mjesto zahvaćeno kretanjem“, „put koji nema oznake usmjerenosti, a koji omogućuje kretanje u nekom prostoru ili kroz neki prostor“ (usp. Pranjković 2013: 66).

Prefiksi koji se javljaju kao konkretizatori su porijeklom prijedlozi, pa imaju funkciju sličnu prijedlozima s tom razlikom da oni (prostorno) modificiraju značenje glagola, dok prijedlozi konkretiziraju odnos između dvaju predmeta. Stoga se mnogi prefiksi mogu smatrati prostornim prefiksima kao npr. *iz-*, *nad-*, *pod-*, *pre-*, *pred-*, *pri-*, *pro-*. Prefiks *iz-* dodaje se glagolu koji znači ekstralokalnost (npr. izići, istjerati), prefiks *nad-* supralokalnosti, prefiks *pod-* značenje sublokalnosti, prefiks *pre-* značenje translokalnosti, prefiks *pred-* značenje prelokalnosti, prefiks *pri-* značenje adlokalnosti ili adlativnosti, prefiks *pro-* značenje etapne translokativnosti.

Prostorna se značenja izražavaju i prostornim priložima koji imaju značenja mjesta ili pravca. Prostorni prilozi uglavnom označuju orijentacijski aspekt prostorne lokalizacije te je česta opreka intralokalizacija (orijentacija s obzirom na unutrašnjost lokalizatora) /ekstralokalizacija (orijentacija s obzirom na prostor izvan lokalizatora). Česta je i opreka lice/naličnost kao i blizina/udaljenost te lateralna (opća i posebna) prostorna orijentacija, dok su rjeđi prilozi koji označuju orijentire određene s više strana ili svim stranama lokalizatora.

Kod prijedložno-padežnih izraza kojima se izražava prostorno značenje osobito je naglašena opozicija stativnost/direktivnost. Stativnost može biti intralokalizacijska i ekstralokalizacijska te može biti u relaciji s prednjom ili stražnjom stranom lokalizatora. Direktivnost može biti adlativnog, ablativnog ili perlativnog značenja.

Kad u lokalizaciji sudjeluje više strana lokalizatora tada izražavanje prijedložno-padežnih izraza ima kvantifikacijsku narav te u izražavanju prostornoga značenja sudjeluju interesivi *među* i *između* koji mogu pretpostavljati i više lokalizatora. Izrazi s prijedlogom *među* mogu imati adlativno ili lokativno, a s prijedlogom *između* lokativno, perlativno ili adlativno značenje.

5.2.2. Prostorni prijedlozi

Pri izražavanju različitih prostornih odnosa riječi ulaze u sintagmatske odnose koje se izražavaju padežnim oblicima. Padežni izrazi se pritom obogaćuju i intenzificiraju prijedlozima. Prijedlozi dolaze ispred padežnoga izraza te imaju funkciju označavanja podređenosti jedne punoznačne riječi drugoj u sintagmama ili rečenicama. Na taj način imaju funkciju izražavanja odnosa predmeta i radnji, stanja koja se imenuju tim riječima. Prijedlog koji stoji uz padežni izraz, čineći sintaktičku vezu prijedloga i padežnog oblika imenice, intenzificira osnovno značenje padežnoga nastavka te čini zajedno s padežnim izrazom gramatičku cjelinu – par koji nazivamo prijedložno-padežnim izrazom.

Prijedlozi su samostalne riječi, „ali je pri njihovu opisu jednako važna i sintaktička razina, odnosno njihova funkcija povezivanja drugih riječi, a tu funkciju osim jedne riječi može imati i više njih, tj.to može biti izraz koji se sastoji od dviju ili više riječi“ (usp. Matas Ivanković 2009²⁴). Prijedlozi se po nastanku mogu podijeliti na 1. primarne (neproizvedene) – *iz, na do...* i 2. sekundarne (proizvedene) „koji su nastali od jedne punoznačne riječi ili kombinacijom dviju riječi“ (usp. Matas Ivanković 2016: 544).

Sekundarni se prijedlozi mogu dalje podijeliti na: 1.jednostavni prijedlozi – nastali su od jedne punoznačne riječi koja je izgubila svoje kategorijalno značenje tipično za određenu vrstu riječi. To može biti imenica, prilog te glagolski prilog. (usp. Matas Ivanković *ibid.*); 2. složeni prijedlozi – sastoje se od dviju riječi koje su srasle u prijedlog. To mogu biti dva prijedloga, prijedlog i prilog te prijedlog i imenica.; 3. prijedložni izrazi – sastoje se od dviju ili više riječi koje još nisu srasle. To mogu biti prilog i prijedlog, prijedlog i imenica,prijedlog i imenica i prijedlog te glagolski prilog i prijedlog. Kod prijedložnih je izraza bitna njihova sintaktička uloga po kojoj se ponašaju kao prijedlozi te povezuju druge riječi.

Složeni prijedložni spojevi ili višerječne jedinice postoje kao sintaktičke jedinice (za razliku od jednorječnica koje kao morfološke jedinice ulaze u morfologiju) kojima je funkcija povezivati druge riječi te stoga Silić i Pranjković (2007) prijedloge obrađuju u sintaksi, a ne u morfologiji.

Važno je uočiti razliku između prijedložnih izraza i prijedložno-padežnih izraza, „prijedložni izraz je prijedlog koji se sastoji od više riječi“, a „prijedložno-padežni izraz

²⁴Više na: <<http://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1824&naslov=izrazavanje-prostornih-znacenja-prijedlozno-padeznim-izrazima>> (zadnji pristup 21. kolovoza 2016)

odnosi se na sintaktičku vezu prijedloga i padežnog oblika imenice“ (usp. Matas Ivanković 2016: 544).

Prijedlogu se može odrediti leksičko značenje tek kada se poveže s općim značenjem padeža padežnoga oblika uz koji stoji, potom je potrebno znati individualno značenje prijedloga te na kraju značenje upravne i zavisne riječi koje taj prijedlog povezuje.

Prijedlozi se mogu vezati uz jedan, dva ili tri padeža. Značenje pritom može: a) ostati isto, npr. *nadomak* i *nadohvat* idu uz genitiv i dativ; *mimo* ide uz akuzativ i genitiv; b) djelomično se promijeniti, npr. prijedlog *nad* ide uz akuzativ ili instrumental, ali „uz akuzativ je određeno mjesto kamo što dospijeva, a uz instrumental mjesto gdje se što nalazi“; c) biti promijenjeno, npr. prijedlog *s(a)* uz genitiv označuje da kretanje započinje na gornjoj ili vanjskoj strani čega, a uz instrumental označuje da se što obavlja u čijem društvu (usp. Matas Ivanković 2009).

Prijedlozi se s obzirom na leksičkosemantička svojstva mogu podijeliti na dimenzionalne (obilježava ih svojstvo mjerljivosti) i nedimenzionalne (nemaju svojstvo mjerljivosti). Prema prirodi mjerljivosti (dimenzionalnosti) mogu biti podijeljeni na prostorne (lokalne) i vremenske (temporalne) prijedloge. Nedimenzionalni prijedlozi imaju značenja apstraktnija, koja se tiču složenijih logičkih odnosa, npr. modalnost, instrumentalnost, kumulativnost, ekskluzivnost, transgresivnost i dr. „Prvotna, osnovna i najčestotnija značenja prijedloga jesu prostorna.“ (usp. Pranjković 2001: 7). Iz prvih, prostornih značenja razvila su se vremenska i nedimenzionalna (pojmovna) značenja, pa većina prijedloga u hrvatskome jeziku ima prostorno značenje.

Prostorna značenja prijedloga pretpostavljaju osnovne suodnose predmeta/objekta lokalizacije (OL) i predmeta u relaciji s kojim se prvome određuje mjesto, odnosno lokalizatora (L): 1. mjesto, položaj predmeta (OL) u odnosu na (L); 2. kretanje OL u odnosu na L kao polazište; 3. Kretanje OL s obzirom na L kao cilj; 4. Kretanje OL lokalizatorom (po L); 5. OL i L mogu biti u prostornoj supoziciji, odnosno u lokalnoj koegzistenciji.

Koje će značenje pojedini prijedlog imati u prijedložnim izrazima „ovisi o njegovu dominantnom semu i o tome s kojim se padežom (padežima) slaže“ (usp. Pranjković 2001: 8).

Prostorni prijedlozi s genitivom označavaju odstojanje ili razmak između OL i L ili upozoravaju na polazište odnosno dolazište. Prostorni prijedlozi s dativom preciziraju ili

konkretiziraju relaciju OL u smjeru L i to tako da postizanje cilja nije izvjesno. Prostorni prijedlozi s akuzativom preciziraju mjesto OL s obzirom na L kao cilj kretanja (ili neke druge aktivnosti) te smjer kretanja po L. Lokativni prostorni prijedlozi najčešće označuju da se OL nalazi u granicama onoga što znači predmet u lokativu (L). Prostorni prijedlozi s instrumentalom preciziraju mjesto OL u odnosu na L te pretpostavljaju statičnost.

S obzirom na dominantni sem u suodnosu OL i L te druge semantičke parametre (npr. kontaktnost/distaktnost, lice/naličje, dinamičnost/statičnost, direktivnost/nedirektivnost i dr.) u hrvatskom se jeziku izdvaja dvadeset konkretnijih odnosa koji se označavaju i/ili konkretiziraju prijedlozima (Pranjeković 2001: 9):

1. prelokativnost:
OL se nalazi ili se kreće s prednje strane L). Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu, akuzativu i instrumentalu.
2. postlokativnost:
OL se nalazi ili se kreće sa stražnje, nalične strane L. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u akuzativu, instrumentalu i genitivu.
3. supralokativnost:
OL se nalazi ili se kreće po vršnom dijelu, po površini L ili iznad njega. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u akuzativu, lokativu, genitivu i instrumentalu.
4. sublokativnost:
OL u relaciji je s nižim ili donjim dijelom L. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u akuzativu, lokativu i instrumentalu.
5. intralokativnost:
OL nalazi se ili se kreće u granicama L ili se kreće prema njegovoj unutrašnjosti. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u akuzativu, lokativu ili genitivu.
6. ekstralokativnost:
OL nalazi se ili kreće izvan granica L. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu.
7. adlokativnost:
OL je u neposrednoj blizini L. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu, dativu ili akuzativu.
8. ultralokativnost:

OL nalazi se ili kreće na znatnijoj udaljenosti od L. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu.

9. lateralna lokativnost :

OL nalazi se ili se kreće sa strane (lijevo ili desno od) L. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u lokativ i genitiv.

10. ekstremalna lokativnost:

OL se nalazi na čelnom ili začelnom dijelu (na početku ili na kraju) L gledanog po horizontali. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu.

11. prolokativnost:

OL se nalazi ili se kreće po dužini odnosno po širini L. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu.

12. cirkumlokativnost:

OL se nalazi ili se kreće oko, sa svih strana L. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu.

13. centrumlokativnost:

OL nalazi se ili se kreće u središnjem dijelu L. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu.

14. translokativnost:

OL se nalazi ili se kreće poprijeko u odnosu na L (presijeca lokalizator). Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu i akuzativu.

15. ekvilokativnost:

OL određuje se u odnosu na neku točku L, prije svega po visini. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu i instrumentalu.

16. interlokativnost:

OL je okružen lokalizatorima. Ako ih ima dva, riječ je o linearnom interesivu te se u tom slučaju predmet B nalazi između predmeta A i C. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu. Ako je lokalizatora više od dva, riječ je o skupnom interesivu. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u akuzativu i instrumentalu.

17. alterlokativnost:

OL mijenja poziciju s lokalizatorom. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu.

18. frontalna lokativnost:

OL se nalazi ili kreće se na manjem ili većem odstojanju od L i to tako da su im prednje strane sučeljene. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu, dativu ili lokativu.

19. direktivna lokativnost:

OL se kreće u smjeru L. S obzirom na to je li granica kretanja fiksirana razlikuju se: a) opća direktivnost, a padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu, dativu ili lokativu. b) direktivno-granična lokativnost koju izražavaju padeži genitiv ili akuzativ.

20. ablokativnost:

OL se kreće tako da se udaljuje od L, a kretati se može s različitim pozicijama u odnosu na L. Padežni izrazi koji sudjeluju u ovakvom odnosu mogu biti u genitivu.

5.2.3. Prostorni padeži i njihovi prijedlozi

Različiti prostorni odnosi izražavaju se vezom prijedloga i padežnoga izraza. Svaki padežni oblik svojim značenjem utječe na značenje čitavog prijedložno-padežnog izraza. Od sedam padeža u hrvatskome jeziku pet ih sudjeluje u izražavanju prostora. Padeži koji sudjeluju u izražavanju prostora su: genitiv, dativ, akuzativ, lokativ i instrumental.

Dat ćemo podjelu prijedloga kakvu daje Raguž (1997: 117) s prijedlozima koji se pojavljuju samo s jednim padežom:

Genitiv: *bez, blizu, čelo, diljem, do, duž, ispod, ispred, iz, iza, između, iznad, izvan, kod, kraj, mjesto, nadno, nadomak, nakon, nakraj, namjesto, naokolo, naspram, nasred, navrh, niže, od, oko, okolo, onkraj, osim, pokraj, pomoću, ponad, poput, poradi, pored, poslije, posred, posredstvom, potkraj, poviše, povodom, povrh, preko, prigodom, prije, prilikom, protiv, put, putem, radi, silom, spram, sred, širom, tokom, uoči, uslijed, uvrh, uzduž, van, više, vrh, zaradi, zbog.*

Dativ: *k(a), nasuprot, unatoč, usprkos, nadomak.*

Akuzativ: *kroz(a), niz(a), uz(a).*

Lokativ: *pri.*

Prijedlozi koji dolaze s više padeža:

- **u**: genitiv, akuzativ, lokativ
- **na**: akuzativ, lokativ
- **o**: akuzativ, lokativ
- **po**: akuzativ, lokativ
- **s(a)**: genitiv, instrumental
- **za**: genitiv, akuzativ, instrumental
- **pred(a)**: akuzativ, instrumental
- **nad(a)**: akuzativ, instrumental
- **pod(a)**: akuzativ, instrumental
- **među**: akuzativ, instrumental
- **prema**: dativ, lokativ
- **mimo**: genitiv, dativ

5.3. Vodne imenice u prijedložno-padežnome izrazu

Od sedam padeža hrvatskog jezika pet ih se pojavljuje u izražavanju prostora. To su kosi ili nesamostalni padeži: genitiv, dativ, akuzativ, lokativ, instrumental. Svaki padežni oblik svojim značenjem može utjecati na značenje cijeloga prijedložno-padežnog izraza.

Padežna značenja izražavaju različite prostorne odnose, a u obliku prijedložno-padežnih izraza veza padežnog morfema i prijedloga konkretizira ta prostorna značenja. U pregledu primjera koji slijedi napravljen je kraći pregled prijedložno-padežnih izraza s prostornim značenjem u kojemu su kriterij podjele bili padeži jer promjena padežnog morfema utječe i na promjenu značenja cijeloga prijedložno-padežnog izraza. U drugom razdijelu dat ćemo podjelu prijedložno-padežnih izraza prema prostornim odnosima koji se označavaju i/ili konkretiziraju prijedlozima.

U tablici koja slijedi vidljivo je kako se najveći broj vodnih imenica, iz skupine *Zemljopisno vodno nazivlje*, koje u prijedložno-padežnom izrazu s prostornim značenjem imaju funkciju lokalizatora, nalazi u genitivu (30), dok ih je najmanji broj u dativu (3). Najbrojnije vodne imenice, u genitivu, iz semantičkoga su gnijezda *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora*.

Tablica 8. Vodne imenice koje se nalaze u prijedložno-padežnom izrazu s prostornim značenjem

	genitiv (27)	dativ (4)	akuzativ (20)	Lokativ (22)	Instrumental (4)
Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora	<i>greben (1), laguna (1), more (9), ocean (1), plima (1), pučina (4)</i> (17)	<i>hrid (1), more (1), ocean (2)</i> (4)	<i>hrid (1), laguna (1), more (7), ocean (2)</i> (11)	<i>hrid (1), laguna (1), more (2), plima (1), pučina (4)</i> (9)	<i>greben (1), laguna (1), more (1)</i> (3)
Protočne vode	<i>česma (1), potok (1), rijeka (2), zdenac (1)</i> (5)		<i>rijeka (3), slap (1), zdenac (2), potok (1)</i> (7)	<i>izvor (1), potok (1), rijeka (1), rukavac (1), zdenac (2)</i> (6)	<i>rijeka (1)</i> (1)
Zbirališta vode	<i>jezero (4), lokva (1)</i> (5)		<i>jezero (1), močvara (1)</i> (2)	<i>blato (3), lokva (2), mlaka (1), močvara (1)</i> (7)	

5.3.1. Genitiv

Genitiv je padež ticanja te od svih kosih padeža ima najšire i najopćenitije značenje. Značenje koje izražava je odnos između dva predmeta, taj odnos može biti prostorni, vremenski, a može biti i logički složeniji (npr. udaljavanje predmeta od predmeta, pripadnost predmeta drugom predmetu i dr.). Genitiv je padež koji najčešće susrećemo u izražavanju prostora i različitih prostornih odnosa. Razlog tomu je što genitiv ima najširu mogućnost upotrebe u prostornom značenju i jedini je koji označuje tzv. ablativnost – značenje kretanja predmeta koji se udaljuje od drugog predmeta (odvajanje, potjecanje, podrijetlo i sl.). Uz genitiv stoji najveći broj prijedloga, više nego uz sve ostale padeže zajedno. To je stoga što genitiv od svih padeža ima najšire i najopćenitije značenje, a prijedlozi služe da bi konkretizirali to značenje te su uz genitiv u najvećoj uporabi. Prijedlozi koji upravljaju genitivom su: *blizu, do, ispod, ispred, iz, iza, između, kraj, nakraj, nedaleko od, od, oko, pokraj, pored, preko, s, u blizini – itd.*

Tri su osnovna prostorna značenja koja se iskazuju genitivnim prijedložno-padežnim izrazima: njima se određuje odakle počinje glagolska radnja, gdje se odvija glagolska radnja, odnosno gdje se što nalazi ili mjesto do kojega doseže glagolski proces.

Određivanje prostora iskazano genitivom može biti i neposredno i posredno, a mjesto može biti interpretirano i kao cilj i kao točka u prostoru prema kojoj je usmjerena radnja, neovisno o tome hoće li je dosegnuti ili ne (usp. Matas Ivanković 2009, Piper 2001: 69).

U nastavku analize prikazat ćemo prijedložno-padežne izraze koji u svome sastavu imaju padežni oblik kakve vodne imenice iz semantičke skupine *Zemljopisno vodno nazivlje* te pripadajući prijedlog koji je s tim padežnim oblikom u sintaktičkoj vezi. Prijedlozi koji su vezani uz padežni oblik vodne imenice mogu biti ili jednorječnica ili višerječna jedinica, odnosno prijedložni izraz.

5.3.1.1. Prijedlozi s genitivom

Prijedlog *s(a)*:

Genitivu uz prijedlog *s(a)* osnovno je značenje ablativno, odnosno pretpostavlja da kretanje OL započinje s gornje, površinske ili vanjske strane nekog predmeta.

U sljedećim primjerima prijedložno-padežnih izraza kojima se izražava prostor nalazimo vezu prijedložnoga izraza *s dna* s vodnom imenicom *lagune*, odnosno *jezera* koja izražava početak glagolske radnje (sublokativnost) u kojoj je OL u relaciji s donjim dijelom L:

KA (10) *laguna*: *tek je to biće / stajalo tako samo / i pilo susnježicu i inje/ iz te plitke školjke/ kao s dna neke isušene lagune*

DD (19) *jezera*: *čija je duša šapat alge s dna tamna jezera?*

U primjeru koji slijedi radi se o prijedložno-padežnom izrazu koji veže prijedložni izraz *s obale* i padežni oblik vodne imenice *jezero* u genitivu, a izražavaju početak glagolske radnje u kojemu je OL u neposrednoj blizini L:

EK (73) *jezero*: *jer Tantal već godinama potajno / i jede i pije / s obale jezera koje je ostalo*

Primjeri prijedložno-padežnih izraza koji slijede vežu prijedlog *s* i padežni oblik vodne imenice u genitivu te označuju kretanje OL koje počinje s površinske strane L:

A (12) **more**: *Magle sa sjevernih mora/putovale su još dugo i daleko*

DD (32) **more**: *vjetar danas dolazi s mora*

SU (67) **pučina**: *ljude kako se bolesni (...)/vraćaju s pučine*

EK (29) **pučina**: *rekla plameni će vjetar jednom s pučine /zapaliti stara jedra u svim lukama*

EK (74) **greben** : *Tebi (...) bit će vrijeme uskrsnuti / onda kada svima nama bude vrijeme uminuti /poletjeti s koraljnih grebena*

Prijedlozi od i do

Prijedlog *od* najbliži je temeljnom značenju genitiva, njegovo je osnovno značenje ablativno, tj. značenje kretanja predmeta koji se udaljuje od drugog predmeta, značenje odvajanja, potjecanja, podrijetla i sl. U prostornom smislu to značenje pretpostavlja mjesto od kojega počinje kakva radnja, a može biti riječ i o udaljenosti predmeta od predmeta.

U sljedećem primjeru radi se o prijedložno-padežnom izrazu koji u svom sastavu ima prijedložni izraz koji pripada značenjski modificiranim prijedložno-padežnim izrazima. To su spojevi s riječimam koje modificiraju značenje prijedložno-padežnog izraza. Modifikatori dolaze ispred prijedložno-padežnog izraza i mogu se izostaviti. Modifikatori su prilozi i čestice te ih se u mnogim suvremenim sintakičkim teorijama upotrebljava u značenju atributa (Matas Ivanković 2016: 557). U *Gramatici hrvatskoga jezika* definirani su kao „modalne čestice na razini rečenice, kojima je uvijek svojstvena samostalna poraba.(...) neki od njih mogu se upotrijebiti i nesamostalno, ali tada nije više riječ o česticama, nego o priložnim riječima koje su dio rečeničnoga ustrojstva.“ (Silić i Pranjković 2005: 257-258). U našem primjeru radi se o prilogu **predaleko** koji se može svrstati u usporedne (gradacijske) čestice, odnosno modifikatore koji specificira udaljenost u prostornom smislu. Uz prijedlog *od* modifikator **predaleko** ima značenje kojim izražava gradacijsku mjeru udaljenosti OL od L:

LS (155) **more**: *Gledano iz pristojne udaljenosti/ sve to možda i nalikuje/ na svjetla s nekoga ukletoga kruzera/ koji se nasukao tu, preblizu kopnu/ predaleko od otvorenoga mora.*

Prijedlog *do* odgovara na pitanja gdje, kamo i dokle, a znači približavanje cilju, nekoj točki i dodir s nečim (suprotno od značenja koje ide uz *od*). Temeljno značenje genitiva s prijedlogom *do* je adlokativnost (primjesnost, blizina, približavanje dvaju predmeta) te je takvom prostornom odnosu svojstveno kretanje jednog predmeta prema drugom kao granici kretanja (granična direktivnost). Granica kretanja može biti fiksirana i prijedložno-padežnim izrazom, pa prijedlog *do* često dolazi u sastavu takvih izraza (npr. *do na vrh brda, do iza kuće* itd.):

A (40) *rijeka*: *Nikada neću sići do rijeke;*

A (11) *pučina* : *da ti san/ iznova ne nađe put do pučine*

A (56) *more*: *vozio sam se u djetinjstvu/ nasipom pokraj rijeke/ koja nikada neće stići do mora*

U sljedećem primjeru prijedložno-padežni izraz u svom sastavu ima padežni oblik imenice *more* u genitivu i prijedložni izraz *do na dno* koji se sastoji od dva kontaktna prijedloga *do* i *na*. Riječ je o kontaktnim prijedlozima koji se mogu naći jedan do drugoga, pri čemu drugi prijedlog s imenicom koja slijedi čini cjelinu kojoj mjesto otvara prvi prijedlog. Radi se o okazionalnim spojevima pri čemu prijedlozi koji dolaze u dodir nisu ničim uvjetovani, ali najčešće se kao prvi pojavljuje *do, na, od, s, u za*. Prijedložni izraz uz padežni oblik imenice u genitivu u sintaktičkoj vezi koja čini prijedložno-padežni izraz iskazuje fiksiranu granicu kretanja i odgovara na pitanje *dokle?*.

LS (101) *more*: *Ni kroz lapis/ potonuti do na dno/ svojega potonuloga mora*

Prijedlozi kraj, pokraj, nadomak

Prijedlozi *kraj, pokraj i nadomak* uz genitiv označuju odnos među predmetima kojemu je svojstvena blizina s tim da je jednima više svojstveno mirovanje predmeta koji se nalaze u prostornome odnosu, a drugima kretanje (Silić, Pranjaković 2005: 212).

U primjerima prijedložno-padežnih izraza koji slijede genitiv s prijedlozima *kraj i pokraj* označuje primjesnost (adlokalnost). Ti se prijedlozi odnose na imenicu koja označuje predmet u čijoj se blizini nalazi ili kreće drugi predmet:

KA (23) *česma*: *Ti znaš/ da se 24 puta u sekundi/smrt zaustavi kraj česme uz cestu*

S (96) *more*: *One su život u kojemu bih volio / imati svoju kamenu kuću kraj mora*

A (56) rijeka: *vozio sam se u djetinjstvu/ nasipom pokraj rijeke*

Prijedlog *nadomak* u primjeru prijedložno-padežnog izraza koji u sastavu ima padežni oblik vodne imenice *more* u genitivu nekada se slagao s dativom kao i prijedlozi *nasuprot*, *usprkos*, *unatoč*, *nadohvat*, međutim danas se sve češće slažu s genitivnom jer dativ nastoji biti padež bez prijedloga, „antiprepozicional“ (usp. Silić, Pranjković 2005: 204). Primjer genitiva imenice *more* s prijedlogom *nadomak* označuje odnos između jednog predmeta i drugog predmeta (mjesta) koji se nalazi u blizini tako da se do njega brzo može stići.

DD (35) *more*: *svaki put kada mi nadomak mora izgovoriš ime*

Prijedlog ispred

Sljedeći primjer prijedložno-padežnog izraza koji u sastavu ima prijedlog *ispred* i padežni oblik imenice *lokva* u genitivu označuje predmet kojemu se s prednje strane nalaze drugi predmeti:

SU (36) *lokva*: *tisuću patrolnih automobila zaustavljenih/ ispred lokve*

Prijedlog na

Iako prijedlog *na* nije prijedlog koji bi inače stajao uz padežnu riječ u genitivu, nego uz akuzativ i lokativ, on se u ovim primjerima prijedložno-padežnih izraza nalazi u prijedložnom izrazu koji stoji uz genitiv te ima relacijsku funkciju prepozicionalne naravi. U primjerima koji slijede prijedložni izrazi koji u svome sastavu imaju dvije riječi (*na dnu*, *na dno*, *na površinu*) predstavljaju prijedložne izraze koji se sastoje od dvije ili više riječi koje još nisu srasle dok su npr. prijedlozi koji stoje uz genitiv *nadno*, *navrh* primjeri sraslih riječi koje idu u skupinu složenih prijedloga, a koji u svome sastavu također imaju prijedlog *na* kojemu nije svojstveno da stoji uz genitiv.

U primjerima koji slijede prijedložni izrazi izražavaju značenje gdje se što nalazi mjesto do kojeg doseže glagolski proces:

DD (69) *oceana* : *jedna uzaludna plenarna digresija / i natrulo uže svoga subotnjega, bezbolnoga linča / što leži na dnu oceana gdje ga ljube*

KA (43) **jezera**: *i zazivljem oca / neka me probudi/ na dnu nekog blatnoga jezera*

EK (52) **more**: *meni koji sam se nagledao ribara / kako u svičaricama / iz luke isplovljavaju u lahornu i lovornu noć/ na površinu mora*

KA (68) **potoka**: *jedno bezimeno dijete(...)/ vadilo po jedan zeleni dijamant / i skrivalo ga potom / na dno smrznutoga potoka*

Prijedlog uokolo

Prijedlog uokolo složeni je ili srasli prijedlog koji sadrži prijedloge u i okolo te označuje kružno kretanje u blizini predmeta označena genitivom (**zdenca**):

A (59) **zdenac**: *Žene zavjetovale /na 10000 godina šutnje / (...)plešući sarabandu uokolo/otrovanoga zdenca*

Prijedlog ponad

Genitiv s prijedlogom **ponad** označuje predmet kojemu se s gornje strane, i to u većini slučajeva bez neposredna kontakta s njim, nalazi ili kreće drugi predmet:

EK (22) **pučina**: *laju, laju na mjesec/ponad te prašne pučine;*

Prijedlog između

Genitiv s prijedlogom **između**, koji se naziva linearnim interesivom, označuje odnos u kojemu je predmet okružen s jedne i s druge strane drugim predmetima označenima imenskim riječima u genitivu:

KA (71) **plima**: *kako bi u tišini/ između lepeta i plime/ ruka se mogla podići iz praha*

Prijedlog preko

Genitiv s prijedlogom preko označuje prekomjesnost (translokalnost) tj. označuje da se predmet nalazi ili kreće poprijeko u odnosu prema drugome predmetu:

EK (62) *more*: Pij tu sangriju viteže/ koji si **preko mora**/ danima jahao na gubavoj plimi/ ko ukletoj, pustinjskoj cesti

DD (23) *jezero*: ove sanjke i ja /kroz noć **preko zaleđenog jezera**

5.3.2. Dativ

Dativom se označava pojam prema kojemu se radnja usmjerava, upravlja, okreće, pri čemu nije bitno hoće li se do njega doći i na njemu radnja okončati. Osnovno značenje dativa je negranična direktivnost, što znači odnos približavanja između dvaju pojmova u kojemu jedan drugome služi kao orijentir. Dativom upravljaju prijedlozi kojima se označuje usmjerenost cilju: *k(a)*, *bliže*, *nasuprot*, *nadomak*, *prema*. Dativ se samim padežnim oblikom ne razlikuje od lokativa, osim u malom broju imenica u naglasku te u značenju lokativnih i dativnih prijedložno-padežnih sintagmi. Prijedlog *prema* slaže se i s dativom i lokativom, ali lokativne i dativne sintagme se pritom razlikuju u značenju. Prijedlog *k(a)* označava i smjer i kretanje do cilja, ali se sve rjeđe upotrebljava u značenju cilja te se zamjenjuje besprijedložnim dativom. Prijedlog *prema* može se zamijeniti sa srodnim prijedlozima *spram* i *naspram*, koji idu s genitivom.

5.3.2.1. Prijedlozi s dativom

Prijedlozi *k(a)* i *prema*

Dativ s prijedlogom *k(a)* iskazuje uglavnom osnovno značenje dativa – negraničnu direktivnost, okrenutost prema čemu. U značenju okrenutosti, usmjerenosti, kretanja prema čemu prijedlog *k* zamjenjiv je prijedlogom *prema*. Prijedlog *prema* ima značenje okrenutosti ili kretanja prema čemu, ali se ne može upotrijebiti kada se očekuje realizacija kakva kretanja.

Pri razlikovanju upotrebe prijedloga *prema* s dativom ili lokativom nije pouzdan kriterij koji kaže da se, ako je riječ o negraničnoj direktivnosti, radi se o dativu, a ako je riječ o mirovanju onda se govori o lokativu jer prijedlog *k(a)* ne mora uvijek pretpostavljati kretanje.

U primjerima koji slijede prijedlog *k* uz dativ znači kretanje OL prema L:

G (15) **hrid**: *marine stradavaju na vodi/(slova šušte)/kao k hridi upućeni koraci*

EK (39) **ocean**: *dok pospane galaksije / kao trome i mutne ravničarske rijeke / plove k beskrajnome, tamnome oceanu*

U primjeru upotrebe prijedloga *prema* s dativom iskazuje se usmjerenost, kretanje OL prema L ili kao što je vidljivo u primjeru prijedloga *prema* koji stoji uz imenicu u dativu *ocean* iskazuje se mirovanje, položaj okrenutosti OL prema L. Dativ i lokativ u suvremenom hrvatskom jeziku više se praktično ne razlikuju te nalazimo zaključno u *Gramatici hrvatskoga jezika* da se prijedlog *prema* uvijek slaže s dativom te stoga nije uključen u prijedloge koje stoje uz lokativ:

SU (68) **more**: *pješčani sat s koga uspavan vjetar/ otpuhuje lator natrag prema moru*

A (54) **ocean**: *kao da vidim/ tog dječaka/ licem okrenutoga prema oceanu*

Vrlo je mali broj primjera izricanja prostornoga značenja prijedložno-padežnim dativnim izrazima. To je stoga što je upotreba prijedloga s dativom zališna, posebice prijedloga *k(a)*, pa postaje sve rjeđa. Besprijedložni dativ, za razliku od genitiva, osnovnim padežnim značenjem može izraziti značenje smjera, odnosno (neizvjesnoga) cilja.

5.3.3. Akuzativ

Akuzativom se označuje granična direktivnost, odnos među predmetima u kojemu jedan predmet (neki njegov dio ili prostor u njegovoj blizini) služi drugome kao cilj kretanja odnosno radnje. Akuzativom upravljaju prijedlozi *među, na, nad, o, pod, pred, u, za* kojima se označava mjesto završetka glagolske radnje, odnosno cilj kretanja, dok se prijedlozima *kroz, niz, uz* obilježava smjer kretanja po mjestu izraženom imenskom riječju u akuzativu.

Akuzativ se slaže s trinaest prijedloga od kojih tri dolaze samo s akuzativom (*kroz, niz, uz*), jedan s akuzativom i genitivom (*mimo*), tri s akuzativom i lokativom (*na, o, po*), pet s akuzativom i instrumentalom (*među, na, po pred, za*) te jedan koji se slaže s akuzativom,

lokativom i genitivom (*u*). Razlika u upotrebi prijedloga koje akuzativ dijeli s lokativom i instrumentalom je u tome što s akuzativom izražavaju kretanje i dosizanje cilja, a s lokativom i instrumentalom statičnost ili zadržavanje u postojećim okvirima. Instrumentalom se označava pojam pomoću kojega se određuje mjesto radnje, lokativom je označeno mjesto odvijanja radnje, dok se akuzativom se označava mjesto završne faze glagolske radnje. Instrumentalom se prostor označava samo posredno, a akuzativom i posredno i neposredno.

5.3.3.1. Prijedlozi s akuzativom

Prijedlozi *niz* i *uz*

Akuzativ s prijedlogom *niz* označuje usmjerenost kretanja ili kakve druge aktivnosti od gornje strane kakva predmeta prema donjoj. U primjeru akuzativa s prijedlogom *niz* izražava se mjesto OL u odnosu na L, što nije uobičajeno značenje koje iskazuje akuzativ:

SU (65) **hrid**: *ako su se ikada galebovi **niz hrid**/ jutrom ustajali od tebe/ tada znaš*

U sljedećem primjeru iskazuje se usmjerenost kretanja OL od gornje strane L prema njegovoj donjoj strani:

A(15) **rijeka**: *čelično uže držalo je splav/ da ne otplovi **niz rijeku***

Akuzativ s prijedlogom *uz* ima značenje suprotno od akuzativa s prijedlogom *niz*, tj. označuje kretanje ili kakvu drugu aktivnost koja započinje od donje strane predmeta prema gornjoj. Međutim, u primjerima koji slijede akuzativ s prijedlogom *uz* vezan je uz glagole mirovanja, odnosno ima funkciju atributa zahvaljujući svojoj semantici određivanja mjesta (usp. Matas Ivanković 2009) :

EK (20) **rijeka**: *Operite mi krv /vi mlade pralje **uz rijeku***

EK (70) **rijeka**: *kada mutna rijeka poteče posjeklinom na ruci; šaptalo je dijete **uz rijeku***

LS (190) **slap**: *gledao sam tamo / budan sanjao /svjetleće imele **uz nestvarne slapove***

Prijedlog *o*

S prijedlogom *o* dolazi akuzativ imenice koja označuje predmet na kojem se završava kakvo kretanje ili druga aktivnost, označuje također uzrok ili cilj onoga što se označuje

glagolom. U primjeru koji slijedi s prijedlogom *o* dolazi akuzativ imenice koja označuje predmet na kojem dolazi do dodira dvaju predmeta:

DD (14,31) ocean: što su svoje faluse trljali o zeleni, sumporni/ ocean domovine

Prijedlog u

Akuzativ s prijedlogom *u* označuje graničnu direktivnost usmjerenu na unutrašnjost kakva predmeta ili cilj kretanja koji se nalazi u unutrašnjosti čega:

DD (72) laguna: prašina na ljetnim cestama s mrtvim/ ptičjim očima, put od žutih opeka koji nas je odnio/ u lagunu, zaliv svinja

A (54) more: čekajući da te bar / jednom čuje i bude ti blizu bedara / u more danja/ potonula sjena.

A (55) more: braća na pučini znala su/ gdje noću baciti znala su/ gdje noću baciti sidro/ gdje udice/ gdje vijenac u more

A (78) more: sada si tu, koralj/ se više nikada/ neće vratiti u more

EK (20) more: zvijezda koja padne u more

EK (21) more: Nitko od mojih prijatelja / više ne stanuje ovdje / predvečer gledaju u maglene/ povišću pritrujene ravnice i daleka mora

KA (72) more: Kao zvijezda koja pada u more

DD (115) more: probudi se sunce i odmah potom sruši u / žuto, u žuto, jantarno more; ogromni meteor pao je jedne večeri daleko u topli /uspavani ocean

LS (38) zdenac: Taj neznanac mora baš tim alatom(...)i dolje u presahle zdence / na bilo čemu napisati tek jedno jedino slovo

EK (68) zdenac: ko u zdenac želja što ližu zeleno smeće predgrađa/ bacati novčiće / djevice i dječaci

EK (49) potok: Skoro će jesen i prvi će list/pasti u moj zlatni potok

DD (62) *jezero*: tko prvi stigne/ neka uzme kamen i/ baci ga u/ *bezdano jezero*

KA (52) *močvara*: U *močvaru* uvire rijeka

5.3.4. Lokativ

Lokativ je padež koji uvijek dolazi s prijedlozima, nikada se ne pojavljuje u samom padežnom obliku. Naziv ovoga padeža označava mjesto (lat.locus =mjesto) te je namijenjen izražavanju mjesta. Lokativom upravljaju prijedlozi: *na, o, po, prema, pri, u* te im je osnovna semantičko-sintaktička funkcija određivanje mjesta radnje.

Lokativom se može mjesto izraziti neposredno i posredno. Neposredno izražavanje prostora znači da se radnja odvija u granicama, u okvirima pojma kojega označava imenica u lokativu ili u njegovoj unutrašnjosti ili na njegovoj gornjoj, vanjskoj površini ili se radnja proteže u granicama više pojmova.

Prijedlozi *pri* i *prema* izražavaju prostor posredno što znači da se glagolska se radnja odvija izvan pojma s imenicom u lokativu. U prijedložno-padežnim izrazima s prijedlogom *pri* označuje se mjesto uz sami pojam, pored pojma koji označava imenica u lokativu, ali se s njime ne dodiruje. U sintagmama s prijedlogom *prema* označuje se mjesto koje se nalazi na suprotnoj strani od pojma s imenicom u lokativu.

Izražavanje prostora u širem značenju javlja se u sintagmama u kojima se imenicama u lokativu izražavaju pojmovi među kojima se odvija glagolski proces, zatim pojmovi koji su zahvaćeni nekom promjenom odnosno pojmovi u granicama kojih se rasprostiru kakve promjene.

5.3.4.1. Prijedlozi s lokativom

Prijedlog *na*

Prijedlog *na* s lokativom označuje mjesto, odnosno mirovanje predmeta ili kakvu aktivnost u gornjoj površini, u gornjem dijelu, na početku ili na kraju kakvog drugog predmeta:

EK (62) **plima**: Pij tu sangriju, viteže /koji si preko mora/ danima jahao **na gubavoj plimi**

A (54,55) **pučina**: morska sol iz njegove kose / postala je srebrn noćni prah /prosut **po pučini** u mlado ljeto; braća **na pučini** znala su

A (54) **hrid**: dvije tisuće godina /stajao je tako sam/**na mokroj hridi**/

SU (74) **pučina**: njegov dugi, dugi revolverski poljubac / uspavan na barikadama (...) / u barkama tvoje usne / **na otvorenoj pučini**

DD (79) **pučina**: kada se **na pučini** vidi 80 milijardi križeva

KA (65) **izvor**: s koje rijeka tiho kaplje / (...) zaustavljena pred vratima onoga kojega si čekala / **na izvoru** svih svojih boli

A (44) **zdenac**: Trulo je uže **na zdencu**

A (60) **rijeka**: **na rijeci** plutale su glave

Prijedlog u

Lokativ s prijedlogom *u* primarno označuje prostor tako da se njime označuje predmet u čijim se granicama nalazi drugi predmet:

DD (30) **laguna**: **u zimskoj luci, laguni**/ mladi se parovi prevrću u postelji od maka

A (35) **more**: Tko pije vodu s dna tih zdenaca/ može kazati da vidio je djelić čistog neba/**u moru** koje skupa sa mnom šuti

EK (17) **more**: Zvuk zvona u panonskome selu/ zatreperi algu **u Adrianskome moru!**

EK (53) **potok**: kad ponestane/ otrovane ribe **u potoku**

A (35) **rukavac**: **U rukavcu** Drave/ vidjeh početkom zime mrtvoga labuda

EK (80) **zdenac**: tamo gdje lan/pokriva vodu **u zdencu** iz kojega piju anđeli

LS (73) **blato**: Koraci guščarica sa starih rijeka / nestali su prvo **u blatu** uz vodu

DD (71,104) **blato**: legije eunuha / pokušavaju pokrenuti ogroman kotač / koji gori zaglavljen **u sibirskom blatu**; u jedro razapeto **u beskrajnome blatu**

A (40) **lokva** : Žuta svjetla Mc Donaldsa / **u lokvama** nakon pljuska u Varšavi

KA (23) **lokva**: smrt zaustavi kraj česme uz cestu / i **u lokvi**/ u zrcalu koje hlapi

SU (20) **mlaka**: vosak se polako, prema dnu, **u vreloj svojoj mlaki**/uspinje k svojim simbolima

LS (194) **močvara**: ali mora postojati način da vam zalutalome **u drevnoj močvari**/put ne obasjava tek anđeo smrti koji sja

5.3.5. Instrumental

Instrumental je padež kojim upravljaju prijedlozi: *među, nad, pod, pred, za* kojima se označuje mjesto u odnosu na objekt označen imenicom u instrumentalu. Prostor koji je označen instrumentalom s prijedlozima nije u granicama samog pojma označenog instrumentalom, nego se nalazi u neposrednoj blizini toga pojma – s njegove prednje strane, s njegove donje strane, s njegove gornje strane, s njegove stražnje strane, između više pojmova označenih instrumentalom množine.

Instrumental s prijedlozima izražava mjesto radnje (kretanje kroz prostor ili mirovanje) posredno imenujući objekt s poznatim mjestom bivanja te prijedlogom koji određuje mjesto radnje u odnosu na taj objekt.

5.3.5.1. Prijedlozi s instrumentalom

Prijedlog *nad*

Instrumental s prijedlogom *nad* označuje da se predmet nalazi ili da se odgađaj odvija na razini višoj od one na kojoj se nalazi predmet označen imenicom u instrumentalu. Među tim predmetima u pravili nema neposredna kontakta:

A (54) **greben**: zagledan u morsku pjenu /i jutarnju maglu **nad grebenom**

EK (31) *laguna*: *ti posljednji si pravi dužd/koji vidio je neprozirnu paru/ i maglu nad lagunama*

SU (42) *more*: *točno pet luna sada će se zaljubiti u tvoju/ obrvu nad morem*

5.4. Podjela prijedložno- padežnih izraza, koji sadrže vodne imenice, prema prostornim odnosima

Većina prijedložno-padežnih izraza ima primarno prostorno značenje. To je stoga što su prostorni odnosi primarni, najlakše se primjećuju i najlakše ih je opisati. Prijedložno-padežni izrazi kojima se izražavaju najrazličitiji prostorni odnosi mogu se podijeliti prema kriteriju dinamični/statični. Dinamični aspekt prostornog odnosa ima svoju osnovnu sintaktičko-semantičku realizaciju u značenjima direktivnost/nedirektivnost. Sadržaj direktivnost čini „usmjereno kretanje objekta lokalizacije u odnosu na lokalizator“ (usp. Piper 2001: 68). Nedirektivnost čini sadržaj koji znači zadržavanje na mjestu, mirovanje. Konstrukcije s dativom i akuzativom su direktivne, a konstrukcije s instrumentalom i lokativom nisu. Konstrukcije s genitivom su po pitanju direktivnost/nedirektivnost neutralne jer ovise o izboru prijedloga uz koji stoji padežni oblik imenice (direktivnost je tada najčešće ablativna ili izražava nedirektivnost tj. lokativnost odnosno adlativnost ili perlativnost).

Prema Piperu (2001) statički aspekt prostornog odnosa ima svoju osnovnu realizaciju u razlikovanju situacija:

1. Kada je objekt lokalizacije u cjelini ili djelomično u prostoru lokalizatora – neposredna lokalizacij, tj. intralokalizacija. Neposredno se izražavanje prostora može dijeliti na odnose u kojima: Objekt lokalizacije nalazi se u granicama lokalizatora; Naglašeno protezanje, proširenost; Horizontalna percepcija; Vertikalna percepcija
2. Kada je objekt lokalizacije izvan prostora lokalizatora – posredna lokalizacija, tj. ekstralokalizacija. Daljnja podjela posredne lokalizacije je na uža značenja prema kriteriju nivoa objekta lokalizacije u odnosu na lokalizator (usp. Matas Ivanković 2009 i Piper 2001: 69-70): Objekt lokalizacije i lokalizator supstoje u prostoru; Izražena udaljenost objekta lokalizacije i lokalizatora: Vertikalna percepcija; Horizontalna percepcija; Objekt lokalizacije usmjeren je prema lokalizatoru ili od njega

Da bi analiza prostornih značenja prijedložno-padežnih izraza bila jasnija valja definirati od koji se elemenata ona sastoji. „Prostorna značenja obično pretpostavljaju tri primarna elementa. To su objekt lokalizacije (OL), tj. predmet koji treba smjestiti u prostor, lokalizator (L), tj. predmet uz pomoć kojega se objektu lokalizacije nalazi mjesto, koji je dakle sredstvo lokalizacije, te konkretizator (K) ili orijentir, tj. element kojim se konkretizira mjesto OL u odnosu na L.“²⁵ (usp. Pranjković 2013: 63). U iskazu *U močvaru uvire rijeka. rijeka* je objekt lokalizacije (OL), *močvaru* lokalizator (L), a prijedlog *u* je konkretizator (K).

Prostorna značenja prijedloga pretpostavljaju i/ili uključuju sljedeće osnovne suodnose predmeta koji se može odrediti kao objekt lokalizacije i drugog predmeta u relaciji s kojim se prvome određuje mjesto, tj. lokalizatora :

- a. mjesto, položaj OL u odnosu na L
- b. kretanje OL u odnosu na L kao polazište
- c. kretanje OL s obzirom na L kao polazište, cilj
- d. kretanje OL lokalizatorom (po L)
- e. OL i L mogu biti u prostornoj supoziciji, u lokalnoj koegzistenciji

Koja će od tih osnovnih prostornih značenja pojedini prijedlog imati u prijedložnim izrazima, ovisi o njegovu dominantnom semu i o tome s kojim se padežom slaže.

Prema dominantnom semu u suodnosu OL i L te uz druge semantičke parametre (kontaktost – distaknost, lice – nelice (lice i naličje, prednja i stražnja strana), dinamičnost – statičnost, direktivnost – nedirektivnost) može se izdvojiti dvadeset konkretnijih prostornih odnosa konkretiziranih prijedlozima (usp. Pranjković 2001:8): prelokativnost, postlokativnost, supralokativnost, sublokativnost, intralokativnost, ekstralokativnost, adlokativnost, ultralokativnost, lateralna lokativnost, ekstremalna lokativnost, prolokativnost, cirkumlokativnost, centrumlokativnost, translokativnost, ekvilokativnost, interlokativnost, alterlokativnost, frontalna lokativnost, direktivna lokativnost, ablokativnost.

U sastavu prijedložno-padežnih izraza podijeljenih prema prostornim odnosima nalaze se ekscerpirane imenice iz skupine *Zemljopisna vodna nazivlja* u tablici prikazani prema broju pojavljivanja :

²⁵ Kognitivisti umjesto naziva objekt lokalizacije (OL) i lokalizator (L) koriste nazive trajektor i orijentir (usp. npr. Branimir Belaj *Jezik, prostor i konceptualizacija. Shematična značenja hrvatskih glagolskih prefiksa*, Filozofski fakultet Osijek, 2008, str. 11-83).

Tablica 9. Podjela imenica s prijedložno-padežnim izrazima prema broju pojavljivanja u prostornim odnosima

	<i>Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora</i>	<i>Protočne vode</i>	<i>Zbirališta vode</i>
prelokativnost			1
supralokativnost	12	4	1
sublokativnost	3	3	
intralokativnost	13	4	6
adlokativnost	2	5	
ultralokativnost	1		
lateralna lokativnost	1		
prolokativnost	1	1	
cirkumlokativnost	1		
translokativnost	1		1
interlokativnost	1		
direktivna lokativnost	7	4	3
ablokativnost	5		
	48	21	12

5.4.1. Prelokativnost

(OL nalazi se ili kreće s prednje strane L):

- *Zbirališta vode*

SU (36) lokva: *tisuću patrolnih automobila zaustavljenih/ ispred lokve*

5.4.2. Supralokativnost

(OL nalazi se ili kreće po vršnom dijelu, po površini L ili iznad njega):

- *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

EK (22) pučina: *svi ti tihi laureati/ još jedne noćne regate/ oko vlastitih očiju/ laju, laju na mjesec/ponad te prašne pučine;*

A (54) hrid: *dvije tisuće godina /stajao je tako sam/na mokroj hridi/*

EK (52) more: *meni koji sam se nagledao ribara/ kako u svičaricama/ iz luke isplivljavaju u lahornu i lovornu noć/ **na površinu mora***

EK (62) plima: *Pij tu sangriju viteže/ koji si **preko mora**/ danima jahao na gubavoj plimi/ ko ukletoj, pustinjskoj cesti*

A (54,55) pučina: *morska sol iz njegove kose / postala je srebrn noćni prah / prosut **po pučini** u mlado ljeto; braća **na pučini** znala su*

SU (74) pučina: *u barakama tvoje usne/ **na otvorenoj pučini***

DD (79) pučina: *kada se **na pučini** vidi 80 milijardi križeva*

A (54) greben: *zagledan u morsku pjenu /i jutarnju maglu **nad grebenom***

EK (31) laguna: *ti posljednji si pravi dužd/koji vidio je neprozirnu paru/ i maglu **nad lagunama***

SU (42) more: *točno pet luna sada će se zaljubiti u tvoju/ obrvu **nad morem***

Protočne vode:

A (60) rijeka: ***na rijeci** plutale su glave*

A (44) zdenac: *Trulo je uže **na zdencu***

KA (65) izvor: *Zlatna smrti, ti dođi ljeti / (..)zaustavljena pred vratima onoga kojega si čekala /**na izvoru** svih svojih boli*

5.4.3. Sublokativnost

(OL je u relaciji s nižim i/ili donjim dijelom L):

- *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

KA (10) laguna: *tek je to biće / stajalo tako samo / i pilo susnježicu i inje/ iz te plitke školjke/ kao s **dna neke isušene lagune***

DD (69) ocean: *što leži **na dnu oceana** gdje ga ljube*

– *Protočne vode:*

A (35) zdenac: *Tko pije vodu s dna tih zdenaca*

– *Zbirališta vode:*

KA (43) jezero: *neka me probudi / na dnu nekog blatnoga jezera*

DD (19,23) jezero: *čija je duša šapat alge s dna tamna jezera?*

5.4.4. Intralokativnost

(OL nalazi se unutar ili u granicama L ili se kreće prema njegovoj unutrašnjosti):

– *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

A (54) more: *čekajući da te bar / jednom čuje i bude ti blizu bedara / u more danja/ potonula sjena.*

A (55) more: *braća na pučini znala su / gdje noću baciti sidro/ gdje udice/ gdje vijenac u more*

A (78) more: *sada si tu, koralj/ se više nikada/ neće vratiti u more*

EK (20) more: *zvijezda koja padne u more/ dodirne joj kosu*

EK (21) more: *predvečer gledaju u maglene/ povišću pritrujene ravnice i daleka mora*

KA (72) more: *Kao zvijezda koja pada u more*

DD (115) more: *probudi se sunce i odmah potom sruši u / žuto, u žuto, jantarno more*

DD (31) ocean: *ogromni meteor pao je jedne večeri daleko u topli/uspavani ocean*

DD (30) laguna : *u zimskoj luci, laguni/ mladi se parovi prevrću u postelji od maka*

A (35) more: *Tko pije vodu s tih zdenaca / može kazati da vidio je djelić čistog neba / u moru koje skupa sa mnom šuti*

EK (17) more: *Zvuk zvona u panonskome selu/ zatreperi algu u **Adrianskome moru!***

– *Protočne vode:*

LS (38) zdenac: *Taj neznanac mora baš tim alatom(...)i dolje u **presahle zdence** / na bilo čemu napisati tek jedno jedino slovo*

EK (80) zdenac: *tamo gdje lan/pokriva vodu u **zdencu** iz kojega piju anđeli*

EK (53) potok: *kad ponestane/ otrovane ribe u **potoku***

A (35) rukavac: ***U rukavcu** Drave / vidjeh početkom zime mrtvoga labuda*

– *Zbirališta vode:*

DD (71,104) blato: *pokušavaju pokrenuti ogroman kotač /koji gori zaglavljjen u **sibirskom blatu;** otpuhujući s usana u usnu / dug usamljen dah po dah / u jedro razapeto u **beskrajnome blatu***

A (40) lokva: *Žuta svjetla McDonald'sa / u **lokvama** nakon pljuska u Varšavi*

KA (23) lokva: *Ti znaš / da se 24 puta u sekundi / smrt zaustavi kraj česme uz cestu / i u **lokvi**/ u zrcalu koje hlapi*

SU (20) mlaka: *vosak se polako, prema dnu, u **vreloj svojoj mlaki**/uspinje k svojim simbolima*

LS (194) močvara: *ali mora postojati način da vam zalutalome u **drevnoj močvari**/put ne obasjava tek anđeo smrti koji sja*

5.4.5. Adlokativnost

(OL je u neposrednoj blizini L):

– *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

LS (96) more: *One su život u kojemu bih volio / imati svoju kamenu kuću **kraj mora***

DD (35) more: *svaki put kada mi **nadomak mora** izgovoriš ime*

- *Protočne vode:*

EK (20) rijeka: *Operite mi krv / vi mlade pralje **uz rijeku***

EK (70) rijeka: *kada mutna rijeka poteče posjeklinom na ruci; šaptalo je dijete **uz rijeku***

LS (190) slap: *gledao sam tamo , budan sanjao / svijetleće imele **uz nestvarne slapove***

KA (23) česma: *Ti znaš/ da se 24 puta u sekundi/smrt zaustavi **kraj česme** uz cestu*

A (56) rijeka: *vozio sam se u djetinjstvu/ nasipom **pokraj rijeke***

5.4.6. Ultralokativnost

(OL nalazi se ili kreće na znatnijoj udaljenosti od L):

- *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

LS (155) more: *sve to možda i nalikuje/ na svjetla s nekoga ukletoga kruzera/ koji se nasukao tu, preblizu kopnu/ **predaleko od otvorenoga mora.***

5.4.7. Lateralna lokativnost

(OL nalazi se ili kreće sa strane (zdesna ili slijeva) od L):

- *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

DD (14) ocean: *to smo mi, oni isti koji spavaju (...)/ što su svoje faluse trljali **o zeleni, sumporni/ ocean***

5.4.8. Prolokativnost

(OL nalazi se ili kreće po dužini odnosno po širini L):

- *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

SU (65) hrid: *ako su se ikada galebovi **niz hrid/** jutrom ustajali od tebe/ tada znaš*

- *Protočne vode:*

A(15) rijeka: *čelično uže držalo je splav/ da ne otplovi **niz rijeku***

5.4.9. Cirkumlokativnost

(OL nalazi se ili kreće oko, sa svih strana L):

- *Protočne vode:*

A (59) zdenac: *plešući sarabandu **uokolo/otrovanoga zdenca***

5.4.10. Translokativnost

(OL nalazi se ili kreće poprijeko u odnosu na L(presijeca lokalizator)):

- *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

EK (62) more : *Pij tu sangriju viteže/ koji si **preko mora/** danima jahao na gubavoj plimi/ ko ukletoj, pustinjskoj cesti*

- *Zbirališne vode:*

DD (23) jezero: *ove sanjke i ja / kroz noć **preko zaleđenog jezera***

5.4.11. Interlokativnost

(OL je okružen lokalizatorima, ako ih ima dva, riječ je o alinearnom interesivu i u tome se slučaju predmet B nalazi između predmeta A i C):

- *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

KA (71) plima: *kako bi u tišini / **između lepeta i plime/** ruka se mogla podići iz praha*

5.4.12. Direktivna lokativnost

(OL kreće se u smjeru L, a s obzirom na to je li granica kretanja fiksirana, razlikuju se):

1) opća direktivnost;

- *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

SU (68) more: *pješčani sat s koga uspavan vjetar/ otpuhuje lator natrag **prema moru***

G (15) hrid: *marine stradavaju na vodi/(slova šušte)/kao **k hridi** upućeni koraci*

2) direktivno – granična lokativnost:

- *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora:*

LS (101) more: *Ja neću moći dovršiti svoje započeto / Ni kroz lapis/ potonuti **do na dno/ svojega potonuloga mora***

A (56) more: *vozio sam se u djetinjstvu/ nasipom pokraj rijeke/ koja nikada neće stići **do mora***

A (11) pučina : *da ti san/ iznova ne nađe put **do pučine***

DD (72) laguna: *prašina na ljetnim cestama s mrtvim/ ptičjim očima, put od žutih opeka koji nas je odnio/ **u lagunu**, zaliv svinja*

EK (39) ocean: *dok pospane galaksije (...)/plove **k beskrajnome, tamnome oceanu***

- *Protočne vode:*

KA (68) potok: *jedno bezimeno dijete (...) / vadilo po jedan svjetlozeleni dijamat / i skrivalo ga potom/**na dno smrznutoga potoka***

A (40,56) rijeka: *Nikada neću sići **do rijeke;***

EK (68) zdenac: *taj melez u čiju će usahlu vaginu / još i sad sneni / ko **u zdenac** želja što ližu zeleno smeće predgrađa / bacati novčiće / djevice i dječaci*

- *Zbirališta vode:*

KA (52) močvara: ***U močvaru** uvire rijeka*

DD (62) jezero: *tko prvi stigne/ neka uzme kamen i/ baci ga **u/ bezdano jezero***

EK (49) potok: *Skoro će jesen i prvi će list/pasti **u moj zlatni potok***

5.4.13. Ablokativnost

(ili ablativna lokativnost) (OL kreće se tako da se udaljuje od L, a kretati se može s različitih pozicija u odnosu na L (tj. s prednje, stražnje, bočne, unutrašnje i sl. strane lokalizatora)):

- *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora :*

EK (74) greben: *kada svima nama bude vrijeme uminuti / poletjeti s **korajlnih grebena***

A (12) more: *Magle **sa sjevernih mora**/putovale su još dugo i daleko*

DD (32) more: *vjetar danas dolazi s **mora***

SU (67) pučina: *ljude kako se bolesni(...) / vraćaju s **pučine***

EK (29) pučina: *Morsku si mi zvijezdu/i jednu plavu kamenicu tada udahnuła u dušu/rekla plameni će vjetar jednom s **pučine** /zapaliti stara jedra u svim lukama*

5.5. Zaključno o gramatičkoj analizi

Gramatička analiza pokazala je, u podjeli vodnoga leksika prema kategoriji riječi, prevlast imenica (137) u odnosu na pridjeve (56), glagole (55) i priloge (3). Analiza skupine *Zemljopisno vodno nazivlje* (koje okuplja gnijezda: *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora; Protočne vode; Zbirališta vode*) prema kategoriji roda pokazala je prevlast srednjega roda (100) u odnosu na ženski (60) i muški rod (36). Podjela vodnih imenica iz iste skupine prema kategoriji broja pokazuje prevlast jedninskih (171) u odnosu na množinske (25) oblike.

Padežna podjela vodnih imenica koje se nalaze u prijedložno-padežnom izrazu s prostornim značenjem pokazuje očekivanu prevlast genitiva (27) u odnosu na druge prostorne padeže lokativ (22), akuzativ (20), instrumental (4) i dativ (4). Najbrojniji primjeri vodnih imenica iz semantičkoga gnijezda *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora* u sastavu prijedložno-padežnih izraza su u genitivu (17).

Posljednja analiza koja dijeli vodne imenice u sastavu prijedložno-padežnih izraza prema prostornim odnosima pokazuje najveću brojnost primjera (48) iz semantičkoga gnijezda *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora*. Imenice u sastavu prijedložno-padežnih izraza iz toga gnijezda pokazuju najveću brojnost u prostornom odnosu intralokativnosti (13) u kojemu OL nalazi se unutar ili u granicama L ili se kreće prema njegovoj unutrašnjosti.

6. Vodni prostori unutar prostora pjesme

Prostor pjesme definiran je u fonetici kao prostor koji se gradi materijalnošću označitelja i počiva na motiviranim povezivanjima pojedinih dijelova pjesničkoga teksta. Materijalnost označitelja može biti glasovna, ritmička ili govorna te ona, gradeći prostor pjesme, potvrđuje pjesmu kao zatvorenu cjelinu u kojoj su bitni odnosi između pojedinih dijelova pjesme, a ne veza pojedinih dijelova s vanjskim svijetom (usp. Vuletić 2005: 254).

Ponavljanje je ključni princip građenja pjesme i ishodište motiviranosti pjesničkoga znaka. Motivirani odnosi u pjesmi ne ostvaruju se vezama označitelja i označenog, već materijalnim vezama između pojedinih dijelova teksta – pjesnička se sintaksa oblikuje postupcima unutarnje motiviranosti. Pjesnički znak stvara svoj vlastiti svijet nastojeći uspostaviti što više materijalnih veza preko sličnosti glasovnoga sastava i sadržaja – ali ne sličnosti jezičnih ili vanjezičnih sadržaja, već onih koji u pjesmi, motivirano povezani, postaju jednakovrijedni. Jednak ili sličan glasovni sastav u pjesmi povezuje različite sadržaje (Jakobson 1964). Povezivanje različitih sadržaja preko sličnosti i blizine njihovih označitelja Vuletić naziva glasovnom metaforom. U razdijelu koji slijedi pokušat ćemo prikazati načine i postupke kojima se gradi prostor pjesme u pjesništvu Delimira Rešickog.

6.1. Fonetska analiza pjesništva Delimira Rešickog

U prethodnim smo cjelinama (*Leksik vodnih prostora*; *Semantika vodnih prostora*; *Gramatika vodnih prostora*) nastojali prikazati jezičnu brojnost izražavanja geomorfološke osobitosti panonskoga prostora, njenu semantičku klasifikaciju po skupinama (*Zemljopisna vodna nazivlja* i *Ostali vodni leksemi*) te dati gramatički opis s obzirom na učestalost vodnih riječi u različitim prijedložno-padežnim konstrukcijama pri izražavanju prostora.

Prethodne su cjeline imale za cilj preko leksičke, semantičke i gramatičke analize ispitati prisutnost geološke identitetnosti Panonije u Rešickijevu tekstu kroz stalnu prisutnost vode kao primarnog identifikacijskog označitelja panonskoga prostora. U ovom ćemo razdjelu obratiti pozornost na one postupke gradnje prostora pjesme u kojemu sudjeluje vodni leksik poredan u semantičkoj skupini *Zemljopisna vodna nazivlja*. To je skupina koja sažima, i iz perspektive naše semantičke analize, okuplja leksik koji podupire tezu našega rada – prostor određuje strukturu jezika – jer okuplja zemljopisna nazivlja koja opisuju vodne prostore

Panonije te pokazuje i dokazuje visoku frekventnost semantostilema vode u čitavom pjesničkom opusu. Ponavljanje, kao temeljni pjesnički postupak, može biti ponavljanje istih glasova koji unutarnjom motiviranošću preko sličnosti označitelja – glasovnim metaforama – vežu različite sadržaje koji u pjesmi postaju jednakovrijedni te oblikuju prostor pjesme. Metonimije, pak, ponavljanjem riječi oblikuju prostor pjesništva, specifičnu pjesnikovu semantiku „jer se uporabom, ponavljanjem pojedinih riječi tvore specifična semantička polja unutar pjesničkog opusa“ (Vuletić 2005: 52). „...metonimije u pjesničkom tekstu, upravo kao glasovne i govorne metafore, povezuju različite dijelove teksta, ali i različite riječi koje se opetovano susreću i tako postaju sinonimi: to su riječi vrlo preciznih, ali i bogatih značenja, koje motivirano povezuju čitav pjesnički opus, riječi koje oblikuju prostor pjesništva.“ (Vuletić 2005: 182). Stoga ćemo u fonostilističkom opisu pjesništva Delimira Rešickog uključiti naše dosadašnje jezične analize kojima smo, oslonivši se na konkordanciju vodnih riječi te njihovu gramatičku analizu, nastojali poduprijeti tezu o odražavanju prostora u jeziku. Jer upravo su vodne riječi, posebice one iz semantičke skupine *Zemljopisno vodno nazivlje*, poveznice koje motivirano povezuju čitav pjesnički opus te ujedno znače bioidentitet životnoga prostora kojeg pjesnik Delimir Rešicki osjetilnošću tijela preispisuje jezikom. Vodni leksik u pjesništvu Delimira Rešickog valentnošću i visokom frekventnošću (konkordancijom pjesničkih tekstova popisali smo 251 leksem i 958 leksičkih pojava) ističe jezično-prostornu identitetnost i konstantnost: vodu kao tematsko-motivsko obilježje književnih tekstova panonskoga prostora i obilježje bioidentiteta Panonije. U specifičnoj semantici pjesničkoga opusa, kojoj je obilježje vodni leksik, odražava se obilježje vodnih panonskih prostora u kojemu pjesnik živi.

6.1.1. Odražavanja i ponavljanja

Odražavanja dijelova pjesme tvore zrcalne strukture, zrcalne odraze ili jednostavna ponavljanja glasova – postupci asonance, aliteracije, homofoni, anagrami koji čine ključne postupke građenja pjesničkoga prostora. Odnosno, svi postupci odražavanja upućuju na unutarnju motiviranost kao najbitniji postupak građenja pjesme – jedan se dio teksta odražava u drugome, jedan se sadržaj odražava u drugom sadržaju, oni se međusobno uključuju i tako tvore motiviran, slojevit simultan znak.

Ponavljanje je u osnovi svih pjesničkih postupaka gradnje pjesničkoga prostora. Ponavljanje dovodi u vezu elemente na različitim mjestima unutar prostora pjesme među

kojima se uspostavljaju odnosi preko materijalnosti znaka te se tako oblikuje prostor pjesme. Vuletić (1976, 1980, 1988, 2005, 2006, 2007) ističe metonimiju kao osnovnu pjesničku figuru te metaforu kao figuru koja nije pjesnička jer se sličnošću veže uz vanjski predmet „te tako narušava samostalnost pjesničkoga teksta“ (Vuletić 2005: 54). Metonimija pak, djeluje prema blizini te su glasovne figure zapravo metonimije jer „djeluju isključivo u istoj osi kombinacije“ (Vuletić *ibid.*). Glasovne figure, djelujući svojim međusobnim sličnostima, stvaraju unutarnje motivirane povezanosti u kojima je osnovna sprega blizina, a potom sličnost. Stoga metafore mogu biti obilježja metonimija jer ih povezuje sličnost – ali sličnost glasovnoga sastava (asonanca, aliteracija i sl.), a ne sličnost predmeta s vanjskim svijetom. Načelo blizine upućuje i na činjenicu da veze prema sličnosti nikada ne izlaze izvan granica pjesničkoga teksta. Ono što je zajedničko riječima koje čine metonimiju jest kontekst ili prostor pjesme u kojoj se nalaze.

Pjesma *Proljetno more*, Vrsar artikulirana je u deset rečenica od kojih prva traje sedam stihova, druga i treća četiri, četvrta tri stiha, peta šest stihova, šesta osam, sedma tri, deveta i deseta pet stihova te deseta osamnaest. U pjesmi je uočljiva okomito ustrojena nepravilna zrcalna struktura koja počinje naslovom s imenicom *more* koje se ponavlja četiri puta tijekom cijele pjesme uključujući i naslov te veže sve dijelove pjesme u cjelinu dajući svakome dijelu drugačije značenje. U prvom dijelu pjesme imenica *more* (*s desne je strane ceste proljetno more*) anagramskim postupkom i blizinom riječi (*večernjega*) *umora* (koja sadrži imenicu *more*) upućuje na osjećaj zatvorenosti, nijemosti i nemoći. U drugom dijelu, okružena vodnim riječima (*šterne, pije, vodu, s dna zdenaca, ribarske brodice, usidrene u marini, u rukavcu Drave, ledom, injem*) imenica *more* kao da stvara vodni prostor u kojemu spaja vodna obilježja panonskoga prostora te nagovještava mogućnost promjene atmosfere pjesme. U posljednjem dijelu pjesme u kojemu se nalazi imenica *more* blizinom i sličnošću glasovnoga sastava vezuje se uz pridjev *vlažnim* (*stijenkama*) te kao da do samoga kraja pjesme održava vodenost kao presliku panonskoga krajolika.

Postupak odražavanja uočavamo u ponavljanju glasa *š* u središnjem dijelu pjesme koja motivirano povezuje riječi te materijalnom sličnošću tvori unutrašnje motivirani okomiti niz. Riječi koje sadrže glas *š* ponavljaju se i okupljaju u početnom, središnjem i posljednjem dijelu pjesme: u prvome dijelu pjesme glas *š* povezuje riječi: *groš, ušiven, što, zašivene, što* s riječima iz središnjega dijela: *išćezloga, šterne, šuti, mreška, pokušaju, nezavršenoj, slušao*, te upućuju na razrješenje (*što – nešto; pokušaju – završava; slušao – ravnodušnost*) u riječima koje sadrže glas *š* u posljednjem dijelu pjesme: *što, što, završava, ravnodušnost, nešto, nešto što, nešto što*.

Proljetno more, Vrsar

Zvonku Makoviću

Kao groš ušiven u odjeću
onoga koji je jednom
morao prijeći mnoge granice
suočen samo sa svojom bijedom
i samo sa svojim strahom
skriveno je sve ono
što sam ti ikada poželio reći.

Ti si konac
nevidljiva lanena nit
kojom su i danas
zašivene moje usne.

Crvena zemlja čijim su prahom
označene stranice
izgubljenih glagolskih brevijara
boje je večernjega umora u tvojim očima.

Sav meni poznat svijet
nestaje u retrovizoru
s desne je strane ceste proljetno more.

Odněkud iz vremena
skrivenog u žbuci
što se polako drobi
između kamena i kamena
stići će kosac i stići će janje bez očiju.

Haljina iščezloga anđela
pokrit će šterne kilometrima uokrug
mjesta na kojemu smo zastali.
Tko pije vodu s dna tih zdenaca
može kazati da vidio je djelić čistog neba
u moru koje skupa sa mnom šuti
i ne mreška ribarske brodice
usidrene u marini.

U rukavcu Drave
vidjeh početkom zime mrtvoga labuda
okovanoga ledom i i injem.

Sličio je, na neki neobičan
ali sasvim izvjestan način
nezavršenoj Mozartovoj Velikoj misi
koju sam slušao s CD-a
u tvome automobilu.

Ono odkuda sam daleko je
ono kamo idem nestaje i vraća se
kada začas sklopim oči
kao slika na pokvarenom hotelskom televizoru
odmah iza ponoći.

R. M. Rilke nije nikada napisao
precizne upute
za dostojanstveno pjesničko starenje
i to je ona karika
koja nedostaje u mom
pokušaju progovora o onome
što mi se zapravo
dogodilo prije, mnogo prije
nego što sam shvatio gdje počinje
i završava zaborav

ravnodušnost od koje me
zalud liječi more
ti bijeli prohladni zidovi
plijesan na njihovim vlažnim stijenkama
tvoja soba u kojoj je mir
nešto sasvim obično
nešto što se ne poklanja
nešto što se ne prepoznaje u slučaju.

Učestalost glasa *š* u prvome dijelu pjesme iznosi 1,98% što je neznatno više od njegove učestalosti u neutralnom kontekstu koja iznosi 1,19-1,50 (podatci o učestalosti glasova u neutralnom kontekstu dalje u tekstu iz istoga izvora: D.Vuletić 1991) u drugome dijelu pjesme učestalost glasa *š* iznosi 2,02% te u posljednjem dijelu pjesme 3,19%. Najizraženija učestalost glasa *š* je u središnjem dijelu pjesme – 3,84%, u prva dva stiha središnje strofe, te u šestom i sedmom stihu 4,16%.

Upravo u toj, središnjoj strofi aliteracija glasa *š* otkriva svoje značenje – motivirano povezivanje riječi različitog sadržaja i uočavanje veze među njima: *iščezloga- šterne; šuti-mreška* parovi su riječi koji ukazuju na promjenu, čišćenje, ispiranje te prekidanje šutnje

zvukom mrežkanja mora. Aliteraciju glasa *š* pojačava anagramski postupak već na početku prvoga stiha pjesme u riječima *groš ušiven* u kojima se blizinom i sličnošću uočavaju *oš* i *uš*. Anagramski postupak uočava se i u riječima *što – nešto* na početku pjesme (*što sam ti ikada poželio reći*), a potom na samom kraju *što* (ponavlja se šest puta u pjesmi) te *nešto* koje sadrži *što* (*nešto sasvim obično/nešto što se ne poklanja/ nešto što se ne prepoznaje u slučaju*). *Nešto* se pojavljuje u obliku anafore na počecima posljednja tri stiha, istaknuta grafičkim odvajanjem praznim retcima. Anafora koja stvara eufonični ustroj stihova ističe *mir* (*tvoja soba u kojoj je mir*) iz prethodnoga stiha kao rješenje ravnodušnosti i šutnje koje kroz čitavu pjesmu ponavljanjem glasa *š* motivirano vezuju riječi *ušiven, zašivene, iščezloga, šuti, nezavršenoj, završava, ravnodušnost, pokušaju*.

Pjesma je na nekoliko mjesta pisana u drugom licu *što*, prema Jakobsonu (Jakobson 1960) označava krajnji oblik konativne funkcije jezika: *Ti si konac...boje je večernjega umora u tvojim očima...u tvome automobilu...tvoja soba u kojoj je mir*. Vuletić naglašava isto – govorenje u drugom licu kao oznaku emotivno angažiranog govorenja u kojemu je sugovornik uključen u komunikacijski proces, oba sudionika se govorenje tiče te su zajedno predmet govorenja. „Drugo lice uvijek sadrži i prvo: u naglašenoj konativnoj funkciji – izravnom obraćanju, prvo i drugo lice međusobno se uključuju, poistovjećuju: njihova je emotivna angažiranost jednaka.“ (Vuletić 2005: 95). Takvo obraćanje: neostvarivanje dijaloga, poticanje na dijalog, pitanja bez odgovora stvara napetost koja se rješava angažiranim sudjelovanjem čitatelja odnosno „razrješava krikom, krajnje bogatim i krajnje angažiranim oblikom ljudskog govorenja“ (Vuletić *ibid.*).

Središnji dio, vrhunac pjesme, sadrži odražavanje u riječima *kosac, zdenaca, brodice, rukavcu* koje su kroz čitavu pjesmu motivirano povezane konsonantom *c* preko riječi *granice, konac, crvena, stanice, ceste, CD-a, precizne*. Odražavanje se prepoznaje u postupku vanjske motiviranosti, preko riječi koje sadrže visoki, svijetli glas *c*, te se poistovjećuju sinestetskim postupkom s tankoćom konca, oštrinom kose (*kosac*), rubnošću granice (*granice, stanice, ceste*). Istovremeno, riječi koje sadrže visok i svijetao glas *c* pokazuju u svome materijalnom sastavu i dominantnost tamnog i niskog glasa *n* što simbolizira kontrapunkt suprotnosti (*granice, stranice, zdenac*): neposredna blizina svijetlog glasa *c* akustičkom i auditivnom vrijednošću suprotstavlja metaforičke vrijednosti s tamnim glasom *n*. U središnjem dijelu pjesme također se uočava dominantnost glasa *m* (*kilometrma, mjesta, kojemu smo, može, moru, sa mnom, ne mreška, marini*) koji je najniži suglasnik te motivirano povezujući riječi uspostavlja odnos među pojedinim dijelovima pjesme. Spomenuti konsonanti *m* i *n* svojom nazalnošću doprinose tečnosti stiha i materijaliziraju neprekidnu zvučnost što stvara dojam

protoka vode te pojačava značenja stihova središnjega dijela koji sadrže najveći broj vodnih riječi. Riječ *more* ponavlja se u prvom (*s desne je strane ceste proljetno more*), središnjem (*u moru koje skupa sa mnoom šuti*) i posljednjem (*ravnodušnost od koje me / zalud liječi more*) dijelu pjesme.

Opozicija doseže vrhunac u središnjem dijelu pjesme u kojemu osjećaje ograničenosti, nepomičnosti, nijemosti te suhoće zemlje, žbuke, praha, kamena zamjenjuje mokrina i pomičnost vode, mora, šterne, zdenca, čistog neba, ribarske brodice, rukavca Drave, leda iinja. U tom središnjem dijelu pjesme dolazi do promjene: brojnost vodnih riječi kao da ispire/mijenja stav subjekta, kao da (se) konačno u jednom trenutku može vidjeti čisto nebo i osjetiti jedinstvo s mirnim morem.

Navedene glasovne figure ne čine ovu pjesmu, ali uspostavljaju plošne/prostorne veze među pojedinim njenim dijelovima, povezuju/poistovjećuju različite jezične sadržaje stvarajući slojevit, prostoran pjesnički znak te čine uočljivijom strukturu pjesme.

More iz naslova pjesme, upućuju na izvanjezične sadržaje jer se *more* ponavlja na ključnim mjestima pjesme: u prvom dijelu pjesme, *s desne je strane ceste proljetno more*, u središnjem dijelu, *more koje skupa sa mnoom šuti* te u posljednjem dijelu, *ravnodušnost od koje me/zalud liječi more*. U prvom dijelu pjesme također uočavamo blizinu riječi *umora* (*u tvojim očima*) riječi (*proljetno*) *more* koje anagramskim postupkom upućuje na daljnja uočavanja ponavljanja riječi *more*. Središnji dio pjesme kao da okupljanjem vodnih riječi u nekoliko stihova predstavlja čistilište, odmorište ili bar utočište od umora, nijemosti, ravnodušnosti i skrivanja koja se uočavaju kao raspoloženja u ostatku pjesme.

Također je uočljivo ispreplitanje vodnih riječi iz različitih semantičkih skupina i njihovih semantičkih gnijezda (detaljnije u razdjelu Semantička gnijezda vodnih leksema). Iz semantička skupine *Zemljopisno vodno nazivlje*, odnosno iz semantičkoga gnijezda *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora* uočavamo vodnu imenicu *more* koja se u pjesmi ponavlja četiri puta te vodne imenice iz semantičkoga gnijezda *Protočne vode rukavac i zdenac*. Iz semantičke skupine *Ostali vodni leksemi*, odnosno iz semantičkoga gnijezda *Hidronimi*, uočavamo hidronim *Drava*. Sudružje vodnih riječi iz različitih semantičkih skupina kazuje o presliku krajolika u tekst: s jedne strane *more*, s druge *rukavac i zdenac* – to je slika panonskoga prostora, tekstualna integriranost neposredno postojećih panonskih prostora (*Drava, rukavac, zdenac*) te onih memorijski upisanih (*more*) u prostornu konstituciju panonskoga prostora. Drugim riječima, očita je mogućnost nalaženja korespondencije između krajolika, u kojemu Rešicki živi i stvara, i njegova rukopisa. Slično zapažanje nalazimo kod Grgasa u citatu Anne Whiston Spirn koji govori o krajoliku kao

jeziku: „Krajolici bijahu prvi ljudski tekstovi, čitani prije izuma drugih znakova i simbola. Oblaci, vjetar i sunce upućivali su na vrijeme, virovi i valovi označavali su stijene i život pod vodom, spilje i viseće stijene obećavali su sklonište, dok je lišće vodilo hrani, a ptičji cvrkut upozoravao na grabežljivce. Drevno je pismo sličilo krajoliku; drugi jezici – verbalni, matematički, grafički – vuku podrijetlo iz jezika krajolika. Krajolik, kao jezik, čini misao opipljivom i omogućuje maštu.“ (Grgas 2006: 93). Sličan pristup – čitanje krajolika u književnim tekstovima – nalazimo kod autora kao npr. Jurić (2006), Perinić Lewis (2010), Pinter (2014, 2016), Vuković (2002), Žužul (2012), Sorel (2003)²⁶.

Vodne riječi u pjesmi *Proljetno more*, Vrsar kao i vodni leksik u prostoru pjesništva Delimira Rešickog valentnošću i brojnošću ističu jezično-prostornu identitetnost – vodu kao tematsko-motivsko obilježje, ali i obilježje bioidentiteta Panonije. Brojnost vodnih riječi, njihova povezivost i središnjost u pjesničkome prostoru i prostoru pjesme, podupire tvrdnju o uvjetovanosti jezika prostorom i jezično-prostornom suživotu koji se uočava ne samo na leksičkoj, semantičkoj i gramatičkoj već i na fonostilističkoj jezičnoj razini.

6.1.2. Sažimanja

Sažimanje je postupak kojim se duži dio pjesničkoga teksta skraćuje, pritom se može raditi o postupcima neuobičajenog reda riječi (inverzija), prebacivanju jednog dijela sintaktičke cjeline u sljedeći stih (opkoračenje), razbijanju sintaktičkih i logičkih cjelina (distorzija), izostavljanju jedne ili više riječi u rečenici, najčešće glagola, pa se često radi o bezglagolskoj rečenici (elipsa). Sažimanje u svojem govornom ostvarenju izražava bogatu govornu energiju u reduciranom leksičkom materijalu.

U pjesmi *Pjesma za sirenu* uočljiv je postupak distorzije koji se ponavlja kroz cijelu pjesmu. Razbijanjem rečenice nameće se govorna intonacija stihu, a time se ističe dio iskaza

²⁶ Voda je tema Zadarskih filoloških dana, održanih 2015. godine. Spomenut ćemo radove koji su iz različitih perspektiva obradili temu Vode u književnosti i jezikoslovlju: Rafaela Božić i Antonia Pintarić: *Lingvističko-semantičke karakteristike magičnih voda u ruskoj bajci*; Ante Topčić: *Mitska i prirodna voda u Tkonskom zborniku*; Sanja Grakalić Plenković: *Poetika vode u pjesmama Vladimira Vidrića*; Katarina Frljužec i Marija Perić *Valovi kao jezični izraz emocija*; Adrijana Vidić i Marta Džaja „i koliko ljubavi... o, začarano jezero!": Jezersko i riječno u dramama A. P. Čehova; Barbara Vodanović *Kako se mijenjala voda. Interpretativno-semantičko čitanje*; Jasmina Vojvodić *Mitovi o vodi (žensko načelo vode u književnom tekstu)*.

prebačen u sljedeći stih. Prebačeni dio stiha nalazi se iza uzlazne intonacije koja je znak da sintaktička jedinica ne završava sa završetkom stiha te iza pauze koja označava završetak versifikacijske cjeline. Pjesma za Sirenu artikulirana je u šest rečenica i to tako da prva sadrži pet stihova, druga jedanaest, treća četiri stiha, četvrta devet stihova, peta četiri stiha i šesta šest stihova.

Pjesma za sirenu

Dariju Grgiću i Timu Buckleyu

Još i danas
ponekad
kao da vidim
tog dječaka
licem okrenutog prema oceanu.
Dvije tisuće godina
stajao je tako sam
na mokroj hridi
taj trubadur bez mandoline
sjećanja i ruku
zagledan u morsku pjenu
i jutarnju maglu nad grebenom
čekajući da te bar
jednom čuje i bude ti blizu bedara
u more danja
potonula sjena.

Odavno već
morska sol iz njegove kose
postala je srebrn noćni prah
prosut po pučini u mlado ljeto
Pijesak iz njegovih cipela
odavno već istrunuo je
između opeka kuće
sazidane tu
na pustoj obali
na kojoj smo živi
a nikada rođeni
mjerkali čega nam je više u stomacima
voska ili slame?

U samrtnom strahu
gutali smo vosak

u pijanstvu palili i jeli slamu
u vlastitoj glavi.

Gledajući u taj plamen
braća na pučini znala su
gdje noću baciti sidro
gdje udice
gdje vijenac u more
da ti bude kruna.

U pjesmi nema niti jednog opkoračenja, što je moguće tumačiti kao namjerni stilski odabir nizanja kratkih rečeničnih dijelova, postizanja ritma pri ostvarenju ideje pjesničkoga pričanja te većeg angažmana govorne energije pri interpretaciji. U sadržajima, koji se pritom u pjesničkoj priči nižu, uočavamo okomito ponavljanje vodnih riječi (*oceanu, mokroj hridi, morsku pjenu, jutarnju maglu nad grebenom, u more, morska sol, po pučini, obali, na pučini, u more*) odnosno vodnog zemljopisnoga nazivlja koje stoji na istaknutim dijelovima dužih stihova (*oceanu, grebenom, obali, more*).

Pjesma je posvećena (Dariju Grgiću i) Timu Buckleyu, rock izvođaču i kantautoru koji je također napisao stihove, uglazbio i otpjevao, pjesmu *Song to the Siren* (Pjesma za sirenu). U izvedbi Tima Buckleya primjećuje se sličnost Rešickijevoj Pjesmi za sirenu u postupku distorzije, odnosno, Buckley također pjesmu sintaktički razbija prateći odvajanje stihova zvukovima gitare.

Postupak distorzije sadrži u sebi suprotnosti stvaranja i raspadanja: misao se dijeli da bi se potom kroz govorno ostvarenje sakupila i obogatila govornom energijom. Pojedini se dijelovi rečenice osamostaljuju opetujući isti, osnovni sadržaj čitave pjesme, ali posebno ističući i svoj. Rečenica nije zapravo razbijena, ona se osamostaljivanjem pojedinih svojih dijelova govorno maksimalno obogaćuje, a govornim se ostvarenjem povezuje u čvršće povezanu cjelinu. Stoga, postupkom distorzije postiže se jezična neorganiziranost, razgradnja jezičnoga ustroja, ali se govornim ostvarenjem takvog jezičnog ustroja dobiva emotivna angažiranost, bogatim govornim ostvarenjem uz veliki raspon govornih vrednota.

Najkraća rečenica u pjesmi sadrži petnaest riječi i podijeljena je na četiri stiha te govori o samrtnom strahu i jedina je rečenica koja ne sadrži niti jednu riječ vodnoga leksika. Upravo suprotno, ta rečenica govori o vatri, slami, vosku, dakle, svemu što je sadržajem u suprotnosti s riječima koje kroz okomicu ponavljanja vežu pjesmu. Njen se sadržaj nastavlja i na stih sljedeće rečenice, *gledajući u taj plamen*. Suprotstavljanjem najkraće rečenice čitavoj pjesmi

ističe se značenje postavljenih suprotnosti u završnoj rečenici u kojoj *braća (na pučini) gledajući u taj plamen bacaju (sidro, udice) vijenac u more* kao krunu sireni koju (*dvije tisuće godina*) lirski subjekt čeka *sam na morskoj hridi*.

6.2. Zaključno o fonetskoj analizi

Kao zaključak fonetskoj analizi možemo reći da je pri gradnji prostora pjesme u postupcima ponavljanja, odražavanja i sažimanja ključnu ulogu nosio leksički materijal iz semantičke skupine *Zemljopisno vodno nazivlje*. Uz glasovne metafore, brojnost vodnih riječi (te njihova povezivost u prostoru pjesme i pjesničkome prostoru) kao leksički pokazatelj utjecaja životnoga prostora na strukturu jezika, podupire tvrdnju o utjecaju prostora na strukturu jezika koji se uočava i na fonostilističkoj razini teksta. Iako iz perspektive fonostilistike pjesma gradi svoj vlastiti svijet, nastojeći što manje nalikovati izvanjezičnomu svijetu, ipak, iz drugog kuta gledajući, posebice uzimajući u obzir rezultate analiza, leksičke, semantičke i gramatičke, možemo zaključiti da je princip izgradnje pjesme kao i materijalna struktura pjesničkoga prostora u pjesništvu Delimira Rešickog prikaz stalnog suodnosa jezika i prostora, preslik/čitanje krajolika, izvanjezičnoga svijeta pjesnika.

7. Zaključak

U radu *Prostor u jeziku: semantičko polje vode u pjesništvu Delimira Rešickog* cilj je bio sustavno i cjelovito predstaviti, opisati i protumačiti leksičku brojnost izraza iz semantičkoga polja vode u pjesništvu Delimira Rešickog. Cilj lingvističke i fonetske perspektive bio je poduprijeti tezu o uvjetovanosti jezika životnim prostorom te opisati integriranost konkretnoga geografskog prostora – Panonije u poetički identitet teksta. Delimir Rešicki pripada najmlađemu podkorpusu panonističkoga pjesništva – *neopanonizmu*. Geodvojnost prostora Panonije – zemlja i voda – tematsko-motivska su konstanta pjesnika Delimira Rešickog, premda je uočljiva pretežnost vodnih riječi. U radu su se analizirali kontakti tekstualnih struktura s panonskim prostorom u pjesništvu Delimira Rešickog. Suodnos teksta i vodnih prostora pokazao je identitet panonističkoga književnoga koncepta po kojemu književnost panonskoga prostora upisuje u svoje retke geološku prošlost.

Leksičkoj, semantičkoj, gramatičkoj i fonostilističkoj raščlambi tekstova iz sedam zbirki pjesama Delimira Rešickog svjesno je prethodila cjelina u kojoj se u nekoliko razdjela na teorijskim uporištima rada prikazuje uključenost prostora u jezikoslovne analize (književnih) tekstova. Ta cjelina obuhvaća nekoliko različitih pristupa prostoru: *Gramatički opis prostora; Prostor u vremenu kroz prizmu anarhoprimitivističke kritike jezika; Tijelo, prostor, jezik; Zaokret ka prostoru; Panonizam; Hidrobiografija prostora Panonije; Panonija i Delimir Rešicki; Prostorna gramatika; Prostor pjesme*.

Leksičkom analizom potvrdili smo brojnost vodnih leksema te je od ukupno 251 leksema koji se pojavljuju u 958 pojava bilo 137 imenskih, 56 pridjevskih, 55 glagolskih i 3 priložna leksema.

Semantička analiza pokazala je mogućnost podjele leksema na skupine *Zemljopisna vodna nazivlja* i *Ostali vodni leksemi*. Skupina *Zemljopisna vodna nazivlja* obuhvatila je semantička gnijezda: *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora, Protočne vode* te *Zbirališta vode*, dok je skupina *Ostali vodni leksemi* obuhvatila gnijezda: *Voda, Agregatna stanja vode, Oborinske vode, Tjelesne vode, Imenice vezane uz pojam „voda“ (osobe, prostori, naprave), Flora, Fauna, Hidronimi, Leksemi iz dvaju ili više gnijezda*. Rezultati analize pokazuju kako su brojnije imenice u skupini *Ostali vodni leksemi* (473) u odnosu na skupinu *Zemljopisna vodna nazivlja* (196), što s jedne strane upućuje na

raznolikost leksemškoga sadržaja vezanog uz pojam „voda“, a s druge na brojnost zemljopisnog nazivlja.

Gramatička analiza u podjeli vodnoga leksika prema kategoriji riječi pokazala je prevlast imenica (137) u odnosu na pridjeve (56), glagole (55) i priloge (3) što je uputilo na daljnju analizu imenica. Padežna podjela vodnih imenica koje se nalaze u prijedložno-padežnim izrazima s prostornim značenjem pokazuje očekivanu prevlast genitiva (27) u odnosu na druge prostorne padeže lokativ (22), akuzativ (20), instrumental (4) i dativ (4). Najbrojniji primjeri vodnih imenica iz semantičkoga gnijezda *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora* u sastavu prijedložno-padežnih izraza su u genitivu (17). To je stoga što genitiv najčešće susrećemo u izražavanju prostora i različitih prostornih odnosa. Analiza koja dijeli vodne imenice u sastavu prijedložno-padežnih izraza prema prostornim odnosima pokazuje najveću brojnost primjera iz semantičkoga gnijezda *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora* (48). To ukazuje na činjenicu da je Panonija u Rešickijevu tekstu prisutna svojom kompletnom geološkom identitetnošću, uključujući i geološku prošlost kada je voda bila njezin primarni identifikacijski označitelj. Imenice u sastavu prijedložno-padežnih izraza iz toga gnijezda pokazuju najveću brojnost u prostornom odnosu intralokativnosti (13) te supralokativnost (12). Fonostilistička je analiza pokazala kako leksički materijal Rešickijevog pjesničkog opusa u zatvorenom prostoru pjesme, preko postupaka gradnje pjesničkoga prostora i ključnih uloga vodnoga leksika, osobito onoga iz skupine *Zemljopisno vodno nazivlje*, upućuje na isti princip izgradnje pjesničkoga i stvarnog prostora. I pjesnički i stvarni prostor rezultati su međudjelovanja doživljajno afektivnih veza s mjestom te geografski osviještenog oblikovanja/preispisivanja prostorne stvarnosti.

Rezultati četiriju analiza potvrdili su pretpostavku o mogućnosti i važnosti uvođenja kategorije prostora te umreženju geografije u interdisciplinarna istraživanja. Motiv za ranija istraživanja (npr. Gunaev 1977; Giljferding 1972; Obradović 1983 i dr.) o utjecaju prirodne sredine na razvitak leksika, gramatičkog i fonetskog sustava pokazao je svoju opravdanost i u ovom radu.

Motiv za pisanje rada bilo je čitanje krajolika kao prvo ljudsko čitanje te krajolici kao prvi ljudski tekstovi koji otvaraju spoznaje o neprestanoj korespodenciji između krajolika i rukopisa. Smatramo da ovaj rad upućuje na moguću daljnju razradu suodnosa jezika i prostora, osobito onih uvida o zemlji kao drugom obilježju geografskog prostora Panonije.

Stoga je ovaj rad mogući odgovor anarhoprimitivističkoj kritici jezika (koja je bila i prvi poticaj za pisanje rada) o uništenju zbilje kroz gramatičko vrijeme, o pismu koje omogućuje neprisutnost subjekta, o otuđenju od prirode zbog jezične simbolizacijske mreže: jezik je spona, a ne rascjep između tijela i prirode te preko tjelesne ukotvljenosti u okolinu do stupnja strastvenosti prenosi značenja i osobitosti življenoga prostora

8. Bibliografija

- Bachelard, Gaston 2000. *Poetika prostora*. Ceres: Zagreb.
- Bahtin, Mihail 1989. *O romanu*. prev.: A. Badnjarević. Nolit: Beograd.
- Bednaics, Gabor 2010. Pod povećalom: Prostor i doživljaj prostora u modernome pjesništvu. *Zbornik s međunarodnoga skupa Imaginacije prostora: centri i periferije – metropole i provincije u književnostima i kulturama Srednje Europe*, 101-112
- Belaj, Branimir 2004. Značenjska analiza hrvatskoga glagolskog prefiksa raz- i njegovih alomorfa ras-, raš-, raž-, raza-, ra-. *Rasprave Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 1-16.
- Belaj, Branimir 2008. *Jezik, prostor i konceptualizacija. Shematična značenja hrvatskih glagolskih prefiksa*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet Osijek, 11-83
- Belaj, Branimir 2009. Prostorna značenja na razini složene rečenice. *Prostor u jeziku/Književnost i kultura šezdesetih / Mićanović, Krešimir (ur.)*. <www.hrvatskiplus.org>
- Belaj, Branimir, Tanacković Faletar, Goran 2014. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika, Knjiga prva, Imenska sintagma i sintaksa padeža*, Disput: Zagreb
- Bengi, Laszlo 2010. Od prostorne rascijepljenosti do književne složenosti: Geografske i apstraktne konstrukcije prostora u romanu Deszoa Kosztolanyija u: *Zbornik s međunarodnoga skupa Imaginacije prostora: centri i periferije – metropole i provincije u književnostima i kulturama Srednje Europe*, 113-121.
- Biti, Marina, Kiš Marot, Danijela 2008. *Poetika uma, Osvajanje, propitivanje i spašavanje značenja*, Hrvatska sveučilišna naklada/ Izdavački centar: Rijeka
- Božić, Rafaela, Antonia Pintarić 2017. *Lingvističko-semantičke karakteristike magičnih voda u ruskoj bajci*. Zbornik skupa Zadarski filološki dani VI
- Brković, Ivana 2013. Književni prostori u svjetlu prostornog obrata. *Umjetnost riječi: časopis za znanost o književnosti*, **57**, 1-2; 115-138

- Brković, Ivana 2014. Identitet prostora i prostori identiteta/alteriteta u epu "Dubrovnik ponovljen" Jakete Palmotića Dionorića“. *Mjesto, granica, identitet: prostor u književnosti i kulturi* : zbornik radova / Molvarec, Lana (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu ; Zagrebačka slavistička škola ; Hrvatski seminar za strane slaviste, str. 29-48
- Brozović, Dunja 1997. *Apelativi u hrvatskoj hidronimiji* , doktorska radnja, Filozofski fakultet Zagreb: Zagreb
- Damasio, Antonio. 2005. *Osjećaj zbivanja: tijelo, emocije i postanak svijesti*, preveo: Miloš Judaš, Algoritam: Zagreb
- Drenjančević, Ivana 2010. *Vizualnost »Kolajne« Tina Ujevića. Muzama iza leđa: Čitanja hrvatske lirike*, Zbornik radova / Vuković, Tvrtko (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu ; Zagrebačka slavistička škola ; Hrvatski seminar za strane slaviste, 31-51
- Foucault, Michael 1996. O drugim prostorima. *Glasje, časopis za književnost i umjetnost*, 6, 8-14
- Frljužec, Katarina i Marija Perić 2017. *Valovi kao jezični izraz emocija*. Zbornik skupa Zadarski filološki dani VI
- Giljferding Fjodorovič, Aleksandar 1972. *Putovanje po Hercegovini, Bosni i Staroj Srbiji*, Sarajevo, Sarajevo: Veselin Masleša.
- Grakalić Plenković, Sanja 2017. *Poetika vode u pjesmama Vladimira Vidrića*. Zbornik skupa Zadarski filološki dani VI
- Grgas, Stipe 2003. Posvećenje prostora kao ljudska praksa. *Glasje : časopis za književnost i umjetnost*, **13**, 43-51.
- Grgas, Stipe 2006. *Kažnjavanje forme: irsko pjesništvo poslije Yeatsa*, Naklada MD: Zagreb.
- Grgas, Stipe 2010. Bučno nadire prostor sa svih strana: Geografija u pjesništvu Adriane Škunca. *Muzama iza leđa: čitanje hrvatske lirike* / Vuković, Tvrtko (ur.). :Zagrebačka slavistička škola: Zagreb 51-69.
- Grgas, Stipe 2012. O zaokretu ka prostoru. *Filozofska istraživanja*, **32**, 169-177.

- Grgas, Stipe 2014. O hrvatskome specijalnom imaginariju. *Mjesto, granica, identitet: Prostor u hrvatskoj književnosti i kulturi* / Molvarec, Lana (ur.). Zagrebačka slavistička škola: Zagreb, 49-66.
- Guberina, Petar 1952. *Zvuk i pokret u jeziku*. Matica hrvatska: Zagreb
- Guberina, Petar 1967. *Stilistika*. Zavod za fonetiku Filozofskog fakulteta: Zagreb,
- Gunaev, Z.S. 1977. O vyrazenii prostranstvennix otnošenij v nekotoryx dagestanskix jazykax *Voprosy jazykoznanija*, 6, 126-130
- Hubbard, Phil 2008. Prostor/mjesto. u: *Kulturna geografija, kritički rječnik ključnih pojmova*, ur. David Atkinson, Peter Jackson, David Sibley, Neil Washbourne, preveo: Damjan Lalović, Disput: Zagreb, 71-79.
- Ivić, Milka 1983. Srpskohrvatski padežni sistem za označavanje prostornih odnosa, *Lingvistički ogledi*, Prosveta: Beograd.
- Jakobson, Roman Osipovič 2008. O jeziku. Priredile: Linda R. Waugh i Monique Monville – Burston, preveo: Damian Lalović. Disput: Zagreb.
- Jukić, Sanja 1996. Transmedijalnost u poetici Delimira Rešickog. *Dubrovnik: časopis za književnost, nauku i umjetnost*, 2, 138-143.
- Jukić, Sanja Rem, Goran 2014. *Panonizam I*. Krešendo: Budimpešta – Osijek.
- Jukić, Sanja Rem, Goran 2014. *Panonizam II*. Krešendo: Budimpešta – Osijek.
- Jurić, Slaven 2006. Od geometrije do prostora (konture prostora u Šimićevoj lirici). *Dani Hvarškoga kazališta. Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu*, 1, 464-475.
- Lefebvre, Henri 1991. *The production of space*. translated by Donald Nicholson-Smith. Malden ; Oxford : Blackwell .
- Lotman Mihajlovič, Jurij 2001. *Struktura umjetničkog teksta*. prevela : Sanja Veršić, Alfa: Zagreb.
- Magaš, Damir 2013. *Geografija Hrvatske*. Sveučilište u Zadru, Meridijani: Zadar.
- Matas Ivanković, Ivana 2009. Izražavanje prostornih značenja prijedložno-padežnim izrazima. *Zbornik radova 37. seminara Zagrebačke slavističke škole*. Mićanović, Krešimir (ur.). Zagreb, (predavanje, neobjavljeni rad)

- Matas Ivanković, Ivana 2016. Složeni prijedložni spojevi. Rasprave, Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 42/2, 543-562.
- Mićanović, Miroslav 2006. Razgovor sa Stipom Grgasom uz članak: Grgas, Stipe, »Bilješka uz prostor«, Tema: časopis za knjigu, III, br. 9-10, Zagreb, 5-18.
- Mužević, Željko: *Fotoreportaža s dna Panonskog mora: Dođeš u šumu i shvatiš da si zapravo u nekom drugom svijetu...* (objavljeno: 23. travnja 2014. na <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/fotoreportaza-s-dna-panonskog-mora-dodes-u-sumu-i-shvatis-da-si-zapravo-u-nekom-drugom-svijetu.../792943/>) (posjet: 13.9.2016.)
- Nikolić, Davor 2014. Fonostilistički pristup pjesmi Evandelisti Ivana Slamniga. *Croatica : časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*, 38, 147-162.
- Paić, Žarko 2005. Praskozorja i ledeni grobovi, ogled uz zbirku pjesama Delimira Rešickog Aritmija. *Riječi*: Zagreb, 94-99.
- Pansini, Mihovil. Zrcaljenje zrcalnih neurona.
<<http://www.suvag.hr/~mpansini/noviniz003.htm>> (21.7.2016.)
- Pansini, Mihovil 1985. Volja, komunikacija, jezik. *Republika*, 5, Zagreb, 34-51
- Pansini, Mihovil 1988. *Koncept gramatike prostora*, Govor, 5, Zagreb, 117-128
- Pansini, Mihovil 1989. Spaciocepcija i gramatika prostora kao slušanje i govor. *Filologija*, knjiga 17, Zagreb, 33-37.
- Pansini, Mihovil 1990. Jezik geste u gramatici prostora. *Govor VII/ 2*, 101-117
- Perinić Lewis, Ana 2010. Kome more, a kome voda: Motiv vode u usmenim hvarskim pjesmama, *Narodna umjetnost : hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku* 47/2 , 113-145.
- Pieniazek-Marković, Krystyna 2003. Duhovnost postmodernog pjesništva (na primjeru pjesničke zbirke Knjiga o anđelima Delimira Rešickog) , *Quorum*, 18-29
- Pinter, Kornelija 2014. Spacijalnost Matoševa glasa. *Poznańskie Studia Slawistyczne*, 7 Poznań, 175-184.
- Pinter, Kornelija 2016. Glas mora kojeg (ne)ima. *Anafora*, III/1, 127-138.
- Piper, Predrag 2001. *Jezik i prostor. Drugo, dopunjeno izdanje*. Biblioteka XX vek: Beograd.

- Pranjeković 2001. Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave. Hrvatska sveučilišna naklada: Zagreb.
- Pranjeković 2009. Prostorna značenja u hrvatskome jeziku. *Prostor u jeziku/Književnost i kultura šezdesetih*. Zbornik radova 37.seminara Zagrebačke slavističke škole, 11-19.
- Pranjeković, Ivo 1980. O nekim gramatičko – leksičkim osobitostima suvremenog hrvatskog pjesništva, *Umjetnost riječi* XXIV, 4, 275-293
- Pranjeković, Ivo 2010. Domašaji i ograničenja lokalističke teorije padeža. u: *Sintaksa padeža: zbornik radova znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem Drugi hrvatski sintaktički dani*, Osijek, 13.-15. studenoga 2008, 213-222
- Pranjeković, Ivo 2013. Gramatička značenja. Matica hrvatska: Zagreb
- Raguž, D. 1997. *Praktična hrvatska gramatika*. Medicinska naklada: Zagreb
- Rem, Vladimir, 1980. *Slava Panonije*. Novosti: Vinkovci
- Rimay Benčić, Tea 2005. Jeka opasnog prostora. *Vijenac*, 301, Zagreb
- Silić J.- Pranjeković I. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga: Zagreb
- Soja, Edward 2013. *Postmoderne geografije - reafirmacija prostora u kritičkoj socijalnoj teoriji* . prijevod: Ranko Mastilović, Centar za medije i komunikacije: Beograd.
- Sorel, Sanjin 2003. Mediteranizam tijela, altaGama: Zagreb
- Šafarek, Goran, Šolić, Tomislav 2011. *Rijeke Hrvatske*, Veda: Zagreb
- Šarić, Ljiljana 2014. *Prostor u jeziku i metafora*. Jesenski i Turk: Zagreb
- Šimunović, Petar 1972. Toponimija otoka Brača. *Brački zbornik*, 10, Supetar.
- Švačko, Vanja 1993. Funkcija i status prijedložnih izraza. *Rasprave zavoda za jezik*, XIX, Zagreb, 353-361.
- Topčić, Ante 2017. *Mitska i prirodna voda u Tkonskom zborniku*. Zbornik skupa Zadarski filološki dani VI

- Topić, Marin, Maković, Zvonko 2012. *Svjetlo i zemlja : Slavonija, Baranja i Srijem : fotomonografija / [fotografije] Domagoj i Marin Topić ; [tekst] Zvonko Maković Foto art: Osijek.*
- Užarević, Josip : Glas, govor, pjesma www.stilistika.org
- Užarević, Josip 2016. Prostorna teorija pjesničkoga znaka, *Republika* , 7, 297-300.
- Vidić, Adrijana i Marta Džaja 2017. „, i koliko ljubavi... o, začarano jezero!”: Jezersko i riječno u dramama A. P. Čehova. Zbornik skupa Zadarski filološki dani VI
- Vodanović, Barbara 2017. Kako se mijenjala voda. Interpretativno-semantičko čitanje. Zbornik skupa Zadarski filološki dani VI
- Vojvodić, Jasmina 2017. Mitovi o vodi (žensko načelo vode u književnom tekstu). Zbornik skupa Zadarski filološki dani VI
- Vuković, Tvrtko 2003. Ljubav je čisti užas, Rešickijeva poetika opscenoga razdora, *Quorum*
- Vuković, Tvrtko 2002. *Prostornost Tadijanovićeve poezije: Uvod u spacionalističku analizu, u: Tema Tadijanović, Zbornik o Dragutinu Tadijanoviću u povodu 95. Pjesnikova rođendana, Slavonski Brod, 13-19.*
- Vuletić, Branko 1976. Fonetika književnosti. Sveučilišna naklada liber: Zagreb.
- Vuletić, Branko 1980. Gramatika govora. GZH: Zagreb.
- Vuletić, Branko 1986. Sintaksa krika. Izdavački centar Rijeka: Rijeka.
- Vuletić, Branko 1988. Jezični znak, govorni znak, pjesnički znak. Izdavački centar Revija Radničkog sveučilišta Božidar Maslarić: Zagreb.
- Vuletić, Branko 1999. Prostor pjesme: o plošnom-prostornom ustrojstvu pjesništva Jure Kaštelana, Biblioteka „L“. Zavod za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta: Zagreb.
- Vuletić, Branko 2005. Fonetika pjesme. FF press: Zagreb.
- Vuletić, Branko 2006. Govorna stilistika. FF press: Zagreb.
- Vuletić, Branko 2007. Lingvistika govora. FFpress: Zagreb.

Whorf Lee, Benjamin 1979. Jezik, misao i stvarnost. , prijevod: Svetozar Sindelić, Bigz: Beograd

Zerzan, John 2004. *Anarhoprimitivizam protiv civilizacije*, Preveli: Višeslav Kirinić i Igor Grbić, Naklada Jesenski i Turk: Zagreb.

Žic-Fuchs, Milena 2009. *Kognitivna lingvistika i jezične strukture: engleski present perfect*. Nakladni zavod Globus: Zagreb.

Žužul, Ivana 2012. Zaglavljani u distopiji. Otok kao mjesto bez mjesta u Šoljanovu "Na Pelegrinu" i Karuzinu "Vodiču po otoku". *Hvar - književnost i kazalište*. Jelčić, Dubravko, Senker, Boris i Glunčić-Bužančić, Vinka (ur.). Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti - Književni krug: Zagreb-Split, 341-360.

Izvori:

Rešicki, Delimir 1985. Gnomi. cddssoh: Zagreb

Rešicki, Delimir 1990. Die die my darling. Biblioteka quorum: Zagreb

Rešicki, Delimir 1997. Knjiga o anđelima. Meandar: Zagreb

Rešicki, Delimir 1999. Ezekijelova kola. Bibliotek itd: Zagreb

Rešicki, Delimir 2000. Sretne ulice. Meandar: Zagreb

Rešicki, Delimir 2005. Aritmija. Meandar: Zagreb

Rešicki, Delimir 2015. Lovci u snijegu. Fraktura: Zagreb.

Životopis autora s popisom radova

Kornelija Pinter rođena je 1978. godine u Bjelovaru gdje završava Gimnaziju. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je opću lingvistiku i fonetiku, te je diplomski rad *O značenju značenja* obranila kod prof. dr. Dubravka Škiljana i prof. dr. Vlaste Erdeljac. Od 2000. do 2005. zaposelna je kao suradnica u Eko centru Caput Insulae Beli na otoku Cresu gdje je radila na provedbi projekta zaštite bjeloglavih supova. Od 2007. godine radi u I.osnovnoj školi u Bjelovaru.

Poslijediplomski doktorski studij kroatistike upisuje u prosincu 2008. godine te s prosjekom ocjena 4,9 dovršava studij pod mentorstvom prof.dr. Ive Pranjkovića. Objavljuje radove u domaćim i međunarodnim časopisima te sudjeluje na znanstvenim skupovima.

Objavljeni radovi:

Spol/rod između teorije uljudnosti i feminističke lingvistike, Nova Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu, 2011.

Ponavljanje, parodija ili raspadanje prazne ploče magijskih performativa u hrvatskome suvremenome pjesništvu, Poznanske Studia Slawistyczne, 4/2013

Spacijalnost Matoševa glasa „Poznańskie Studia Slawistyczne” br.7/2014.

Pjesništvo i metafora – što će nam oni još uopće? Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Riječki filološki dani, Rijeka 2014.

Glas mora kojega (ne)ima, Anafora : Časopis za znanost o književnosti, 3/2016